

ZAPISNIK

**sa 26. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 25. marta 2014. godine**

Sjednica je počela u 10 sati.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, doc. dr Srđa Popović, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević, dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika i Snežana Jonica.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici: dr Izet Bralić, mr Dritan Abazović, dr Novica Stanić i dr Radovan Asanović.

Sjednici je u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine, u svojstvu podnosioca Amandmana na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, prisustvovala poslanica Snežana Jonica.

Sjednici je u svojstvu predlagača Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije prisustvovala pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević- Marović.

Sjednicu je na njihov zahtjev, a po odobrenju Predsjednika Odbora, pratila Milena Čarapić iz NVO „Građanska alijansa“.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

- Usvajanje Zapisnika sa 25. i nastavka 25. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održanih 11. i 12. februara 2014. godine

1. AMANDMAN NA PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE, koji su podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović;

2. USVAJANJE IZVJEŠTAJA I INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U PERIODU OD 20. JANUARA DO 20. MARTA 2014. GODINE:

(1) IZVJEŠTAJ SA DRUGOG REGIONALNOG SASTANKA RADNIH TIJELA NADLEŽNIH ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA DJETETA SA OMBUDSMANIMA ZA DJECU ZEMALJA REGIONA NA TEMU: “PRAVA DJETETA- UNAPREĐENJE POLOŽAJA DJETETA U CILJU ZAŠTITE OD SVIH VIDOVA EKSPLOATACIJE”, održanog 21. i 22. januara 2014. godine u Regionalnoj školi za javnu upravu u Danilovgradu;

(2) INFORMACIJA O POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU, održanoj 25. februara 2014. godine;

(3) INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA MINISTROM ZA PRAVDU I GRAĐANSKE

SLOBODE VELIKE BRITANIJE, SIMON HUGHESOM, održanog u Podgorici, 18. februara 2014. godine;

(4) INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU NA TEMU: "LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE U ODNOSU NA IZVJEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2013. GODINU", održanom u Podgorici, 20. januara 2014. godine;

(5) INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU „SOCIJALNA ZAŠTITA I ZAPOŠLJAVANJE ROMSKE I EGIPĆANSKE POPULACIJE U CRNOJ GORI - KLJUČNE PREPREKE I IZAZOVI“, koji je organizovao Centar za demokratiju i ljudska prava, 14. marta 2014. godine u Podgorici i

3. TEKUĆA PITANJA.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno, bez primjedbi, usvojio Zapisnik sa 25. i nastavka 25. sjednice Odbora, održanih 11. i 12. februara 2014. godine.

PRVA TAČKA- AMANDMAN NA PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE, koji su podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović

Poslanica Snežana Jonica je obrazložila Amandman navodeći da su poslanik Gošović i ona podnijeli Amandman na član 14 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, a koji se tiče rokova za podnošenje tužbe za zaštitu od diskriminacije. Saopštila je da je i ranije postojao rok za podnošenje tužbe za zaštitu od diskriminacije i da je Predlogom zakona produžen, ali je taj rok i dalje samo subjektivni, odnosno definisan je na način da teče od dana saznanja za učinjenu diskriminaciju, što u određenim elementima pravi teret kako licima koja pokreću tužbu za zaštitu od diskriminacije, tako i sudovima. Naglasila je da je u sudovima to bio jedan od elemenata koji je otežavao vođenje postupka, pa zbog toga nije ni bilo značajnijeg broja postupaka za zaštitu od diskriminacije. Poslanica Jonica je naglasila da iz tih trazloga, osim subjektivnog roka, kako je uobičajeno u najvećem broju postupaka, Amandmanom se predlaže uvođenje objektivnog roka, odnosno roka od trenutka kada je izvršena diskriminacija, bez obzira na saznanje o učinjenoj diskriminaciji. Taj rok je predložen da bude tri godine što je realan rok, a u okviru njega je i subjektivni rok, godinu dana od dana saznanja za učinjenu diskriminaciju. Mišljenja je da se ovim doprinosi ostvarenju cilja Zakona, a to je afirmacija jednakosti svih pred Zakonom, kao i afirmacija mehanizama za zaštitu od diskriminacije.

Predstavnica predlagača Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević Marović je saopštila da su razmotrili Amandman koji su podnijeli poslanici Jonica i Gošović i da su saglasni sa njihovim Amandmanom kojim se pored subjektivnog, uvodi i definiše objektivni rok za podnošenje tužbe za zaštitu od diskriminacije.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) prihvatio Amandman koji su podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović.

Pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević- Marović je saopštila da je prilikom razmatranja Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o

zabrani diskriminacije na sjednici Zakonodavnog odbora, taj Odbor podnio niz tehničkih amandmana na Predlog zakona i sa njima se saglasio predstavnik predlagača. Međutim, u članu 19 kojim se regulišu kaznene odredbe nije korektno navedena tačka za određeni prekršaj za koji se izriče novčana kazna. Naime, Zakonodavni odbor nije bio upoznat sa Amandmanima koje je podnio Odbor za ljudska prava i slobode i koji su prethodno razmotreni, a sa kojima se saglasio predstavnik predlagača, tako da su oni postali sastavni dio teksta Predloga zakona. Podsjetila je da je jednim od Amandmana uveden govor mržnje i propisane su kaznene odredbe za govor mržnje, a ta kaznena odredba za govor mržnje je pod tačkom 1 člana 19 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, tako da se sve ostale tačke pomjeraju za jedan broj. Naglasila je da su saglasni sa formulacijama koje je dao Zakonodavni odbor, ali je neophodno izvršiti prenumeraciju tačaka u članu 19 Predloga zakona.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno prihvatio prenumeraciju u članu 19 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, predloženu od pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava Blanke Radošević- Marović.

Nakon rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode, na osnovu čl. 69 i 149 Poslovnika Skupštine Crne Gore, sa 26. sjednice, održane 25. marta 2014. godine podnio je Skupštini

IZVJESTAJ

O RAZMATRANJU AMANDMANA (1) NA PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE, koji su podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na 26. sjednici, održanoj 25. marta 2014. godine razmotrio je AMANDMAN NA PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE koji su podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović.

Nakon obrazloženja podnosioca Amandmana na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije poslanice Snežane Jonice i predstavnika predlagača Predloga zakona, pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava Blanke Radošević- Marović, Odbor je jednoglasno, sa sedam glasova „za“, prihvatio Amandman koji su na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović.

Predstavnik predlagača se saglasila sa Amandmanom koji su na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije podnijeli poslanici Snežana Jonica i Neven Gošović, pa isti, shodno članu 150 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, postaje sastavni dio Predloga zakona.

Takođe, na 26. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, predstavnik predlagača Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević- Marović je saopštila da je Zakonodavni odbor Skupštine Crne Gore prilikom razmatranja Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, na sjednici održanoj 3. marta 2014. godine, podnio određeni broj tehničkih Amandmana sa kojima se predstavnik predlagača saglasio.

Ukazala je da je u Amandmanu 3 Zakonodavnog odbora koji se odnosi na kaznene odredbe u članu 19 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, a kojim se mijenja član 34 važećeg Zakona, neophodno izvršiti prenumeraciju tačaka u stavu 1, s obzirom da su na 20. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 13. decembra 2013. godine amandmanima, sa kojima se saglasio predstavnik predlagača, unešene nove, dodatne, kaznene odredbe pa se redosled tačaka mijenja (tačka 2 postaje tačka 3 itd.).

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno prihvatio prenumeraciju u članu 19 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, predloženu od pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava Blanke Radošević- Marović.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Snežana Jonica, član Odbora.

DRUGA TAČKA- USVAJANJE IZVJEŠTAJA I INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U PERIODU OD 20. JANUARA DO 20. MARTA 2014. GODINE

(1) IZVJEŠTAJ SA DRUGOG REGIONALNOG SASTANKA RADNIH TIJELA NADLEŽNIH ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA DJETETA SA OMBUDSMANIMA ZA DJECU ZEMALJA REGIONA NA TEMU: „PRAVA DJETETA - UNAPREĐENJE POLOŽAJA DJETETA U CILJU ZAŠTITE OD SVIH VIDOVA EKSPLOATACIJE”, **održanog 21. i 22. januara 2014. godine u Regionalnoj školi za javnu upravu (ReSPA) u Danilovgradu**

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojio Izvještaj sa Drugog regionalnog sastanka radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta- Unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, održanog 21. i 22. januara 2014. godine u Regionalnoj školi za javnu upravu (ReSPA) u Danilovgradu.

Odbor je odlučio da u skladu sa članom 210 Poslovnika Skupštine Izvještaj dostavi Odboru za međunarodne odnose i iseljenike.

Takođe, Odbor je zaključio da Izvještaj, u skladu sa uobičajenom praksom, bude sastavni dio Zapisnika sa 26. sjednice.

(2) INFORMACIJA O POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU, **održanoj 25. februara 2014. godine;**

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojio Informaciju o posjeti Odbora za ljudska prava i slobode Domu starih i Zatvoru u Bijelom Polju, održanoj 25. februara 2014. godine.

Odbor je zaključio da Informacija, u skladu sa uobičajenom praksom, bude sastavni dio Zapisnika sa 26. sjednice.

(3) INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA MINISTROM ZA PRAVDU I GRAĐANSKE SLOBODE VELIKE BRITANIJE, SIMON HUGHESOM, **održanog u Podgorici, 18. februara 2014. godine;**

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojio Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halila Dukovića i zamjenice predsjednika Odbora, dr Ljiljane Đurašković sa ministrom za pravdu i građanske slobode Velike Britanije, Simon Hughesom, održanog u Podgovrici, 18. februara 2014. godine.

Odbor je zaključio da Informacija, u skladu sa uobičajenom praksom, bude sastavni dio Zapisnika sa 26. sjednice.

(4) INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU NA TEMU: "LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE U ODNOSU NA IZVJEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2013. GODINU", **održanom u Podgorici, 20. januara 2014. godine;**

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojio Informaciju o učešću predstavnika Službe Odbora za ljudska prava i slobode na Okruglom stolu na temu: „Ljudska prava i zaštita od diskriminacije u odnosu na Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2013. godinu“, održanom u Podgorici, 20. januara 2014. godine.

Odbor je zaključio da Informacija u skladu sa uobičajenom praksom, bude sastavni dio Zapisnika sa 26. sjednice.

(5) INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU „SOCIJALNA ZAŠTITA I ZAPOSŁJAVANJE ROMSKE I EGIPĆANSKE POPULACIJE U CRNOJ GORI - KLJUČNE PREPREKE I IZAZOVI“, **koji je organizovao Centar za demokratiju i ljudska prava, 14. marta 2014. godine u Podgorici**

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sedam glasova „za“) usvojio Informaciju o učešću predstavnika Službe Odbora za ljudska prava i slobode na Okruglom stolu „Socijalna zaštita i zapošljavanje romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori- ključne prepreke i izazovi“, koji je organizovao Centar za demokratiju i ljudska prava, 14. marta 2014. godine u Podgorici.

Odbor je zaključio da Informacija, u skladu sa uobičajenom praksom, bude sastavni dio Zapisnika sa 26. sjednice.

TEKUĆA PITANJA- U okviru ove tačke dnevnog reda poslanici nijesu imali predloge tema o kojima bi se vodila rasprava.

Sjednica je završena u 10 sati i 15 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SA 26. SJEDNICE ODBORA, U SKLADU SA ZAKLJUČKOM ODBORA, SU:

(1) IZVJEŠTAJ SA DRUGOG REGIONALNOG SASTANKA RADNIH TIJELA NADLEŽNIH ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA DJETETA SA OMBUDSMANIMA ZA DJECU ZEMALJA REGIONA NA TEMU: "PRAVA DJETETA - UNAPREĐENJE POLOŽAJA DJETETA U CILJU ZAŠTITE OD SVIH VIDOVA EKSPLOATACIJE", **održanog 21. i 22. januara 2014. godine u Regionalnoj školi za javnu upravu (ReSPA) u Danilovgradu**

(2) INFORMACIJA O POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU, **održanoj 25. februara 2014. godine;**

(3) INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA MINISTROM ZA PRAVDU I GRAĐANSKE SLOBODE VELIKE BRITANIJE, SIMON HUGHESOM, **održanog u Podgorici, 18. februara 2014. godine;**

(4) INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU NA TEMU: "LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE U ODNOSU NA IZVJEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2013. GODINU", **održanom u Podgorici, 20. januara 2014. godine;**

(5) INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU „SOCIJALNA ZAŠTITA I ZAPOSŁJAVANJE ROMSKE I EGIPĆANSKE POPULACIJE U CRNOJ GORI - KLJUČNE PREPREKE I IZAZOVI“, **koji je organizovao Centar za demokratiju i ljudska prava, 14. marta 2014. godine u Podgorici**

**IZVJEŠTAJ
SA DRUGOG REGIONALNOG SASTANKA PARLAMENTARNIH RADNIH TIJELA
NADLEŽNIH ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA DJETETA SA OMBUDSMANIMA ZA
DJECU ZEMALJA REGIONA NA TEMU: „PRAVA DJETETA-UNAPREĐENJE POLOŽAJA
DJETETA U CILJU ZAŠTITE OD SVIH VIDOVA EKSPLOATACIJE“, ODRŽANOG 21. I 22.
JANUARA 2014. GODINE U REGIONALNOJ ŠKOLI ZA JAVNU UPRAVU (ReSPA)
U DANILOVGRADU**

U Regionalnoj školi za javnu upravu (ReSPA) u Danilovgradu, 21. i 22. januara 2014. godine, održan je Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona, u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode, Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Tema Drugog regionalnog sastanka bila je: „Prava djeteta- Unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“.

Cilj sastanka bio je razmjena mišljenja i dobrih praksi u zaštiti prava djeteta, kako bi se utvrdili ciljevi i pravci dalje međuparlamentarne saradnje i nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava i prava djeteta. Sastanak je organizovan kao nastavak okupljanja parlamentarnih tijela zemalja u regionu, započetog 29. i 30. oktobra 2013. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije, imajući u vidu da je u Zajedničkoj izjavi usvojenoj nakon ovog sastanka apostrofirano da jedna od prioriteta oblasti u narednom periodu treba da bude zaštita prava djeteta, a naročito zaštita od dječje pornografije i sajber kriminala.

Na Drugom regionalnom sastanku učestvovali su: predstavnici parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta: Hrvatske, Srbije i Crne Gore i predstavnici institucija Ombudsmana za djecu: Hrvatske, Srbije, Slovenije, Republike Srpske i Crne Gore, kao i predstavnici Save the Childrena i međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori koje se bave ovom problematikom (UNICEF, OEBS i Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori).

Obraćajući se prisutnima, Regionalni sastanak su otvorili: potpredsjednik Skupštine Crne Gore, Suljo Mustafić, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučko Baković, zamjenik šefa Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, šef Sektora za politiku, evropske integracije i privredu, Alberto Cammarata, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Benjamin Perks, šef Programa za vladavinu prava i ljudska prava u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Rob Force i direktor Programa za prava djeteta u Save the Children-u Ahmed Pjano.

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Suljo Mustafić je saopštio da mu je posebna čast što se Konferencija održava u ReSPI koja je sa državom Crnom Gorom potpisala ugovor kojim se uređuju međusobni odnosi, uključujući i pitanje korišćenja ovih objekata u Danilovgradu i u svrhu regionalnog okupljanja, prema kom ReSPA, kao i druge međunarodne organizacije, ima status diplomatske misije u Crnoj Gori, sa svim karakteristikama tog statusa. Važnom je ocijenio saradnju parlamenata zemalja okruženja, kao i ombudsmana iz zemalja okruženja, čime se doprinosi jačanju aktivnosti u cilju zaštite ljudskih prava i sloboda svih građana koji žive na ovim prostorima. Saopštio je da ga posebno raduje što je ideja o regionalnom okupljanju parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta je zaživjela, o čemu svjedoči činjenica da je ovo već drugo okupljanje ovog tipa u poslednjih nekoliko mjeseci, s obzirom da je prethodni regionalni skup održan u Beogradu, 29. i 30. oktobra 2013. godine.

Podsjetio je da je Crna Gora potpisnica Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, čime se uvrstila među napredne zemlje koje su preuzele obavezu osiguranja i zaštite prava djeteta. Prava djeteta jemče se Ustavom Crne Gore, kao i nizom zakona kojima se garantuju prava djeteta u pojedinim oblastima. Skupština Crne Gore, u okviru svoje zakonodavne, ali i nadzorne i kontrolne aktivnosti, kako na plenumu, tako i putem svojih radnih tijela realizuje brojne aktivnosti u oblasti promocije i zaštite svih ljudskih prava, a posebnu pažnju posvećuje zaštiti prava i interesa djeteta. Pored razmatranja godišnjeg Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i slobode na sjednici Skupštine Crne Gore, nadležna radna tijela, prvenstveno Odbor za ljudska prava i slobode, razmatraju brojne druge izvještaje o stanju prava djeteta u Crnoj Gori i u pojedinim oblastima. Odbor organizuje i tematske sjednice posvećene djeci i njihovim pravima. Intenzivna je saradnja sa Misijom UNICEF-a u Crnoj Gori, radi poboljšanja stanja u ovoj oblasti. Takođe, značajna je saradnja Skupštine Crne Gore i njenih radnih tijela sa drugim državnim organima, institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, međunarodnim organizacijama, nevladinim sektorom, akademskom zajednicom i medijima, a sve u cilju obezbjeđivanja punog poštovanja prava djeteta. Skupština Crne Gore, povodom obilježavanja Međunarodnog dana prava djeteta, već u kontinuitetu, organizuje sjednice Dječijeg parlamenta na kojima predstavnici Vlade Crne Gore odgovaraju na pitanja djece iz svih crnogorskih opština. Cilj je da se doprinese sazrijevanju svijesti i unapređenju modela učešća djece u društvenim procesima, odnosno da se omogući djeci da učestvuju i odlučuju u pitanjima koja se na njih odnose. Takođe, Skupština od oktobra 2012. godine realizuje program Demokratskih radionica u kojem je do sada učestvovalo oko sedam hiljada djece iz brojnih škola iz svih krajeva Crne Gore. Tokom radionica izrađeno je ukupno 231 dječijih novina i 49 radio priloga, a poslanici Skupštine Crne Gore su često u prilici da razgovaraju sa djecom kako bi im predstavili rad Skupštine u upoznali se sa problemima sa kojima se djeca suočavaju.

Istakao je posebno zadovoljstvo što je u prilici da otvori skup na temu "Prava djeteta-unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije" i predstavi namjeru Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore da saradnju na ovu temu produbi sa svim državnim institucijama, a naročito sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i slobode Crne Gore, kao krovnom institucijom za zaštitu ljudskih prava i sloboda, Ustavom utvrdjenom. Ocijenio je važnim što je Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore prepoznala ovaj problem u ovoj fazi regionalnog Projekta i da mu je data puna podrška za njegovu realizaciju do izrade objedinjenog posebnog izvještaja u cilju unaprijeđenja položaja djeteta i zaštite od svih vidova eksploatacije, čemu se Odbor za ljudska prava i slobode pridružio aktivnim učešćem u koordinisanoj aktivnosti sa nadležnim Vladinim resorima, što je svakako, u međuvremenu doprinijelo boljoj zaštiti prava djeteta.

Umjesto uopštene priče, potpredsjednik Skupštine Crne Gore se osvrnuo konkretno na postignuto u jednoj od oblasti koje su bile predmet istraživanja i kod nas i u regionu- na problem prosjačenja. Imajući u vidu da je prosjačenje djece često povezano sa trgovinom ljudi, istakao je da su preduzete određene aktivnosti na suzbijanju ove pojave. Preporuke Zaštitnika date u Posebnom izvještaju o prosjačenju, koje se tiču: utvrđivanja uzroka dječjeg prosjačenja, multidisciplinarnog pristupa problemu, izmjene zakonske regulative u cilju bolje zaštite prava djeteta, jačanja uloge centara za socijalni rad i savjetovašta za roditelje i preduzimanja mjera na podizanju svijesti djece, građana i stručne javnosti, a koje je Odbor usvojio, dobra su polazna osnova za rešavanje problema prosjačenja. Kada se govori o problemu prosjačenja ocijenio je važnim prepoznavanje statusa djeteta, ne kao prestupnika, nego kao žrtve, jer se kroz to prepoznaje i način rešavanja problema.

U skladu sa temom današnjeg skupa, potpredsjednik Skupštine Crne Gore je ukazao na najznačajnije realizovane aktivnosti i ostvarene rezultate na polju borbe protiv trgovine ljudima, fokusirajući se na one koje su imale za cilj zaštitu djece od bilo kog oblika eksploatacije. U vezi sa tim, podsjetio je da se država Crna Gora kroz članstvo u Savjetu Evrope i Ujedinjenim nacijama kao i kroz pristupanje Evropskoj uniji obavezala na posebnu zaštitu dječijih prava, spriječavanja i sankcionisanja svih vidova eksploataisanja djece. Usklađujući naše krivično zakonodavstvo sa međunarodnim pravnim standardima, u prethodnom periodu značajno smo unaprijedili zakonodavni okvir kojim se reguliše krivično djelo trgovina ljudima. U cilju stvaranja ambijenta za još efikasnije krivično gonjenje počinilaca krivičnog djela Trgovine ljudima, nedavno usvojenim Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona, na inicijativu Vladine Kancelarije izvršena je izmjena člana 444 u dijelu uvođenja dva nova oblika eksploatacije, koji nastaju kao rezultat vršenja KD Trgovina ljudima: - „ropstva i radnji sličnih ropstvu“ i - „sklapanja nedozvoljenog braka“. Istovremeno u članu 445 koji kriminalizuje trgovinu djecom radi usvojenja, pomijerana je starosna granica sa 14 na 18 godina, što je od velike važnosti u smislu jačanja zaštite djece i njihovog pristupa pravima. Posvećujući posebnu pažnju segmentu zaštite žrtava trgovine ljudima, Vlada Crne Gore kroz budžet Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima u kontinuitetu opredjeljuje sredstva za nesmetano funkcionisanje Vladinog Skloništa za žrtve trgovine ljudima. Sredinom prošle godine Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima je obezbjedila mnogo adekvatniji prostor za smještaj žrtava trgovine ljudima u kojem mogu odvojeno da se smjeste djeca i odrasli. Kancelarija finansira i Vladinu SOS liniju za žrtve trgovine ljudima, putem koje se besplatno i anonimno mogu dobiti svi neophodni savjeti i informacije edukativnog tipa o fenomenu trgovine ljudima i prijaviti eventualne sumnje na izvršenje ovog krivičnog djela. Na institucionalnom planu sproveden je značajan broj edukativnih aktivnosti koje su imale za cilj jačanje stručnih kapaciteta zdravstvenih, obrazovnih, socijalnih radnika, predstavnika policije, tužilaštva, sudstva, inspeksijskih službi, i drugih koji su uključeni u borbi protiv trgovine ljudima/djecom, u okviru kojih je akcenat stavljen na identifikaciju i pružanje adekvatne pomoći i zaštite. U cilju pospješivanja sistema identifikacije izrađena je lista indikatora za rano prepoznavanje žrtava/potencijalnih žrtava trgovine ljudima/djecom, koja je odštampana u formi kartice i distribuirana svima koji shodno opisu pola kojeg obavljaju, mogu doći u direktan kontakt sa žrtvom/potencijalnom žrtvom trgovine ljudima/djecom. Posebna lista indikatora izrađena je i za pružaoce medicinske pomoći. Posebno važnim je ocijenio i potpisivanje revidiranog Sporazuma o saradnji između državnih institucija (Vrhovno državno tužilaštvo, Vrhovni sud, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo zdravlja, Ministarstva unutrašnjih poslova-Uprave policije, Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima), JU Centar za podršku djeci i porodici Bijelo Polje, Crvenog krsta i šest nevladinih organizacija. Svrha ovog Sporazuma je saradnja na: prevenciji, identifikaciji, edukaciji, prijavljivanju i krivičnom gonjenju izvršilaca i zaštiti potencijalnih žrtava trgovine ljudima, uz puno poštovanje njihovih ljudskih prava, s ciljem obezbjeđivanja fizičke, psihološke, zdravstvene, socijalne i dječije zaštite i olakšavanja njihove integracije u novo društvo, odnosno reintegracije u slučaju dobrovoljnog povratka u zemlju porijekla. Sporazumom su zakonom definisane obaveze institucija konkretizovane kroz jasno određene operativne postupke koje potpisnici Sporazuma realizuju u rešavanju konkretnog slučaja trgovine ljudima. Istovremeno, poseban

akcenat je stavljen na postupanje u odnosu na žene i djecu žrtve trgovine ljudima. U cilju jačanja sposobnosti mladih i uopšte osjetljivih grupa da sami prepoznaju i zaobiđu zamke trgovaca ljudima, Vlada preko Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima u kontinuitetu sprovodi osmišljene i ciljane kampanje, prvenstveno usmjerene na podizanju svijesti cjelokupne javnosti o fenomenu trgovine ljudima i djecom što ujedno predstavlja i jedan od ciljeva Strategije za borbu protiv trgovine ljudima Vlade Crne Gore.

Prepoznavši značaj sistemske edukacije učeničke populacije o fenomenu trgovine ljudima, država Crna Gora preko Vladinih resora kod Centra za stručno obrazovanje akreditovala program pod nazivom "Integracija principa prevencije u borbi protiv trgovine djecom kroz obrazovni sistem". U skladu sa njim, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i uz podršku UNICEF-a, obučene su grupe trenera- nastavnika građanskog obrazovanja koji su stečena znanja o trgovini ljudima/djecom dalje prenosili svojim kolegama. Za pohvalu je i izrada priručnika o najboljim metodama prenošenja znanja o ovoj problematici.

U narednom periodu, prema dostupnim informacijama, očekuje se da tema o trgovini ljudima bude uvedena kao zasebna nastavna jedinica u okviru predmeta Građansko obrazovanje, čime će edukacija djece o ovom fenomenu biti obavezna i na taj način sistemski riješena. Zaključio je da je eksploatacija ljudskih bića u bilo kojoj formi, posebno djece, u suprotnosti sa fundamentalnim ciljevima zdravog društva i protiv nje se jedino udruženim snagama možemo efikasno boriti, a počinioce kažnjavati bez ustupaka.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u okviru regionalnog projekta "Unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije" koji je realizovan uz podršku Save the Childrena, sprovedla istraživanja o dječijem prosjačenju, seksualnom iskorišćavanju djece i zloupotrebi djece putem interneta. Istraživanja su predstavljena u tri izvještaja, a na osnovu rezultata sprovedenih istraživanja sačinjene su Preporuke koje su upućene nadležnim ministarstvima na dalje postupanje. U vezi sa evidentiranim nedostacima, ukazao je na nepostojanje baze podataka i jedinstvene evidencije o zloupotrebi i iskorišćavanju djece. Takođe, ukazao je na činjenicu da ni profesionalci ne prepoznaju sve oblike zlostavljanja djece i ocijenio da nedostaje usko specijalizovan i stručni kadar koji bi se bavio zaštitom djece od svih oblika zloupotrebe. Ocijenio je da je neophodno osnažiti međusektorsku saradnju i razvijati multidisciplinarni pristup u rješavanju problema. Neophodno je više aktivnosti i mjera preduzimati na reintegraciji i resocijalizaciji žrtava zlostavljanja i iskorišćavanja djece.

Zaštitnik je posebno bitnom ocijenio podršku Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore koji je razmotrio sve izvještaje, podržao Preporuke i uputio ih nadležnim državnim organima, a takođe se bavi i praćenjem realizacije Preporuka, razmatranjem informacija o stanju u predmetnim oblastima koje, na zahtjev Odbora, dostavljaju nadležni državni organi.

Zamjenik šefa Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Alberto Cammarata je izrazio zadovoljstvo zbog prisustva Regionalnom sastanku. Saopštavajući podatak da djeca predstavljaju jednu petinu ukupnog broja stanovnika Evropske unije, istakao je da u svakom društvu djeca jesu najvažnije bogatstvo, ali su i najranjivija kategorija zbog čega zaslužuju pažnju svakog od nas i pažnju onih koji odlučuju o političkim pitanjima. Djeca jesu ranjiva grupa, ali i u okviru te grupe postoje najranjiviji. Između ostalog, naglasio je da djeca žrtve ekonomske krize najviše ispaštaju. Presudnim smatra bavljenje uzrocima koji dovode do problema sa kojima se djeca suočavaju. Evropska unija je posvetila pažnju problemu zaštite djece i pravima djece što je definisano i Poveljom o osnovnim pravima. To je pitanje koje ne prepoznaje granice i pitanje koje se rešava putem saradnje.

Suštinsko pitanje jeste da li su pristupni pregovori adekvatni za našu djecu. Navodeći da su pristupni pregovori kao i uvođenje i usvajanje normi i principa Evropske unije svakako bitni budući da će ista djeca biti građani Evropske unije, a sve u cilju efikasnijeg prevazilaženja problema na planu zaštite djeteta, Zamjenik šefa Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori smatra da u procesu evropskih integracija djeca treba da dobiju veću vidljivost.

Istakao je značaj Poglavlja 19 u kojem su sadržani zakonski propisi zaštite omladine na poslu. Takođe smatra bitnim primjenjivanje standarda Evropske unije i stvaranje boljeg okruženja za rad mladih. Podsjetio je na Poglavlje 23 koje se fokusira na prava djece sa posebnim potrebama i Poglavlje 24 koje se, između ostalog, fokusira na pitanje trgovine ljudima.

Kada se govori o zaštiti i unapređenju prava djece u Crnoj Gori, Zamjenik šefa Delegacije Evropske unije je podsjetio na Izvještaj Evropske komisije o napretku za 2013. godinu u kojem se konstatuje da je država Crna Gora dosta uradila na ovom polju. Ključnim smatra institucionalnu saradnju u svakoj državi. Neophodno je pružiti podršku Odboru za ljudska prava i slobode i instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda budući da su navedene institucije ključne u preduzimanju konkretnih aktivnosti na planu poboljšanja i unapređenja prava djeteta. Budući da je bitno prepoznati gdje se problem javlja, Zamjenik šefa Delegacije je istakao da je u tom pogledu bitan Izvještaj Ombudsmana. U cilju prevazilaženja brojnih prepreka na planu unapređenja i zaštite djece smatra ključnim utvrđivanje problema sa kojima se suočavaju institucije, definisanje problema i načina za njihovo rješavanje. Naglasio je da se u cilju prevazilaženja istih može računati na podršku Delegacije Evropske unije.

Govoreći o zaštiti prava djeteta u Crnoj Gori, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Benjamin Perks je naglasio da svako dijete ima pravo na zaštitu od nasilja i iskazao zadovoljstvo što se Drugi regionalni sastanak parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona održava u Crnoj Gori. Takođe, izrazio je zadovoljstvo dosadašnjom saradnjom sa Odborom za ljudska prava i slobode, ističući da se zajedničkim djelovanjem Skupštine Crne Gore, Vlade Crne Gore i UNICEF-a mnogo doprinijelo na poboljšanju položaja djece i zaštite njihovih prava u Crnoj Gori. Kada se govori o načinu rješavanja problema na planu unapređenja položaja i prava djeteta i zaštiti djeteta od svih vidova eksploatacije šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je istakao presudnim moderni sistem zaštite koji bi obuhvatio: zdravstvo, obrazovanje, centre za socijalni rad, pravosuđe i sport. Stoga je i neophodno obezbijediti usklađivanje zakona i politika sa međunarodnim standardima ljudskih prava, izgradnju kapaciteta za obrazovanje, zdravlje, pravdu i socijalnu zaštitu u cilju sprovođenja i poštovanja ovih standarda u praksi i to bez diskriminacije, kao i da postoje provjere i sistem nadgledanja postizanja tih standarda.

Benjamin Perks je podsjetio da je UNICEF u saradnji sa Delegacijom Skupštine Crne Gore u PSSE realizovao istraživanje o nasilju nad djecom, čiji rezultati su predstavljeni javnosti, a ocijenio je da bi u narednom periodu trebalo još više raditi na upoznavanju javnosti sa rezultatima tog istraživanja kako bi se mogle preduzeti adekvatne mjere u cilju zaštite djece od svih vidova nasilja. Ocijenio je da su neophodne koordinirane aktivnosti i multisektorski pristup svih državnih organa, uz učešće nevladinog sektora i podršku međunarodnih organizacija na rješavanju problema koji se tiču različitih vidova iskorišćavanja i zloupotrebe djece.

Perks je pojasnio da sveobuhvatni principi koji treba da se ispune podrazumijevaju da svakom djetetu treba da se obezbijedi porodično okruženje. To znači osnaživanje kapaciteta za intervencije iz oblasti socijalne zaštite koje će pomoći da se porodice održe na okupu i da se spriječi napuštanje djece, proširenje mogućnosti za hraniteljstvo i usvajanje mališana i uvođenje malih grupnih kuća koje zbrinjavaju manji broj djece i imitiraju porodično okruženje, koliko god je to moguće. On je dodao da se ključne oblasti koje treba da budu poboljšane odnose na osposobljavanje sistema dječje zaštite da zaštiti od nasilja i zlostavljanja i spriječi smještanje djece u institucije, kao i na povećanje pohađanja predškolskih ustanova širom države i poboljšanje rezultata učenja kod svih učenika osnovnih škola. Još neke ključne oblasti koje zahtijevaju poboljšanje tiču se uključivanja sve romske djece i djece sa smetnjama u razvoju u škole i uvođenja međunarodnih protokola za praćenje performansa i prakse u zdravstvenom sektoru za majku i dijete – naročito onih koji se odnose na rođenje i porođaj", kazao je Perks.

Ističući da Misija OEBS-a u Crnoj Gori nije direktno uključena u aktivnosti na planu zaštite djece, šef Programa za ljudska prava i vladavinu prava Rob Force je naglasio da je

cilj Misije OEBS-a da svojim aktivnostima na planu ljudskih prava doprinese boljem položaju djece i njihovih prava. Ocijenio je značajnom saradnju OEBS-a sa Odborom za ljudska prava i slobode i institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Misija OEBS-a će i u narednom periodu uložiti svoje kapacitete na poboljšanje stanja ljudskih prava u Crnoj Gori.

Direktor Programa za prava djeteta Save the Childrena Ahmed Pjano je istakao da je vizija organizacije "Save the Children" svijet u kojem svako dijete ostvaruje pravo na život, zaštitu, razvoj i učešće u odlučivanju o pitanjima koja se njih tiču. Budući da je zaštita djece prioritet, direktor Programa za razvoj djeteta je istakao značaj Konvencije o pravima djeteta navodeći da ista predstavlja osnovu za rad ove organizacije. Vezano za zaštitu i unapređenje prava djeteta, ključnim smatra sljedeća pitanja: koliko djeca zaista imaju razvijenu svijest o svojim pravima i koliko državne institucije imaju kapaciteta da preduzmu adekvatne mjere u kontekstu zaštite djece. Istakao je da "Save the children" razvija regionalnu saradnju na planu unapređenja i zaštite prava djece još od 2009. godine, kao i da su napravljeni značajni iskoraci na istom. Takođe, naglasio je da "Save the Children" radi na povećanju pristupa inkluzivnom i kvalitetnom obrazovanju sve djece sa fokusom na romsku i egipćansku djecu i djecu iz socijalno ugroženih porodica i poboljšanje njihove socijalne uključenosti, ističući da su u tom pogledu u proteklom periodu postignuti značajni rezultati. Kada se govori o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja, mišljenja je da je u tom pogledu ključno da se otvoreno govori o seksualnom iskorišćavanju. Istakao je značaj saradnje između institucija u Crnoj Gori navodeći da posebnu podršku treba pružiti Odboru za ljudska prava i slobode.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je upoznao učesnike sa aktivnostima Odbora realizovanim u oblasti zaštite prava djeteta. U svom izlaganju usmjerio se na ocjene koje su drugi dali o radu ovog skupštinskog radnog tijela, konkretno na ocjenu u Studiji "Ljudska prava u Crnoj Gori- od referendumu do početka pregovora sa Evropskom unijom", koju je uz podršku Ambasade SAD-a u Podgorici i USAID-a sačinila NVO "Gradjanska alijansa" u kojoj se konstatuje: "Skupštinski Odbor za ljudska prava i slobode je tokom posmatranog perioda bio veoma aktivan. Odbor je održao veliki broj sjednica na kojima se raspravljalo o brojnim pravima, predlozima zakona, budžetima državnih institucija nadležnih za zaštitu ljudskih prava. Tako je Odbor, između ostalog, razmatrao manjinska, radnička prava, o pravima djeteta i mladih sa teškoćama u razvoju, diskriminaciji, situaciji u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS), stanju zaštite ličnih podataka, radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za manjine, Predlogu zakona o crnogorskom državljanstvu, Predlogu zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Predlogu zakona o nevladinim organizacijama, Ombudsmanu i dr. U proteklom radu članovi Odbora pokazali su otvorenost u prepoznavanju problema u društvu, kao i visok stepen kooperativnosti, a rad Odbora je bio transparentan i kvalitetan. Važno je napomenuti da je kvalitetna saradnja Odbora ostvarena, pored drugih državnih institucija i sa velikim brojem međunarodnih organizacija i sa domaćim nevladinim organizacijama.

Odbor je organizovao i posjete zatvorenim institucijama, kao što su ZIKS i Zavod "Komanski most", održao veći broj javnih tribina kako bi građanima približili pojedina zakonska rješenja, a članovi Odbora su prisustvovali velikom broju seminara i okruglih stolova. Organizovane su i posjete kampovima izbjeglica, kao što su posjete Kampu Konik.

Odbor je razmatrao i izvještaje o radu i stanju ljudskih prava državnih institucija i bavio se izvještajima Evropske komisije i njihovim preporukama. Odbor je takođe, razmatrao Izvještaj Evropske komisije za brobu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope o Crnoj Gori. U radu ovog Odbora organizovana su i kontrolna saslušanja ministara i čelnika drugih institucija u kojima su se kršila ljudska prava. Ovaj Odbor je dobijao visoke ocjene u javnosti za svoj rad i predstavljao je primjer dobrog rada i saradnje svih njegovih članova na rješavanju problema poštovanja i zaštite ljudskih prava."

Predsjednik Odbora je istakao da se u Zaključcima navodi: "Odbor za ljudska prava i slobode jedan je od odbora u Skupštini koji je od strane NVO-a dobio najbolje ocjene za rad.

Odbor je na velikom broju sjednica raspravljao o brojnim pravima i problemima u oblasti ljudskih prava, predlozima zakona, izvještajima, budžetima državnih institucija nadležnih za zaštitu ljudskih prava, organizovana su i kontrolna saslušanja. Rad Odbora je tokom cijelog perioda bio transparentan, a u njegovom radu bile su uključene međunarodne institucije, državne institucije, nevladine organizacije i mediji. U posmatranom periodu, članovi Odbora bili su vrlo aktivni i u brojnim raspravama i odlukama prevazilazili su političku pripadnost partijama.”

Polazeći od nalaza u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu, naročita pažnja je, kroz brojne aktivnosti, posvećena pravima djeteta. Ovo s toga što je u oktobru 2010. godine Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta, koje su se odnosile na različite oblasti djelovanja u cilju poboljšanja položaja djece i podizanja stepena poštovanja prava djeteta u Crnoj Gori. Pomenute aktivnosti realizuju se u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i našim međunarodnim prijateljima: Savjetom Evrope (u Nacrtu strategije o djeci utvrđena ključna polja djelovanja od 2012. do 2015. godine), UNICEF-om, Save the children-om i našim nevladiniim organizacijama, prepoznatljivim u ovoj oblasti i to kroz sledeća polja djelovanja, koje je Savjet Evrope, do 2015. godine, utvrdio: porodica, razvijanje servisa socijalnih usluga i socijalne brige o djeci, obrazovanje i participacija djece i zaštita od seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece, dječje pornografije i dječje prostitucije što proilazi iz obaveza postavljenih pred Crnom Gorom, datih u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2012. godinu.

Kao i u prethodnom periodu, Odbor ima intenzivnu saradnju sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, zasnovanu na Zakonu o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zakonu o zabrani diskriminacije i Poslovniku Skupštine Crne Gore (služba Odbora je uradila statistiku: od 76 sjednica Odbora u prethodnom 24. Sazivu učestvovao na 28, a u ovom od 24 učestvovao na 15), Odbor jedan broj aktivnosti posvećuje učešću građana i građanskoj inicijativi u lokalnim samoupravama, a kroz institute kontrolne funkcije Skupštine, implementaciji Zakona i Zaključaka Skupštine, u nadležnosti ovog Odbora. Odbor, kao što je u Studiji navedeno, ima intenzivnu saradnju i sa nevladinim sektorom koji se bavi pitanjima ljudskih prava i sloboda, a konkretno, Odbor ima dobru saradnju sa NVO „Građanska alijansa“, jer njihov predstavnik radi vršenja monitoringa nad radom ovog Odbora, prisustvuje gotovo svim sjednicama. Rad Odbora je transparentan, sjednice Odbora izazivaju veliko interesovanje štampanih i elektronskih medija, Odbor objavljuje na sajtu Skupštine godišnji izvještaj o radu, a takođe i informacije, zapisnike i izvještaje o svim aktivnostima ovog radnog tijela.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je naglasio da će Odbor i u narednom periodu nastaviti sa realizacijom brojnih aktivnosti koje očekuju državu Crnu Goru na putu evropskih i evroatlanskih integracija, sve u skladu sa svojom, Poslovnikom Skupštine, definisanom nadležnošću, kao i saradnju sa državnim institucijama, međunarodnim organizacijama, nevladinim sektorom, akademskom zajednicom i medijima, u cilj promocije, afirmacije, poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda svih građana Crne Gore.

Prvog radnog dana, na radnoj sesiji izlaganja su imale Zlata Đerić, član Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije, dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, Mila Jelavić, pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske i Svetlana Sovilj, predstavnica Crne Gore u Savjetu Evrope u Komitetu država potpisnica Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja tzv. Lanzarote konvencije.

Zlata Đerić, član Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije, je izrazila čast što prisustvuje Drugom regionalnom sastanku i zahvalila Odboru za ljudska prava i slobode, Delegaciji Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope i instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore što su prepoznali značaj regionalne saradnje i što se praksa održavanja regionalnih sastanaka nastavlja. Saopštila da je Narodna skupština Republike Srbije u značajnoj mjeri unaprijedila zakonodavni okvir koji se odnosi na zdravstvenu zaštitu i poštovanje prava po osnovu rada, navodeći da je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu koji je usklađen sa

Konvencijom o zaštiti materinstva. Takođe, usvojen je i Zakon o zdravstvenoj zaštiti djece, trudnica i porodilja. Ovim zakonom uređuju se pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na naknadu troškova prevoza u vezi sa korišćenjem zdravstvene zaštite za decu, trudnice i porodilje bez obzira na osnov po kome su zdravstveno osigurani, ako ova prava ne mogu da ostvare po osnovu obaveznog zdravstvenog osiguranja u skladu sa zakonom kojim se uređuje zdravstveno osiguranje. Takođe, Narodna skupština Republike Srbije je ratifikovala Konvenciju o zaštiti djece i saradnji u oblasti međunarodnog usvojenja. Posebno značajnim je istakla donošenje Zakona o posebnim mjerama za sprječavanje vršenja krivičnih djela protiv polne slobode prema maloljetnim licima, u srpskoj javnosti poznat pod kolokvijalnim nazivom Marijin zakon. Radi se o Zakonu koji je donesen u Srbiji 2013. godine i kojim su propisane strože mjere kontrole nad osuđenim počiniocima krivičnih djela protiv polne slobode prema Krivičnom zakonu Srbije. Ime je dobio po Mariji Jovanović, osmogodišnjoj dječici iz Starih Ledinaca kraj Novog Sada koja je 26. juna 2010. ubijena od strane počinioca koji je pre toga bio osuđivan za seksualne delikte prema djeci i maloljetnicima. Nakon zločina otac nevino stradale dječice je pokrenuo inicijativu za donošenje zakona koji bi za svrhu imao sprečavanje sličnih događaja u budućnosti. Inicijativu su na kraju podržale sve srpske političke stranke i najveći deo javnosti, te je u Skupštini donesen jednoglasno. Naglasila je da je suština pomenutog Zakona da se uvede preventivna dnevna kontrola kao i da se propisanim rješenjima uspije u dobrom delu sprečiti ponavljanje krivičnih djela protiv polnih sloboda. Između ostalog, "Marijin zakon" predviđa da okrivljeni neće moći da obavljaju bilo kakvu javnu funkciju i neće moći nikada da se zaposle u bilo kojoj instituciji ili bilo kojoj firmi i ustanovi koja ima bilo kakav kontakt sa djecom.

Ugrožavanje prava dece u Srbiji, posebno je izraženo kod pojedinih socijalnih kategorija: siromašna deca, deca sa invaliditetom i deca sa smetnjama u razvoju, deca bez roditeljskog staranja, posebno ona smeštena u institucije, deca koja žive na ulici, deca koja rade. Takođe, i dalje je izraženo nasilje nad decom - od zanemarivanja, različitih oblika iskorišćavanja, do fizičkog i seksualnog zlostavljanja, kako u porodici, koje je najmanje vidljivo, tako i vršnjačko, ali i od strane drugih nepoznatih odraslih osoba. Mišljenja je da treba u kontinuitetu raditi na unapređenju ljudskih prava s posebnim akcentom na prava djeteta, a u tom cilju doprinosi razmjena iskustava i definisanje metoda u prevazilaženju problema na tom putu. Istakla je da brojne aktivnosti na planu unapređenja prava djeteta realizuje i nadležni Odbor za prava djeteta Narodne skupštine Republike Srbije.

Pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske Mila Jelavić se zahvalila na pozivu i iskazala zadovoljstvo što će učesnici Drugog regionalnog sastanka imati priliku da razmijene iskustva koja će biti od pomoći u prevazilaženju problema na putu unapređenja položaja djeteta. Saopštila je da Odbor za informiranje, informatizaciju i medije, Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu, Odbor za obitelj, mlade i sport Hrvatskoga sabora, na inicijativu pravobraniteljice za djecu i u povodu Dana sigurnijeg interneta, organiziraju tematsku sjednicu pod nazivom „Medijska pismenost za sigurnost djece u svijetu medija i interneta“. Sjednica će se održati 10. februara 2014., u Maloj vijećnici Hrvatskoga sabora (dvorana Josipa Šokčevića). Polazeći od načela sudjelovanja (participacije), kao neizostavne sastavnice prava djeteta, mišljenja je da dijete i u području medija treba biti subjekt - aktivni nositelj svojih prava. To znači da svakom djetetu treba omogućiti siguran pristup medijima te sadržajima važnim za njegovu dobrobit i razvoj, kao i sticanje medijske pismenosti i razvoj medijske kulture na svim nivoima razvoja i obrazovanja, posebno u obaveznom školovanju. Široka dostupnost interneta putem nove tehnologije daje dodatnu težinu ovim pitanjima jer je, uz izvanredne poticajne mogućnosti učenja i druženja, donijela nove rizike i opasnosti za djecu.

Uprkos mnogim inicijativama na ovom području u Hrvatskoj još nema jasne politike rješavanja ove problematike. Zato smatra vrlo važnim raspravu o ovoj temi na zajedničkoj tematskoj sjednici saborskih odbora kao i donijeušenje zaključaka koji će ubrzati korake u ostvarivanju prava djece u području medija.

U svom izlaganju, pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske je govorila o problemu prosjačenja djece u Hrvatskoj. Navela je da je taj problem posebno izražen u

velikim gradovima. Problem predstavljaju organizovana prosjačenja djece, a prije 7-8 godina počele su prve aktivnosti na suzbijanju ovog problema. U praćenju povreda prava djece i primjene propisa vezanih uz zaštitu prava i interesa djece kao veliki problem je uočen djeca koja prose po ulicama i na određenim mjestima u velikim gradovima, a posebno na središnjim mjestima, velikim raskrsnicama i trgovačkim centrima. Ovaj problem je prisutan i aktualan tokom cijele godine, ali posebno se uočava u predpraznično vrijeme, te nameće potrebu preduzimanja mjera za zaštitu prava i interesa one djece koja su iz različitih razloga prisiljena svoje djetinjstvo provoditi u takvim ugrožavajućim uslovima. Djeca prose hodajući od stola do stola po ugostiteljskim objektima, sjedeći na ulicama gradova, svirajući glazbene instrumente, pokazujući građanima različite isprave o navodnom ili stvarnom zdravstvenom ili socijalnom stanju njih ili njihovih članova porodice. U jednom broju slučajeva prose odrasle osobe, uglavnom žene, koje sa sobom vode ili drže u naručju djecu. Vrlo često se radi o sasvim maloj djeci koja znaju biti bosa i polugola čak i pri izuzetno niskim temperaturama. Budući da problem prosjačenja djece predstavlja pojavu koja je prisutna u mnogim zemljama svijeta, u nekima u daleko većoj mjeri nego u Republici Hrvatskoj i svugdje se smatra asocijalnim i društveno neprihvatljivim ponašanjem, naglasila je da to ne umanjuje značaj problema i potrebu poduzimanja redovitih i sveobuhvatnih mjera radi zaštite "malih prosjaka".

Nadležni državni organi, policija, Ministarstvo socijalnog staranja, centri za socijalni rad i pravosudni organi su se suočavali sa brojnim teškoćama u suzbijanju prosjačenja, kao i u postupanju prema djeci koja prose i onima koji organizuju njihovo prosjačenje. Policijski izvještaj govori i o nekim aktuelnim problemima koji se pokazuju u praksi postupanja povodom prosjačenja maloljetnih osoba. Navodi se najčešće odnose na djecu Rome. Zatim se navodi problem utvrđivanja i provjere identiteta, slučajevi nedostupnosti i nezainteresovanosti roditelja nakon obavijesti o zaticanju njihove djece u prosjačenju. Djeca prose nerijetko i na znatnoj udaljenosti od mjesta stvarnog boravišta, nepostojanje adekvatnih smještajnih kapaciteta u djelokrugu nadležnosti službi socijalne zaštite i to posebno smještajnih kapaciteta za majke dojlje koje se zateknu u prosjačenju. O ovom pitanju je zatraženo i mišljenje Centra za socijalno staranje Zagreb koji je uputio Izvještaj o praksi postupanja, međutim u istom nisu navedeni bilo kakvi podaci vezani uz ovu problematiku jer ih Centar nema, a u okviru istog Centra nije rađeno nikakvo istraživanje o ovoj pojavi, pa se iz toga može zaključiti da nema sistematsko i ciljano prikupljenih i jedinstveno objedinjenih podataka u smislu prikupljanja obavijesti o ovoj djeci, kao i podataka vezanih uz postupanje i praćenje postupanja u okviru roditeljsko pravne zaštite te djece. U tu svrhu, institucija Pravobraniteljstva za djecu Republike Hrvatske je uputila Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi preporuku za poduzimanjem žurnih i aktivnih napora prema detektiranju i procesuiranju počinitelja. Preporuka je bila posebno usmjerena prema potrebi trenutnog izdvajanja djece zatečene u prošnji iz životno i zdravstveno ugrožavajućih uslova, pri tome uzimajući u obzir nužnost zaštite digniteta i dostojanstva u postupanju sa svakim djetetom koje je zatečeno u prošnji. Takođe, dio preporuke odnosio se na važnost i nužnost kvalitetne saradnje, posebno između policije i tijela socijalne skrbi, radi osiguranja cjelovite zaštite prava i interesa svakog djeteta prisiljenog na prosjačenje, kao i poduzimanju protiv odraslih osoba koje na taj način najgrublje izrabljuju djecu svih zakonom predviđenih mjera sa ciljem trajnog onemogućavanja izlaganja djece takvoj vrsti zloupotreba.

Naglašavajući da situacija u kojoj se nalaze i žive djeca koja prose postavlja pitanje stvarnog kvaliteta njihovog djetinjstva, pravobraniteljica za djecu Mila Jelavić je mišljenja da takva situacija sigurno predstavlja jedan od najtežih i najgrubljih oblika kršenja dječjih prava, budući da takve životne okolnosti toj djeci bitno ugrožavaju zadovoljenje niza životnih potreba, kao, na primjer, zdravstvene zaštite, razvoja i obrazovanja, a da se pri tome ne govori o razonodi, igri, pravu na druženje sa svojim vršnjacima i nizom drugih prava. Stoga i smatra bitnim ukazivanje na pravo djeteta na zaštitu države u situaciji kada je bez odgovarajuće roditeljske brige, a to djeca koja prose sigurno jesu, te se postavlja otvoreno pitanje: tko su ta djeca i što se s njima zaista događa za vrijeme dok nisu na ulici? Vezano uz postupanje nadležnih tijela u ovim slučajevima u okviru prekršajno pravne i kazneno pravne zaštite iznimno je važno postupanje policijskih službenika. Međutim, kada se govori o potrebi

stvarne i cjelovite zaštite radi osiguranja za djecu primjerenih i neugrožavajućih uslova, prekršajni odnosno kazneni postupci, po prirodi stvari, ne mogu osigurati tu kvalitetu zaštite, jer se postavlja opravdano pitanje što je s djetetom tokom postupka i nakon njega, ukoliko ono i dalje živi u istim uslovim i prisiljava se i potiče na jednake obrasce asocijalnog i društveno neprihvatljivog ponašanja.

Stoga, u tom dijelu ocjenjuje kao daleko značajnije mogućnosti sustava socijalne skrbi, u smislu preduzimanja mjera obiteljsko pravne zaštite djece. Istovremeno, budući se radi o vrlo ozbiljnom i specifičnom problemu te grupi djece koja zahtijevaju osobitu zaštitu i brigu države, držimo potrebnim prvenstveno ustrojiti odgovarajuće i jedinstvene evidencije iz kojih će biti vidljivi podaci o takvim slučajevima, nadležnost pojedinih centara za svaki od slučajeva, podaci o postupanjima drugih državnih tijela u sistemu zaštite, mjere koje su u svakom od takvih slučajeva izrečene i koje se preduzimaju te primjeren sastav načina praćenja i izvršavanja tih mjera, a sa jedinstvenim ciljem stvaranja takvoj djeci primjerenih uslova za život i razvoj koje su im njihovi roditelji ili staratelji na najgori način uskratili. Takođe, istakla je da je dodatni problem činjenica da sudovi za prekršaje i opštinski sudovi nijesu osposobljeni za dežurstva, a pravosudni organi često svoje nepostupanje pravdaju opterećenošću drugim predmetima. Smatra da je i partnerstvo sa građanima presudno u suzbijanju i sprečavanju povećanja broja djece koja prose na ulicama koja svojim postupcima mogu doprinijeti u prevazilaženju navedenog. Stoga je ocijenila bitnim da se preduzmu naponi na polju razvoja i unapređenja svijesti građana da oni direktno mogu učiniti više nego što traže posrednika u smislu da je odgovornost svakog od njih pojedinačna. S tim u vezi, Pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske je naglasila da građani moraju biti svjesni da davanjem novca djeci koja prose neće biti od pomoći toj djeci budući da se takvim postupkom doprinosi da se djeca "ukopavaju" još više u problem jer su navedena djeca izvor za obezbjeđivanje koristi onih koji ih postavljaju na ulicama.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dr Ljiljana Đurašković upoznala je učesnike Regionalnog sastanka sa aktivnostima Odbora u dijelu promocije i zaštite prava djeteta, sa posebnim osvrtom na aktivnosti realizovane u cilju zaštite djece od prosjačenja. Naglasila je da je Odbor na sjednici u novembru 2011. godine razmotrio Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, koji je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i da se priključio Kampanji "Naučimo ih nešto drugo".

Podsjetila je da je Odbor, imajući u vidu ozbiljnost problema dječijeg prosjačenja kao i posledice i rizike koje život na ulici nosi kako za dijete, tako i za društvo u cjelini, razmatranje ovog Izvještaja ocijenio veoma značajnim s namjerom da se ukaže i podsjeti šira i stručna javnost na važnost suzbijanja i rješavanja ovog problema. Upoznala je učesnike sastanka sa ključnim preporukama koje je Ombudsman dao u Izvještaju, a koje je Odbor podržao usvajanjem Zaključka i o čijoj realizaciji se upoznao na 19. sjednici, održanoj 11. novembra 2013. godine, kada je uz prisustvo predstavnika nadležnih ministarstava zaduženih za implementaciju Preporuka i Zaključka, razmotrio i Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije, čime je zaokružio brojne aktivnosti na temu zaštite prava djeteta kojima se bavio od 2011-2013. godine.

Svetlana Sovilj, predstavnica Crne Gore u Komitetu država potpisnica Lanzarot konvencije u Savjetu Evrope je upoznala članove sastanka sa aktivnostima Komiteta. Istakla je da je Crna Gora potpisala Konvenciju 18. juna 2009. godine, ratifikovala 25. novembra 2010, a Konvencija je stupila na snagu 1. marta 2011. godine. Lanzarot konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja kao polaznu tačku uzima standarde Ujedinjenih nacija i Savjeta Evrope, proširujući ih, kako bi se pokrile sve moguće vrste seksualnih krivičnih djela protiv maloljetnika i kriminalizacija istih. Propisano je da države u Evropi i šire utvrde posebno zakonodavstvo i preduzmu mjere sa naglaskom na čuvanju najboljeg interesa djeteta. Takođe je utvrđeno da osobe koje rade sa djecom moraju biti provjerene i obučene, da djeca treba da budu svjesna rizika od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja i načina na koje mogu da se zaštite. Lanzarot

konvencijom su predviđeni i mehanizmi zaštite djece. U cilju praćenja primjene Lanzarot konvencije osnovan je Lanzarot komitet, a procedura monitoringa je podijeljena po rundama, pri čemu svaka runda odnosi na određenu temu. Lanzarot komitet je odlučio da se prvi krug monitoringa odnosi na „seksualno zlostavljanje djece u krugu povjerenja“ i pripremio je tematski upitnik kako bi se prikupili podaci o tome kako države članice sprovode Lanzarot konvenciju. Kao dodatak ovome pripremljen je i Opšti upitnik, a sve potpisnice ove Konvencije moraju dati odgovore na oba upitnika do 31. januara ove godine, tako da će se monitoring obaviti u isto vrijeme u svim državama. Istakla je da je Crna Gora pripremila Nacrt izvještaja koji će uskoro biti razmotren i na sjednici Vlade Crne Gore. Takođe, Svetlana Sovilj je upoznala učesnike i sa osnovnim podacima i aktivnostima Crne Gore u okviru Kampanje Savjeta Evrope „Jedno od petoro“.

Ističući da je izlaganje poslanice dr Ljiljana Đurašković podstaklo da se uključi u diskusiju, načelnica Odjeljenja za prava djeteta u Instituciji Zaštitnika građana Republike Srbije Nataša Jović je saopštila da se Srbija suočava sa problemima prosjačenja djece, a da o uzrocima prosjačenja postoje različita mišljenja, jer odrasli i stručna lica navode da se prosjačenjem uglavnom bave djeca, pripadnici određene populacije, najčešće Romi, dok sama djeca saopštavaju da prose kako bi stekli sredstva neophodna za život. Takođe, slična iskustva u prosjačenju djece ima i Republika Srpska, o čemu je govorila Nada Grahovac, ombudsman za djecu Republike Srpske.

Zamjenik Ombudsmana Republike Slovenije Tone Dolčič je istakao pozitivan primjer navodeći da je institucija Ombudsmana Slovenije za 12 godina njegovog rada u toj Ustanovi dobila samo jednu prijavu prosjačenja djece, pri čemu je naglasio da u Ljubljani nema djece prosjaka na ulici. Saopštavajući podatak da je Komitet UN uputio preporuku instituciji Ombudsmana Republike Slovenije na Izvještaj o stanju prava djeteta u Sloveniji da donese poseban zakon o pravima djeteta, upitao je predstavnike Republike Srbije da li imaju podatak o tome koliko je Republika Srbija uradila po to pitanju budući da je započela postupak na izradi posebnog zakona o pravima djeteta? Po njegovoj ocjeni izrada takvog zakona ne bi imala smisla, niti je moguće donijeti takav zakon, s obzirom da se ta oblast uređuje brojnim drugim već postojećim zakonima, ali imajući u vidu i činjenicu da je Konvencija UN o pravima djeteta dovoljna, jer se direktno primjenjuje.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da je čudno da je upravo Republici Slovenije upućena takva preporuka s obzirom na činjenicu da je institucija Ombudsmana Slovenije u proteklih 12 godina dobila samo jednu prijavu prosjačenja djece kao i činjenicu da u Ljubljani nema djece prosjaka na ulici. Mišljenja je da ono što dobro funkcioniše u državi ne treba mijenjati. U vezi sa time, istakao je da se takva preporuka ne bi mogla primjeniti ni u Crnoj Gori budući da je nemoguće da se to ostvari s obzirom da postoje brojni drugi zakoni kojima je uređena oblast dječijih prava kao i Konvencija UN koja se direktno primjenjuje. Mišljenja je da treba naći pravu mjeru- važni su rezultati i faktičko stanje u zemlji.

Direktor Programa za prava djeteta Save the Childrena Ahmed Pjano smatra bitnim definisanje dječjeg prosjačenja budući da većina profesionalaca nije upoznata sa samim definicijama različitih oblika zlostavljanja djece. Naglašavajući činjenicu da s jedne strane imamo pravno tumačenje koje tretira pojam dječjeg prosjačenja na jedan način, a s druge strane su profesionalci koji imaju drugi pristup prema djeci koja prose i ne prave razliku između različitih oblika zlostavljanja djece, Direktor Programa za prava djeteta je ocijenio da državnim organima i službama nedostaje uskospecijalizovani kadar za rad sa djecom žrtvama zlopotrebe i iskorišćavanja. Stoga smatra da je neophodno da se sačini jasna definicija i da se zna koji su oblici ekonomske eksploatacije što bi profesionalcima dalo mogućnost da intervenišu. Takođe, smatra da se moraju uložiti naponi na edukaciji djece, od najranijeg doba, o štetnom djelovanju svih vidova nasilja, zlostavljanja i zlopotrebe djece i opasnosti koju one sa sobom nose kao i prosvjetno vaspitnih radnika i svih lica koja neposredno rade sa djecom o načinima i raznim vrstama nasilja, zlostavljanja i zlopotrebe djeteta. Bitnim je ocijenio i pitanje koliko državne institucije i centri za socijalni rad imaju kapaciteta da se nose sa ovim problemom? Ukoliko se uvedu mjere zabrane prosjačenja,

postavlja se pitanje šta će biti sa djecom prošnjacima, odnosno da li će biti dovedeni u takvu poziciju da će biti izloženi nekom od drugih oblika eksploatacije. Takođe smatra bitnim i problem evidentiranja odnosno nepostojanje evidencija tj. baze podataka kao jedne od mjera koje mogu doprinijeti praćenju ovog fenomena. Ocijenio je da na planu prevazilaženja problema u pogledu unapređenja položaja i prava djeteta treba raditi postepeno i kontinuirano s tim da državne institucije i centri za socijalni rad, koji su ključni u rješavanju navedenog problema, treba da se zalažu za svodjenje ovog problema na nulti stepen.

Član Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije Zlata Đerić je saopštila da u Beogradu postoji ozbiljan problem društva sa korupcijom budući da postoji javna tajna gdje postoje porodice koje se bave različitim vidovima eksploatacije djece. Učesnike Regionalnog sastanka je upoznala sa događajem koji se organizuje svake subote na Trgu Svetog trojstva u Somboru- Dječija pijaca. Ova jedinstvena pijaca u Srbiji svake godine jednom nedeljno okuplja veliki broj dece iz grada koja pripadaju različitim društvenim staležima. Počela je sa radom prije četrnaest godina uz podršku Fonda za otvoreno društvo, a o njenom radu brine Centar za socijalni rad. Pravo da prodaju imaju samo deca i to isključivo polovnu robu. Nova zapakovana je isključena, kao i prodaja hrane i pirotehničkih sredstava. O redu na Dječijoj pijaci brinu redari, koji su jasno obelježeni. Na tezgama mladih prodavaca mogu se naći igračke, školski pribori, lektire, diskovi sa muzikom, filmovi, odeća i druge dečije stvarčice po simboličnim cijenama. Istakla je da prilikom održavanja ovakvog vida projekta vlada pozitivna atmosfera, u što se i lično uvjerila budući da je prisustvovala više puta održavanju Dječje pijace. Mišljenja je da ovakav projekat treba podržati jer doprinosi da djeca steknu sliku da prosjačenje nije odgovarajući način zarade i doprinosi sredstava svojoj porodici. Ocijenila je važnim da se razgraniči značenje pojmova: prosjačenje, zloupotreba, upotreba i zlostavljanje.

Nadovezujući se na izlaganje zamjenika Ombudsmana Republike Slovenije a vezano za preporuku Komiteta UN, **Ombudsman za djecu Republike Srpske, Nada Grahovac** je istakla da ne shvata svrhu donošenja jedinstvenog zakona s obzirom da se Konvencija UN o pravima djeteta direktno primjenjuje, a i mišljenja je da donošenje jedinstvenog zakona koji bi objedinio sve oblasti zaštite prava djeteta ne bi ni bilo moguće primijeniti u praksi. Vezano za pitanje direktora Programa za prava djeteta Save the Childrena imaju li centri za socijalni rad kapaciteta da doprinesu poboljšanju dječijih prava i njihovoj zaštiti od svih vidova nasilja, zlostavljanja i zloupotrebe i opasnosti koju one sa sobom nose, Ombudsman za djecu Republike Srpske je naglasila da institucija Ombudsmana ne može da bude njihov portparol nego da centri za socijalni rad moraju osigurati minimum uslova za ostvarivanje i zaštitu prava djeteta. Ističući da centri za socijalni rad, u okviru zakonom utvrđenih nadležnosti, imaju veliku odgovornost i ovlaštenja, bilo da sami vode postupke i donose odluke bilo da u postupku pred sudom i drugim organima daju svoje mišljenje vezano za ostvarivanje i zaštitu prava djeteta, naglasila je da je najčešći odgovor centara za socijalni rad, prilikom obraćanja institucije Ombudsmana Republike Srpske njima, da su obavijestili policijske organe a ono što je njihova nadležnost oni to opravdavaju problemima sa kojima se svakodnevno susreću. Ti problemi utiču na kvalitet njihovog rada, kao što su: veće nadležnosti centara po različitim osnovama ne prati i potreban broj radnika, zatim nedostatak stručnog kadra različitih profila koji je ključan za obavljanje poslova iz nadležnosti centra, nemogućnost formiranja stručnih timova za rad po pojedinim oblastima socijalne zaštite, nedostatak savjetovališta za djecu i roditelje i drugih organizovanih oblika podrške i djeci i roditeljima za brojne situacije sa kojima se susreću na putu odrastanja djece, nedovoljna finansijska sredstva, nedovoljno stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih.

Učesnici Regionalnog sastanka bili su jedinstveni u stavu da je potrebno obezbijediti pravne i stvarne pretpostavke za uspostavljanje multidisciplinarnog pristupa na rješavanju i suzbijanju problema prosjačenja maloljetnika, kao i uspostavljanje regionalne saradnje sa organima susjednih država u cilju uspostavljanja mehanizama za efikasniji protok informacija radi otkrivanja i kontinuiranog praćenja djece koja se bave prosjačenjem.

Naglašeno je da kroz reformu socijalne zaštite treba uspostaviti raznovrsne servise socijalnih usluga, u skladu sa međunarodnim standardima, a u cilju preventivnog djelovanja

na djecu i porodice u riziku i preduzeti mjere u cilju poboljšavanja standarda života porodica sa djecom, posebno onih koji žive ispod linije siromaštva.

Učesnici sastanka su bili jedinstveni u ocjeni da je neophodno sagledati mogućnost iniciranja izmjene postojeće zakonske regulative u cilju preciznog definisanja svih oblika eksploatacije djece i povećanja stepena zaštite djece od svih oblika ekonomske eksploatacije. Takođe, neophodno je preduzeti mjere na podizanju nivoa svijesti šire javnosti o štetnosti prosjačenja i obezbijediti dostupnost informacija, prevashodno djeci koja žive na ulici, kako bi se zaštitili od rizika da postanu žrtve trgovine ljudima i ekonomske i socijalne eksploatacije.

Na kraju prvog radnog dana, učesnici Drugog regionalnog sastanka prisustvovali su večeri čiji je domaćin bio dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore.

Drugog dana Regionalnog sastanka zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta Nevenka Stanković predstavila je izvještaje koje je institucija Zaštitnika sačinila na osnovu istraživanja realizovanih u okviru Regionalnog projekta "Prevencija eksploatacije djece u Jugoistočnoj Evropi" koji je Save the Children realizovao u saradnji sa članicama CRONSEE mreže, ombudsmanima regiona.

Zamjenica Zaštitnika je saopštila da je institucija Zaštitnika sprovela istraživanja o dječijem prosjačenju, seksualnom iskorišćavanju djece i zloupotrebi djece putem interneta. Istraživanja su predstavljena u tri Izvještaja, a na osnovu rezultata sprovedenih istraživanja sačinjene su određene preporuke koje su upućene nadležnim ministarstvima na dalje postupanje.

Podsjetila je da je prema rezultatima istraživanja o dječijem prosjačenju evidentirano 323 djece uzrasta od 2 do 17 godina, od kojih većina nijesu državljani Crne Gore, koji su se bavili prosjačenjem u Crnoj Gori. Ukazala je na lošu razmjenu informacija, nepostojanje multidisciplinarnog pristupa u rješavanju ovog problema i nedovoljno dobru kampanju kojom bi se ukazalo na postojanje dječijeg prosjačenja u crnogorskom društvu, kao jednog od oblika ekonomske eksploatacije djece.

Kada je riječ o seksualnom iskorišćavanju djece podsjetila je na istraživanje realizovano od 2008. do 2011. godine čiji rezultati su pokazali da je od ukupno 68 slučajeva kojima je prijavljeno seksualno iskorišćavanje i zloupotreba djece u Crnoj Gori samo 35 slučajeva procesuirano, a ovom pojavom zahvaćena su najčešće djeca uzrasta od 10 do 16 godina, a kada je riječ o prostituciji, djeca uzrasta od 13 do 16 godina, od kojih većina ne pohađa redovnu školu. Potrebno je osnažiti saradnju među državnim organima u cilju sprječavanja seksualnog iskorišćavanja djece i preduzeti mjere na edukaciji djece, kao i mjere na resocijalizaciji i reintegraciji djece, žrtava seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja.

Kada je riječ o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta je saopštila da su podaci prikupljeni putem fokus grupa i razgovora sa djecom i ukazali su da 90% djece ima računar i pristup internetu kod kuće, pri čemu internet koriste dva ili više sati u toku dana. Djeca najčešće posjećuju društvene mreže i nijesu upoznati sa mogućim zloupotrebama putem interneta. Po rezultatima, svako četvrto dijete u Crnoj Gori je dobilo putem interneta poruku pornografskog sadržaja, a svako deseto je pošlo na sastanak sa nepoznatom osobom. Takođe, istraživanje je pokazalo da 90% roditelja vjeruje da njihova djeca čvrsto poštuju dogovore oko korišćenja interneta i da njihova djeca nijesu doživjela neku neprijatnost na internetu. Postoje svega četiri procesuirana slučaja u vezi sa seksualnim iskorišćavanjem i zloupotrebom djece.

U vezi sa evidentiranim nedostacima, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je ukazala na nepostojanje baze podataka i jedinstvene evidencije o zloupotrebi i iskorišćavanju djece. Takođe, ukazala je na činjenicu da ni profesionalci ne prepoznaju sve oblike zlostavljanja djece i ocijenila je da nedostaje usko specijalizovan i stručni kadar koji bi se bavio zaštitom djece od svih oblika zloupotrebe. Ocijenila je da je neophodno osnažiti

međusektorsku saradnju i razvijati multidisciplinarni pristup u rješavanju problema. Neophodno je više aktivnosti i mjera preduzimati na reintegraciji i resocijalizaciji žrtava zlostavljanja i iskorišćavanja djece.

Zamjenica je saopštila da se Preporuke koje je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore uputio nadležnim državnim organima realizuju, a posebno je iskazala zadovoljstvo realizacijom Preporuka datih povodom sprječavanja seksualnog iskorišćavanja i zloupotrebe djece, dok bi, po njenoj ocjeni, više aktivnosti trebalo preduzeti na planu realizacije Preporuka koje se odnose na suzbijanje dječijeg prosjačenja. Posebno je pohvalila aktivnosti nadležnih državnih organa koji se realizovali stručne edukacije sudija, tužilaca i opremili prostorije za saslušanje maloljetnika, u skladu sa Zakonom o maloljetničkom pravosuđu.

Za sve učesnike skupa Odbor za ljudska prava i slobode je pripremio sadržajnu Informaciju u kojoj je predstavljeno postignuto realizacijom Preporuka Ombudsmana i Zaključaka Odbora za ljudska prava i slobode od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete, Ministarstva pravde i Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije.

Gordana Stevanović, zamjenica Zaštitnika građana Srbije je predstavila rad Zaštitnika građana u oblasti zaštite djece od eksploatacije i upoznala učesnike sa istraživanjem Zaštitnika građana o dječjem prosjačenju, istraživanjem Zaštitnika građana i Panela mladih savjetnika o nasilju u školama i inicijativom za izmjene i dopune Krivičnog zakonika u cilju zaštite djece od seksualnog nasilja koju je Zaštitnik podnio nadležnom ministarstvu.

Kada se govori o dječjem prosjačenju, zamjenica Zaštitnika građana Srbije je naglasila da tačan broj dece koja prosjače nije moguće ni pretpostaviti, s obzirom na specifičnost ove pojave i činjenice da ne postoje evidencije i jedinstvena metodologija evidentiranja pojave, niti ujednačen stav stručnjaka o tome šta je dječje prosjačenje. Zato izostaju i planske, osmišljene i svrhovite mere; one koje se sada primenjuju usmerene su na posledice, a ne uzroke i sprovode se na ad hoc osnovi. Postojeći pravni okvir, koji u jednom dijelu djecu koja prosjače prepoznaje kao žrtve eksploatacije, zlostavljanja, zanemarivanja, tu istu djecu sa druge strane kriminalizuje i izlaže sistemu represivnih mera.

Zato je od velikog značaja preporuka Zaštitnika građana da Narodna skupština uvrsti u dnevni red razmatranje predloga Zakona o pravima djeteta koji će podneti Zaštitnik građana, jer se ovim zakonom uvodi pojam djeteta žrtve i uređuje se njegov/njen pravni položaj. Sistemski pristup životu i radu djece na ulici, uključujući i dječje prosjačenje, uslov je da se ova grupa djece zaštiti i da im se obezbedi ostvarivanje njihovih prava. Donošenje sveobuhvatne strategije za zaštitu „djece ulice“ – što je takođe jedna od preporuka Zaštitnika građana – kojom će biti osmišljene i planirane mere kako u odnosu na djecu, tako i u odnosu na njihove porodice, je prvi korak u prepoznavanju problema, njegovom definisanju, a potom planiranju i sprovođenju mera. U suprotnom, može se očekivati dalja reprodukcija eksploatacije djece i svih rizika i posledica koje ona nosi, jer „djeca ulice“ rađaju „djecu ulice“. Imajući u vidu posebno osjetljivi položaj djece- žrtve krivičnih djela zamjenica Zaštitnika građana Srbije je istakla da oni zahtijevaju pojačanu pažnju državnih organa i postupanje koje u najvećoj mjeri štiti djecu od sekundarne viktimizacije i traumatizacije. U cilju dosledne primjene Zakona o maloljetnim učinocima krivičnih djela i krivičnopravnoj zaštiti maloljetnih lica, a prije svega radi poboljšanja položaja djece žrtava krivičnih djela neophodno je da sudovi u većoj mjeri koriste postojeće i dostupne posebno opremljene i djeci prilagođene prostorije(„skrin sobe“). Budući da se skrin sobe, tamo gdje su uspostavljene, ne koriste u dovoljnoj mjeri zamjenica Zaštitnika građana Srbije je ukazala da nekorišćenje postojećih zakonskih mogućnosti i postojećih resursa ide na štetu djece koja su već bila izložena ozbiljnom traumatskom događaju koji može da značajno negativno utiče na tok njihovog rasta i razvoja. u interesu je velikog broja djece žrtava da se postojeći –iako skromni-resursi koriste u što većoj mjeri, kako bi se obezbijedilo da se dijete –umjesto izlaganja novim

traumatskim događajima- usmjeri ka postupcima rehabilitacije radi otklanjanja/umanjivanja štete koju je po djetetov psiho-fiziološki razvoj izazvala preživljena trauma.

Predstavljajući Izvještaj Zaštitnika građana o nasilju u školama, zamjenica Zaštitnika građana Srbije je saopštila da je Izvještaj zasnovan na rezultatima istraživanja koje su u 72 osnovne i srednje škole u Srbiji sprovele članice i članovi Panela mladih savjetnika Zaštitnika građana. Prema raspoloživim podacima, u obrazovno-vaspitnim ustanovama su prisutni najrazličitiji oblici i vrste nasilja. Djeca su izložena vršnjačkom nasilju, ali i nasilju odraslih. Rezultati različitih istraživanja sprovedenih u osnovnim i srednjim školama govore da su najzastupljeniji verbalni oblici nasilja, ali i drugi oblici psihičkog nasilja (vrijeđanje, ismijavanje, ogovaranje, širenje laži, socijalna izolacija, prijetnje i zastrašivanje), zatim otimanje i uništavanje imovine, razni oblici prisiljavanja, prijetnje oružjem i seksualno uznemiravanje. Razvoj savremenih komunikacionih tehnologija doveo je do pojave novog vida nasilja zloupotrebom informacionih tehnologija među i nad djecom (elektronsko nasilje). U istraživanju obavljenom na 1289 učenika osnovnih i srednjih škola iz Beograda, Novog Sada i Niša dobijeni su podaci o značajnoj rasprostranjenosti fizičkog kažnjavanja u školama, pa se čak 21% osnovaca žalilo da ih nastavnici fizički kažnjavaju, a na fizičko nasilje se žalilo 4% srednjoškolaca. Najčešći načini reagovanja djece na vršnjačko nasilje su izbjegavanje vršnjaka koji se nasilno ponašaju, vraćanje istom mjerom, odvratanje šalama i razgovor. Pomoć od odraslih traži 30%, a od vršnjaka 25% djece. Zabrinjavajućim smatra podatak koji govori da 44% učenika ne čini ništa i ostaje pasivno u situacijama nasilja kojima prisustvuju.

Naglašavajući značaj sprovedenog istraživanja o stavovima mladih o tjelesnom kažnjavanju koje je sproveo Panel mladih savjetnika Zaštitnika građana, zamjenica Zaštitnika građana je saopštila da su ciljevi sprovedenog istraživanja sljedeći: kakav je stav dece i mladih prema fizičkom kažnjavanju i dobrim roditeljskim praksama i metodama nenasilnog vaspitanja, potrebi da se roditelji edukuju za roditeljstvo i vaspitavanje svoje dece, da li postoji razlika u stavovima s obzirom na prisutnost porodičnog nasilja u porodicama ispitanika, ko su osnovne osobe koje mladi smatraju za potencijalne oslonce u suočavanju sa porodičnim nasiljem, uticaj demografskih varijabli. Vezano za analizu stavova djece i mladih prema tjelesnom kažnjavanju rezultati istraživanja su da djeca i mladi imaju negativan stav prema fizičkom kažnjavanju, 84% mladih smatra da se djeci može ukazivati na štetno ponašanje i bez batina, a čak 82% mladih prepoznaje da se batinama može povrediti telo i ličnost deteta (u potpunosti ili delimično) dok 81% izjavljuje da bi na njih više efekta imalo kad bi im roditelji objasnili zašto nešto ne treba uraditi, nego ako bi ih istukli 82% ocenjuju da oni neće fizički kažnjavati sopstvenu decu. Naglasila je da je Zaštitnik građana Republike Srbije mišljenja da se zakonom mora propisati sankcionisanje fizičkog kažnjavanja.

Nada Grahovac, Ombudsman za djecu Republike Srpske, navodeći da je to najmlađa institucija tog tipa u regionu, saopštila je da se bave unapređenjem društvene brige za djecu i zaštitom djece, jer je odrastanje djeteta proces koji određuje njegovu budućnost, pa je obaveza odraslih da osiguraju da svako dijete u svim fazama razvoja bude bezbjedno. Saopštila je da je u broju pritužbi koje se šalju Ombudsmanu sve veći broj onih koji podnose sama djeca. Nasilje nad djecom javlja se u različitim oblicima-zanemarivanje djeteta, fizičko zlostavljanje, psihičko zlostavljanje, seksualno zlostavljanje, nasilje putem interneta i mobilnih telefona. Međutim, osnovni problem je što se ono na vrijeme ne prepoznaje i što izostaje odgovarajuća reakcija nadležnih, kako u dijelu podrške i pomoći djetetu tako i u dijelu utvrđivanja odgovornosti počinitelaca. Iako porodica ima primarnu ulogu u razvoju i odrastanju djeteta, mnoga djeca upravo u porodici i u najranijem uzrastu doživljavaju različite oblike zanemarivanja, povređivanja, ponižavanja i zlostavljanja. Nasilje koje djeca doživljavaju u porodici nikako nije stvar samo porodice bez obzira što se dešava unutar nje, već ozbiljan društveni problem. S obzirom da su brojne situacije u kojima se djeca nađu, samo posljedica nedostatka potrebne roditeljske brige i nadzora, a da pri tome izostaje odgovarajuća reakcija nadležnih institucija i službi, Ombudsman za djecu je u izvještajnom periodu pokrenuo inicijativu za donošenje Protokola o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece. Ombudsman za djecu Republike Srpske je istakla da je Protokolom definisano da se na osnovu podataka svih službi koje imaju mandat postupati u

zaštititi djeteta od bilo kojeg oblika nasilja, izrađuje godišnji izvještaj, koji pored statističkih pokazatelja treba da ukaže i na eventualne slabosti u sistemu i one njegove djelove u kojima se sistem mora jačati da bi se osigurala zaštita djece. S obzirom da je Protokol stupio na snagu 1.januara 2013. godine, prvi izvještaj o nasilju nad djecom, Republika Srpska bi trebala imati sredinom 2014. godine.

Ono što je zajedničko u ostvarivanju i zaštiti gotovo svakog prava djeteta je puno učesnika koji, svaki u okviru svojih ovlašćenja, imaju obavezu prepoznati povrede prava djeteta i reagovati u skladu sa svojim ovlašćenjima i najboljim interesom djeteta. Ako samo jedan od učesnika - roditelj, škola, centar za socijalni rad, mediji, pravosuđe, ne reaguje pravovremeno i adekvatno, posljedice po dijete mogu biti i teške i dugoročne, a da ne govorimo o situaciji u kojoj istovremeno više učesnika ne postupi u skladu sa najboljim interesom djeteta. Zbog toga je vrlo važno da su nadležnosti za postupanje institucija i službi jasno određene, ali i odgovornost za nepostupanje i neadekvatno postupanje. Budući da se od institucije Ombudsmana za djecu često očekuju odgovori o broju djece, različitih kategorija, kojima su povrijeđena prava po nekom osnovu, saopštila je da je institucija Ombudsmana za djecu Republike Srpske sprovedla istraživanje u određenim oblastima kao što su: prosjačenje djece, seksualno zlostavljanje, vršnjačko nasilje, napuštanje škole, djeca bez roditeljskog staranja. Istakla je da su se predstavnici institucije Ombudsmana suočili sa problemom nedovoljne uključenosti institucija i službi koje imaju mandat za postupanje u ostvarivanju i zaštiti prava djeteta i u dijelu vođenja odgovarajućih evidencija. U praksi su vrlo česte situacije da službe, u okviru svojih ovlaštenja, imaju evidencije, međutim, one nisu objedinjene. Samo vođenje evidencije bez njihove dodatne klasifikacije, teško može da ukaže na moguće povrede prava djeteta. Pri tome, Ombudsmana za djecu je naglasila da nije dovoljno samo uspostaviti mehanizam za prikupljanje podataka, posebno je važno i da se prikupljeni podaci analiziraju, jer kontinuirano praćenje ostvarivanja prava djece i njihova zaštita u različitim sektorima, između ostalog, je i u funkciji procjene dosadašnjih mjera i aktivnosti i istovremeno je osnov za predlaganje odgovarajućih mjera radi poboljšanja onih dijelova sistema na koje ukazuju.

Zoran Vukčević, šef Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i kontakt osoba ispred Crne Gore u Mreži parlamentaraca za borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece “Jedno od petoro”, upoznao je učesnike skupa sa osnovnim podacima o Kampanji Savjeta Evrope “Jedno od petoro”, kao i aktivnostima koje je Crna Gora realizovala u sklopu Kampanje.

Podsjetio je da prema statističkim podacima Savjeta Evrope, svako peto dijete u Evropi bilo je žrtva nekog od oblika seksualnog nasilja, a u 70-85% slučajeva zlostavljač je bilo lice koga dijete poznaje i kome vjeruje.

Ciljevi Kampanje su promocija i primjena Konvencije Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, kao krovnog dokumenta koji će doprinijeti unapređivanju jedinstvenog pravnog sistema i homogenizovati pravni okvir u cilju što kvalitetnije zaštite djece, kao i podizanje svijesti o postojanju problema i sagledavanje mogućnosti za rješavanje problema u cilju zaustavljanja zlostavljanja i seksualnog nasilja nad djecom.

U cilju uspješnijeg sprovođenja Kampanje u Crnoj Gori u 2012. godini formiran je Nacionalni tim u koji su uključeni predstavnici Skupštine, Vlade, medija, civilnog sektora, međunarodnih organizacija i svih segmenata društva koji mogu dati svoj doprinos u ovoj oblasti.

Crna Gora i nadležni organi preduzimaju brojne mjere socijalne politike za zaštitu djece, žrtava seksualnog nasilja. Posebne aktivnosti se preduzimaju u cilju zaštite onih koji su najranjiviji u društvu, a to su zlostavljana i zanemarena djeca, djeca bez roditeljskog staranja, djeca koja žive u porodicama slabijeg imovnog stanja, djeca sa smetnjama u razvoju, djeca sa neprihvatljivim ponašanjem i djeca u sukobu sa zakonom. Najčešći problemi sa kojima su se nadležni suočavali u praksi bili su: nedovoljna informisanost šire javnosti, pa i stručnog osoblja o postojanju ove pojave, nedostatak stručnog znanja i vještina,

kao i nepovezanost i nedostatak saradnje između institucija, pa su mjere preduzete upravo sa ciljem rješavanja ovih problema.

Šef Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope je saopštio da će nadležne u Savjetu Evrope informisati o održavanju ovog važnog sastanka u Crnoj Gori na ovu temu, čime se pokazuje spremnost cijelog regiona da se zajedničkim snagama bori u rješavanju problema različitih oblika zlostavljanja djece.

Ivanka Roksandić, član Odbora za ljudska i manjinska prava Hrvatskog sabora je saopštila da taj Odbor i Odbor za obitelj, mlade i sport u značajnoj mjeri doprinose poboljšanju položaja djece. Istakla je saradnju koju Odbor ima sa Pravobraniteljicom za djecu Republike Hrvatske, naglašavajući da Pravobraniteljica prisustvuje skoro svim sjednicama Odbora i svojim preporukama daje korisne sugestije u cilju poboljšanja zakonodavstva radi bolje zaštite prava i interesa djeteta. Odbor prati ostvarivanje zakonskih i konvencijskih prava djeteta. Takođe, Odbor posebnu pažnju posvećuje djeci pripadnicima Romske populacije i nastoji doprinijeti poboljšanju uslova njihovog života. Izražen je problem ranog napuštanja škola, pa se ulažu dodatni napor na jačanju svijesti djece i roditelja o značaju redovnog pohađanja škola. Takođe, suočavaju se sa problemom što djeca do kasnih večernjih sati ostaju na ulici, iako je Zakonom utvrđeno da djeca ispod 16 godina starosti poslije 23 sata ne smiju biti na ulici. Važnim je ocijenila i doprinos koji mediji treba da daju u cilju promocije i zaštite prava djeteta, a istakla je da je posebno bitno da se novinari pridržavaju etičkog kodeksa prilikom izvještavanja o djeci žrtvama različitih oblika zloupotrebe.

Mila Jelavić, pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske je istakla da je veoma bitno da se u cilju zaštite djece od svih vidova zloupotrebe uspostavi multidisciplinarni pristup i saradnja, s obzirom da djeca žrtve zlostavljanja dugo čekaju na obradu, vještačenje i terapijski tretman. Svakom zlostavljanom djetetu i njegovim roditeljima potrebna je pravovremena i stručna pomoć i zaštita. Saopštila je da je u Hrvatskoj još prisutan problem tjelesnog kažnjavanja djece, kao i problem boravka djece na ulici u kasnim večernjim satima, ali ohrabruje činjenica da nadležne institucije prepoznaju značaj ovog problema pa sve češće preduzimaju i preventivne akcije. Takođe, prisutno je i nasilje, a nadležni organi nekada ne reaguju pravovremeno na prijave nasilja među djecom, navodeći da je potrebna bolja razmjena informacija o počinjenom nasilju, kao i stručni tretman sa djecom počinioćima i žrtvama, ali i posmatračima nasilja. Osim odgovora na već počinjeno nasilje, obrazovna politika mora osnaživati i podsticati aktivnu ulogu vaspitno obrazovnih ustanova, edukaciju stručnjaka koji rade sa djecom i mladima, pružanje neophodne pomoći djeci i mladima žrtvama nasilja, kontinuirano praćenje pojave nasilja među djecom i mladima, senzibilizaciju roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima. Stoga, u cilju poboljšanja položaja djece u Hrvatskoj Pravobraniteljica za djecu u saradnji sa svim drugim institucijama Republike Hrvatske i nevladinim sektorom preduzima brojne aktivnosti.

Učesnici Drugog regionalnog sastanka su bili jedinstveni u ocjeni da je organizovanje ovog skupa prava prilika da se razmjenom mišljenja, ideja, iskustava i dobrih praksi međusobno upoznaju sa stanjem prava djeteta u svakoj od zemalja pojedinačno, ali i da se podstakne i dodatno unaprijedi saradnja parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima kako na nivou svake od država, tako i na regionalnom nivou, kroz saradnju svih institucija.

Učesnici Drugog regionalnog sastanka zaključili su da je nužno ostvariti tijesnu i efikasnu saradnju država regiona u zaštiti djece od eksploatacije, posebno imajući u vidu česte migracije „djece ulice“ u regionu, kao i da je neophodno nastaviti intenzivne aktivnosti ombudsmana na praćenju ostvarivanja i zaštiti prava djece koja su izložena nasilju, zlostavljanju, zanemarivanju i eksploataciji.

Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona završen je usvajanjem **Zajedničke izjave**.

U zajedničkoj izjavi koju su potpisali svi učesnici, konstatovani su ključni nedostaci u procesu zaštite djece od različitih oblika nasilja, zlostavljanja i zloupotrebe, te ukazano na važnost prevencije u zaštiti djece i edukacije i djece i profesionalaca koji rade sa djecom o uzrocima, prepoznavanju i posljedicama nasilja na razvoj djeteta, te važnosti evidencije o različitim oblicima nasilja nad djecom. Posebno je ukazano na važnost saradnje između nadležnih institucija, ali i jačanja regionalne saradnje u cilju razmjene iskustava i dobre prakse.

Svi učesnici skupa su se složili da se predrasude ne mogu iskorijeniti iz ljudskih glava, ali se može zabraniti ponašanje zasnovano na predrasudama donošenjem zakona kojima će se sankcionisati prekršajne ili krivične odgovornosti po pitanju kršenja ljudskih prava. Takođe je konstatovano da sve države regiona imaju isti problem - dobru normativnu regulativu u ovoj oblasti, ali slabu primjenu zakona u praksi, tako da u realnom životu građani zaštitu svojih prava imaju uglavnom zapisanu negdje na papiru. Zbog toga je istaknuta potreba da se kroz razmjenu iskustava, dobrih ili loših praksi, sačini listing razloga koji onemogućavaju njihovu sprovodljivost u praksi. U tom cilju izražena je potreba jačanja regionalne saradnje i organizovanja ciklusa održavanja ovakvih konferencija u kojima će domaćin biti svaka od država regiona, na određene teme koje će se prethodno definisati, sve u cilju jačanja mehanizama i procedura kojima se obezbjeđuje efikasnost rada i ostvarivanje nadležnosti parlamentarnih tijela.

Saglasili su se da prioritetne oblasti djelovanja utvrđene na Prvom regionalnom sastanku parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanom u Beogradu 29. i 30. oktobra 2013. godine ostanu u narednom periodu:

- prava nacionalnih manjina,
- rješavanje problema izbjeglih i raseljenih lica,
- ekonomska prava, prije svega pravo na rad,
- zaštita osoba drugačije seksualne orijentacije,
- prava Roma i, s tim u vezi, podrška regionalnom projektu Romske interparlamentarne organizacije,
- prava žena i rodna ravnopravnost i
- zaštita prava djeteta, a naročito zaštita od dječije pornografije i sajber kriminala.

Iz Informativnog materijala koji je pripremila Sekretar Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore za učesnike Drugog regionalnog sastanka parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona:

“ U Regionalnoj školi za javnu upravu (ReSPA) u Danilovgradu, 21. i 22. januara 2014. godine, održan je Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona, u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode, Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Tema Drugog regionalnog sastanka bila je: „Prava djeteta- Unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“.

RESPA (Regional School of Public Administration) je međunarodna organizacija koja ima misiju da unaprijedi regionalnu saradnju u oblasti javne administracije na Zapadnom Balkanu. Stoga, RESPA je jedinstven istorijski poduhvat, osnovan sa ciljem da podrži stvaranje odgovorne, efikasne i profesionalne državne administracije u zemljama Zapadnog Balkana na njihovom putu ka Evropskoj uniji.

RESPA zapravo ima tri dimenzije – praktičnu, političku i, na kraju, simboličku dimenziju. Tek kad sve tri te “kockice” poslože može se shvatiti uloga i značaj ove

međunarodne organizacije. Njena praktična dimenzija se vidi iz samog naziva – škola, ali je ReSPA zapravo puno više od škole. Ono što se već pokazuje danas, ukupan dizajn na kojem je ReSPA postavljena, govori o tome da je ona u suštini centar za regionalnu saradnju, prije svega u oblasti javne uprave na Zapadnom Balkanu.

Simboličku dimenziju predstavlja ta vrijednost povezivanja ljudi sa ovog prostora, obnavljanja i uspostave veza koje su tokom zbivanja devedesetih godina značajno destruirane. Veoma je značajan taj proces povezivanja unutar regije, eventualna modifikacija vlastitog ponašanja, stavova i razmišljanja sa ciljem uvažavanja i prepoznavanja vrijednosti i drugih u regionu. To je na neki način preduslov za neke integracije u širem smislu. Ulogu ReSPA upravo treba posmatrati u tom kontekstu, kao svojevrsan test za zemlje regije od strane Evropske unije. Test koji treba da pokaže u kojoj mjeri su ove zemlje spremne i sposobne da međusobno sarađuju, da se međusobno integrišu, a to bi bio indikator EU kako će se one ponašati i u široj zajednici.

Inicijativa za formiranje jedne ovakve organizacije datira iz 2003. godine. Ona je tada pokrenuta na Solunskom samitu zemalja članica EU kojem su prisustvovali i lideri zemalja sa Zapadnog Balkana. Taj skup će ostati kao vrlo relevantan za Zapadni Balkan jer su tu praktično otvorena vrata zemljama ovog regiona za pridruživanje EU.

Od avgusta 2010. godine, kada je međunarodni sporazum o osnivanju ReSPA stupio na snagu, kontinuirano su vođene aktivnosti pod okriljem Evropske unije. Protokol o saradnji u osnivanju ReSPA je potpisan 2006. godine od strane svih šest država regije, dvije godine kasnije – 2008. sačinjeno je Pismo namjere o osnivanju škole, da bi 2010. godine taj ugovor o osnivanju ReSPA bio ratifikovan u parlamentima svih država potpisnica – Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Crne Gore i Srbije”.

U okviru društvenih aktivnosti realizovana je posjeta Podrumu vina Šipčanik dok planirani obilazak Nacionalnog parka “Skadarsko jezero” nije realizovan zbog klimatskih nepogoda.

Posebna atrakcija za turiste je Podrum vina Šipčanik, koji se nalazi na dubini od preko 30 metara ispod površine zemlje. U obliku je tunela dugog 356 metara, prosječne širine 13,5 i visine sedam metara. Na blizu 7000 kvadratnih metara čuva se i njeguje vino u idealnim klimatskim i tehnološkim uslovima. U drvenim buradima i flašama odležava i stari dva miliona litara vina. U sklopu podruma su vinoteka sa 28.000 flaša vina starih od tri do deset godina, degustaciona sala na 200 kvadratnih metara i specijalizovana prodavnica, što je posebno impresioniralo sve učesnike Drugog regionalnog sastanaka parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona.

Sastavni dio Izvještaja: **ZAJEDNIČKA IZJAVA**



SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode



SKUPŠTINA CRNE GORE
Delegacija Skupštine Crne Gore u
Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope

**DRUGI REGIONALNI SASTANAK PARLAMENTARNIH TIJELA NADLEŽNIH ZA LJUDSKA PRAVA
I PRAVA DJETETA SA OMBUDSMANIMA ZA DJECU ZEMALJA REGIONA**

TEMA:

**“PRAVA DJETETA - UNAPREDJENJE POLOŽAJA DJETETA U CILJU ZAŠTITE OD SVIH VIDOVA
EKSPLOATACIJE”**

Po završetku Drugog Regionalnog sastanka parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona, na temu: „Prava djeteta-unapredjenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, koji je organizovao Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa Delegacijom Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, održanog 21. i 22. januara 2014. godine u Danilovgradu, delegacije:

- Srbije: Narodna skupština - Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova i Zaštitnik građana Republike Srbije- Zamjenica Zaštitnika i načelnica Odjeljenja za prava djeteta
- Hrvatske: Hrvatski sabor - Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Pravobraniteljica za djecu
- Slovenije- Zamjenik Ombudsmana
- Republike Srpske - Ombudsman za djecu i Zamjenik Ombudsmana
- Crne Gore – Skupština Crne Gore- Odbor za ljudska prava i slobode, Delegacija Skupštine Crne Gore u PSSE, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zamjenica Zaštitnika

su usvojile sledeću:



Montenegro



ZAJEDNIČKU IZJAVU

Učesnici sastanka:

- pozdravljaju organizovanje ovog regionalnog okupljanja, ističući da uspostavljanje saradnje, njen kontinuirani razvoj najbolji je put koji ima za cilj demokratski preobražaj zemalja regiona na polju zaštite svih vidova ljudskih prava, s posebnim akcentom na zaštitu prava djece u njihovom najboljem interesu;
- saglasni su da treba nastaviti ciklus održavanja ovakvih sastanaka u kojima će domaćin biti svaka od država regiona, na određene teme koje će se prethodno definisati;
- konstatuju značaj razmjene iskustava i dobre prakse u cilju jačanja mehanizama i procedura kojima se obezbjeđuje efikasnost rada i ostvarivanje nadležnosti parlamentarnih tijela kroz inteziviranje aktivnosti sa institucijama ombudsmana;
- Imajući u vidu ozbiljnost problema:
 - dječjeg prosjačenja kao i posljedice i rizike koje život na ulici nosi kako za zajednicu i djecu tako i društvo u cjelini,
 - seksualnog iskorišćavanja i zloupotrebe djece
 - zloupotrebe djece putem interneta i
 - svih vidova eksploatacije djece,zajednički konstatuju da su sve to ozbiljni problemi čije suzbijanje i rješavanje zahtijeva uključivanje svih državnih institucija u dijelu svojih nadležnosti, a doprinosi njihovom rješavanju, pri čemu je saradnja među institucijama veoma bitna kao i saradnja sa zemljama regiona;
- Kao ključne nedostatke u procesu zaštite djece od različitih oblika zloupotrebe i iskorišćavanja ukazali su na nedostatke zajedničke svim zemljama regiona:
 - većina profesionalaca nije upoznata sa samim pravilima (definicijama) različitih oblika zlostavljanja djece što ukazuje da državnim organima i službama nedostaje uskospecijalizovani kadar za rad sa djecom žrtvama zloupotrebe i iskorišćavanja,
 - nepostojanja evidencija, odnosno baza podataka, kao jedne od mjera koje mogu doprinijeti praćenju ovog fenomena, ali i protoku informacija između profesionalaca što bi doprinijelo boljoj zaštiti djece i sistemskom praćenju problema zlostavljanja i zloupotrebe djece,
 - nepostojanje preventivnih programa, u cilju upoznavanja šire javnosti sa problemima zloupotrebe i iskorišćavanja djece i ohrabrivanje djece da slučajeve zloupotrebe i iskorišćavanja prijave nadležnim službama;



Montenegro



- nepostojanje u većina zemalja u okruženju specijalizovanih službi za rad sa djecom zrtvama u cilju njihovog potpunog oporavka i reintegracije;
- Su saglasni da je radi unapređenja efikasnije zaštite djece od svih vidova eksploatacije i zanemarivanja djece neophodno:
 - utvrđivanje uzroka iskorišćavanja djece,
 - multidisciplinarni pristup problemu,
 - izmjena zakonske regulative u cilju bolje zaštite prava djece,
 - jačanje uloge centara za socijalni rad i savjetovališta za roditelje,
 - preduzimanje mjera na podizanju svijesti djece, građana, stručne javnosti.
- Apostrofirali su prepoznavanje značaja porodice kao osnovnog polazišta u kome dijete treba da ima najveću sigurnost ukazujući na neophodnost njenog ekonomskog osnaživanja i poboljšavanje zakonodavstva primjenom odredbi Lanzarote konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja i Konvencije protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- Saglasili su se da na poslanicima i njihovim nacionalnim parlamentima, naročito radnim tijelima za ljudska prava i prava djeteta i institucijam ombudsmana, kao prvenstveno preventivnog mehanizma, leži odgovornost da mjerama kontinuirane primjene instrumenata parlamentarnog nadzora obezbijede najbolji put koji ima za cilj demokratski preobražaj društva na svim ljestvicama sistema radi zaštite djece i njihovog prava na sigurno i zdravo odrastanje u njihovom najboljem interesu;
- Zaključili su da treba što više raditi na edukaciji:
 - djece, od najranijeg doba, o štetnom djelovanju svih vidova nasilja, zlostavljanja i zloupotrebe djece i opasnosti koju one sa sobom nose,
 - prosvjetno- vaspitnih radnika i svih lica koja neposredno rade sa djecom o načinima i raznim vrstama nasilja, zlostavljanja i zloupotrebe djeteta,
 - svih profesionala koji dolaze u kontakt sa djecom žrtvama raznih vidova nasilja, zlostavljanja i zloupotrebe,
 - i podizanju svijesti roditelja i šire javnosti o svim vidovima zloupotrebe djece, štetnim uticajima svih vrsta na njegov razvoj i načinima zaštite djeteta od tih uticaja i odgovornosti medija u promociji i zaštiti prava djeteta,
 - za preduzimanje neophodnih radnji i mjera na obezbjeđivanju većeg stepena saradnje roditelja i obrazovno-vaspitnih ustanova u cilju jačanja i unapređenja roditeljske uloge u procesu zaštite djeteta;



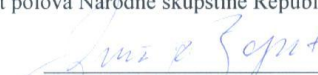
Montenegro



- Zaključili su da samo jasno postavljene ciljeve na jačanju kapaciteta socijalnih institucija mogu da se nose sa ovim problemima i osposobe da pruže adekvatnu zaštitu i djeci i porodici;
- Saglasni su da se radi unapređenja efikasnosti u ovom domenu ključ rešenja nalazi u evidencijama ovih slučajeva i to na međuregionalnom nivou zbog čega su učesnici Regionalnog sastanka pozvali na tješnju saradnju i razmjenu informacija u cilju afirmisanja proaktivnog pristupa i uspostavljanja efikasnih mehanizama za praćenje sprovođenja utvrđenih politika u oblasti prava djeteta i dostignutog napretka u svrhu razmjene dobrih praksi;
- Saglasni su da prioritete oblasti djelovanja utvrđene na Prvom regionalnom sastanku parlamentarnih tijela nadležnih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, održanom u Beogradu 29. i 30. oktobra 2013. godine ostanu u narednom periodu:
 - prava nacionalnih manjina,
 - rešavanje problema izbjeglih i raseljenih lica,
 - ekonomska prava, a prije svega pravo na rad,
 - zaštita osoba drugačije seksualne orijentacije,
 - prava Roma i, s tim u vezi, podrška Regionalnom projektu romske interparlamentarne organizacije,
 - prava žena i rodna ravnopravnost,
 - zaštita prava djeteta, a naročito zaštita od dječje pornografije i sajber kriminala
- Zahvaljuju se Save the Childrenu, UNICEF-u, OEBS-u i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori na saradnji, podršci i pomoći u realizaciji parlamentarne regionalne saradnje po pitanjima ljudskih prava i prava djeteta.

Učesnici Drugog regionalnog sastanka:

- za Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije


Zlata Đerić, član Odbora

- za instituciju Zaštitnika građana Republike Srbije


Gordana Stevanović, zamjenica Zaštitnika

- za Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora



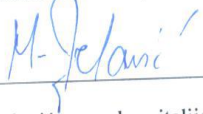


Montenegro

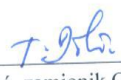


Ivanka Roksanđić, član Odbora

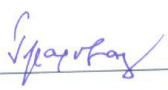
- za instituciju Pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske


Mila Jelavić, pravobraniteljica za djecu

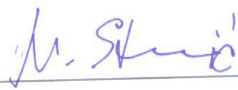
- za instituciju Ombudsmana Slovenije


Tone Dolžić, zamjenik Ombudsmana

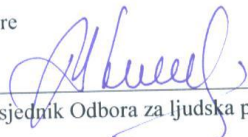
- za instituciju Ombudsmana za djecu Republike Srpske


Nada Grahovac, Ombudsman za djecu

- za instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore


Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

- za Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore


dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode

- za Delegaciju Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope


dr Zoran Vukčević, šef Delegacije



Montenegro



INFORMACIJA

O POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU, održanoj 25. februara 2014. godine

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore organizovao je posjetu Domu starih i Zatvoru u Bijelom Polju, 25. februara 2014. godine. Odbor je ovu aktivnost realizovao u skladu sa Zaključkom sa 24. sjednice, održane 27. decembra 2013. godine, čime je realizovao još jednu aktivnost utvrđenu Planom za 2013. godinu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković i članovi Odbora: dr Izet Bralić i Kemal Zoronjić, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević- Marović, direktor Generalnog direktorata za socijalnu i dječiju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Goran Kušević, direktorica Generalnog direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Slavica Rabrenović, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spuzi Miljan Perović sa pomoćnicima Dragoljubom Bulatovićem i Slađanom Raičkovićem i predstavnicima NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović, kordinator programa za ljudska prava i Zoran Vujičić, koordinator programa vladavine prava održali su sastanak sa predsjednikom Opštine Bijelo Polje Aleksandrom Žurićem i njegovim saradnicima, a nakon toga posjetili Dom starih i Zatvor za izvršenje krivičnih sankcija.

Predsjednik Opštine Bijelo Polje Aleksandar Žurić je upoznao goste sa osnovnim aktivnostima koje Opština realizuje, istakavši da je Opština Bijelo Polje dobila nagradu OEBS-a za najtolerantniju opštinu u Jugoistočnoj Evropi. Kada su u pitanju ljudska prava i slobode, Bijelo Polje jasno pokazuje da ta prava pripadaju svakom čovjeku i da su podjednako značajna i međusobno zavisna, tako da se jedno pravo ne može uživati na račun drugog. Nakon sprovedenih analiza, rada brojnih multidisciplinarnih i fokus timova, analiza o stanju poznavanja, poštovanja i sprovođenja zakonskih rješenja, resursima i kapacitetima u prethodne tri godine u Opštini Bijelo Polje preduzeli su brojne aktivnosti u pružanju planskih rješenja za svaku oblast pojedinačno, pri čemu je značajna podrška nadležnih državnih organa, kao i međunarodnih organizacija, prvenstveno UNDP-a. Opština Bijelo Polje je donijela akcione planove za različite oblasti: rodna ravnopravnost, integracija Roma, osobe sa invaliditetom, socijalna inkluzija i pristupila njihovoj realizaciji u cilju pružanja zaštite najranjivijim grupama.

Predsjednik Opštine Bijelo Polje je istakao da je Opština Bijelo Polje među prvima u Crnoj Gori usvojila Akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti, a formiran je i tim za njegovu realizaciju, što je na kraju rezultiralo otvaranjem opštinske Kancelarije za rodnu ravnopravnost. Ta Kancelarija je inicirala donošenje novog Akcionog plana za rodnu ravnopravnost za period 2014. – 2017. godina, koji je pripremljen uz podršku OEBS-a i Vlade Crne Gore, a biće usvojen na sjednici lokalnog parlamenta planiranoj za 7. mart 2014. godine. Podsjetio je da je među prvima u Crnoj Gori, u Bijelom Polju usvojen Lokalni plan akcije za integraciju Roma za period 2013 – 2017. godina koji ima za cilj da doprinese poboljšanju života romskog stanovništva u toj opštini. Predsjednik Opštine je istakao da posebnu pažnju posvećuju osobama sa invaliditetom, gdje je, takođe, urađen Akcioni plan, a tim koji ga realizuje formirao je Kancelariju za osobe sa invaliditetom, pri Sekretarijatu za društvene djelatnosti Opštine Bijelo Polje. Opština Bijelo Polje izdvaja sredstva i za redovno finansiranje šest nevladinih organizacija koje se bave pitanjima lica sa invaliditetom i zapošljava određeni broj ovih lica. Takođe Opština je usvojila i Akcioni plan za unapređenje socijalne inkluzije, za razvoj socijalnih usluga i servisa. U ovoj Opštini je otvoren i prvi Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju „Tisa“. Istakao je da je završena izgradnja grupne kuće u kojoj će djeca sa smetnjama u razvoju moći da borave 24 sata, a njeno otvaranje će uslijediti nakon lokalnih izbora. Takođe, Opština je nastavila sa finansiranjem

servisa gerontodomaćica za stara i nemoćna lica, a značajan broj starih lica smješta se u Dom starih. Značajne su aktivnosti besplatne pravne pomoći građanima koje Opština nudi preko službe pravne pomoći.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je posjeta ustanovama u Bijelom Polju organizovana u cilju praćenja stanja poštovanja prava starih lica i prava lica lišenih slobode, kojima se Odbor za ljudska prava i slobode u kontinuitetu bavi, u okviru svoje zakonodavne i nadzorne uloge, razmatranjem godišnjih i posebnih izvještaja koje dostavlja Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i informacija, koje u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na zahtjev Odbora, dostavljaju nadležni organi. Istakao je da svi subjekti u okviru svojih nadležnosti treba da doprinesu poštovanju ljudskih prava i sloboda svih građana.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao za vjerski život zatvorenika u Zatvoru u Bijelom Polju, a interesovalo ga je da li je nešto urađeno na planu najavljene izgradnje novog zatvora. Navodeći da u Crnoj Gori postoji samo jedan Dom za djecu bez roditeljskog staranja u Bijeloj, mišljenja je da bi poželjno bilo da takva ustanova postoji i na sjeveru Crne Gore i upitao je da li Opština Bijelo Polje preduzima aktivnosti na planu unapređenja i zaštite dječijih prava.

Predsjednik Opštine Aleksandar Žurić je saopštio da je sa rukovodstvom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija razmatrano pitanje izmještanja Zatvora iz užeg gradskog jezgra, navodeći da su stvorene planske pretpostavke, jer će se na sjednici Skupštine opštine 7. marta 2014. godine verifikovati Prostorno-urbanistički plan. Takođe, istakao je da se značajna sredstva, do izgradnje novog zatvora, izdvajaju na poboljšanju postojećeg. Kada je riječ o domu za djecu bez roditeljskog staranja, predsjednik Opštine je istakao da je bilo razgovora po tom pitanju, ali da nijesu preduzeti konkretni koraci. Naglasio je da se u Opštini Bijelo Polje preduzimaju brojne aktivnosti u cilju zaštite prava djeteta o čemu je goste konkretnije upoznala direktorica Centra za socijalni rad Zlata Lukač.

Navodeći da je u toku reforma socijalne i dječje zaštite na nivou Crne Gore i da je usvojen Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti koji je stupio na snagu 19. juna 2013. godine, a budući da se prate evropski standardi i da se teži udovoljavanju istih, direktorica Centra za socijalni rad Bijelo Polje Zlata Lukač je saopštila da Kancelarija UNICEF-a i Ministarstvo rada i socijalnog staranja Vlade Crne Gore insistiraju na razvoju i promociji hraniteljstva, pa je samim Zakonom zabranjeno da djeca do tri godine budu smještena u Domu za nezbrinutu djecu. Pravo na smještaj u institucije socijalne zaštite ili hraniteljske porodice imaju: djeca bez roditeljskog staranja (ima ih trenutno u Bijelom Polju oko 40-oro), djeca čiji je razvoj poremećen zbog porodične situacije, djeca sa umjerenim i teškim poremećajima u razvoju, kao i trudnice i samohrane majke sa djecom mlađom od tri godine. Većina usluga se vrši insititucionalno, a u začetku su vaninstitucionalni oblici socijalne zaštite. U cilju pružanja adekvatnih usluga djeci sa smetnjama u razvoju, direktorica Centra za socijalni rad je saopštila je da je u Bijelom Polju, saradnjom Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNICEF-a, otvoren Dnevni centar za boravak djece sa posebnim potrebama „Tisa“, prvi te vrste u Crnoj Gori, u kojem se trenutno pruža usluga za 15-oro djece (9 dječaka i 6 djevojčica) sa umjerenim i teškim smetnjama u razvoju, starosne dobi od 3 do 18 godina. Istakla je da se uskoro očekuje otvaranje Grupne kuće.

Budući da je intencija osnivanja Doma starih Bijelo Polje bila regionalnog karaktera, a imajući u vidu podatak da je u Domu starih smješten veoma mali broj korisnika iz drugih gradova, poslanik dr Izet Bralić je mišljenja da Dom starih Bijelo Polje nije odgovorio zadatku zbog kojeg je osnovan. Imajući u vidu činjenicu da je Dom starih ustanova koju je država formirala i za koju je dio sredstava izdvojila lokalna uprava, a da je veoma mali broj korisnika iz drugih gradova smješten u Domu, poslanik dr Izet Bralić smatra da bi trebalo proširiti kapacitete Doma i imati ravnopravan odnos prema starim licima iz svih opština.

Direktor Doma starih Admir Mustajbašić je istakao da u Domu starih trenutno boravi 116 korisnika od kojih njih 50% nijesu iz Opštine Bijelo Polje. Istakao je da se korisnici smještaju u Domu po odobrenju Centra za socijalni rad, a da su odbijena samo ona lica kojima je zdravlje bilo narušeno u tolikoj mjeri da im se u Domu starih ne bi mogla pružiti adekvatna medicinska njega.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da iz institucije prate stanje ljudskih prava lica smještenih u Domu starih, ali u manjoj mjeri nego što prate stanje u zatvorima iz razloga što se u Dom starih lica smještaju po dobrovoljnoj osnovi, dok su u zatvorima lica smještena protiv njihove volje. Naglasio je značajnom činjenicu da od otvaranja Doma starih u Bijelom Polju, institucija Ombudsmana nije primila nijednu pritužbu od lica smještenih u Domu, a takođe, nije bilo pritužbi ni od lica koja su aplicirala za smještaj, a čiji su zahtjevi odbijeni.

POSJETA DOMU STARIH U BIJELOM POLJU

Prilikom posjete JU “Dom starih” članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali učesnici bili su u prilici da se upoznaju sa uslovima u kojima žive korisnici ove Ustanove. U razgovoru sa direktorom Admirom Mustajbašićem posjetioци su upoznati sa sadržajima koje nudi Dom starih, kao ustanova socijalne zaštite, koja je počela sa radom 1. decembra 2010. godine.

Saopšteno je da se korisnicima obezbjeđuje domski smještaj koji obuhvata: stanovanje, ishranu, negu, zdravstvenu zaštitu, kulturno-zabavne, rekreativne, okupacione i druge aktivnosti, usluge socijalnog rada i druge usluge zavisno od potreba, sposobnosti i interesovanja korisnika. Razlozi smještaja starih osoba u Dom starih u Bijelom Polju su: loše zdravstveno stanje i nemogućnost brige o sebi, loši stambeno higijenski uslovi života, samoća, poremećeni porodični odnosi, te samim tim nemogućnost boravka u takvom okruženju.

U Domu starih “Bijelo Polje” svim korisnicima se pruža 24 časovna medicinska njega i stručni nadzor od strane obučenog osoblja. Pored jednog izabranog ljekara koji dolazi po potrebi, u Domu starih je zaposleno i 11 medicinskih sestara, četiri njegovateljice, fizioterapeut, dva socijalna radnika, psiholog, diplomirani pravnik, šef računovodstva, glavni knjigovođa i blagajnik. Tu su i službe tehničkog održavanja, kuhinje, vešeraja i ostalo pomoćno osoblje. Stručni kadar vodi brigu ne samo o vitalnim funkcijama, već i o ishrani korisnika, higijeni, dobrom izgledu, psihofizičkom stanju i dobrom raspoloženju. Adaptacija i organizacija novog života korisnika u Domu je veoma teška i spora, pa uloga, postojanje i rad socijalnih radnika i psihologa dolazi do izražaja. Direktor Doma je saopštio da su za smještaj u Domu potrebno ispuniti uslove dostavljanjem sledećih dokumenata: nova lična karta, važeća zdravstvena knjižica (crnogorski osiguranik), izvod iz knjige rođenih, ček od penzije ili dokaz o drugim primanjima, zahtjev Centra Fondu PIO o preusmjerenju penzije na Dom, izjava volje korisnika o saglasnosti smještaja u Dom, socijalna anamneza, geront skala, svjež nalaz interniste i psihijatra, rješenje o smještaju i medicinski karton (dokaz o prethodnom zdravstvenom stanju).

Saopštio je da u Domu starih trenutno boravi 116 korisnika, od čega 72 žene i 44 muškarca. Korisnici dolaze iz svih krajeva Crne Gore, ali su pretežno iz sjevernih opština i to: iz Bijelog Polja 35, Pljevalja 20, Berana 13, Mojkovca 7, Kolašina 9, Andrijevice, Žabljaka i Plava po 5, Rožaja 1, Podgorice 6, Danilovgrada, Bara i Ulcinja po 2, Cetinja 1 i iz Nikšića 3.

Pored svakodnevne brige i njege koja je starim osobama neophodna tu je i organizovanje svakodnevnih aktivnosti za njihovu razonodu i opuštanje, kako bi im stanovanje u Domu učinili prijatnim: mogućnost igranja raznih društvenih igara, mogućnost da se korisnici bave svojim hobiem, organizovani izleti, posjete pozorištu i drugim kulturnim manifestacijama. Direktor JU “Dom starih” je naglasio da se socijalni radnici

svakodnevno upoznaju sa stanjem korisnika, učestvuju u poslovima oko prijema i otpusta ili premještaja korisnika, organizuje kulturno zabavni život korisnika u Domu i van njega i održavaju pojedinačne i grupne sastanke sa korisnicima u cilju unapređenja života u domskoj zajednici.

Direktor Doma starih je upoznao prisutne da su 31. maja 2013. godine u Radnoj posjeti Domu starih bili predstavnici Ambasade Ujedinjenih Arapskih Emirata koji su obišli prostorije Doma i neposredno se upoznali sa kvalitetom pružanja usluga i ambijentom u kojem borave korisnici Doma. Istakao je da posebnu zahvalnost duguju Ministarstvu rada i socijalnog staranja i njihovim donacijama kojima su obezbijeđeni bolji uslovi za život korisnika u Domu. Takođe, u cilju poboljšanja uslova za život korisnika u Domu starih, u novembru 2013. godine se započelo sa izvođenjem radova na proširenju kapaciteta postojeće kuhinje i restoranskog dijela, ukupne površine 105 m². Ukupna vrijednost radova je 180.000 eura, a sredstva su obezbijeđena kapitalnim budžetom preko Direkcije javnih radova. Saopštio je da je kuhinja završena, a da očekuju da će se donacijama obezbijediti sredstva za kupovinu neophodnog posuđa.

S obzirom da je Dom starih "Bijelo Polje" ustanova socijalne zaštite smještajnog kapaciteta 230 ležajeva, a da u Domu trenutno boravi 116 korisnika, predsjednika Odbora dr Halila Dukovića je interesovao razlog zbog kojeg nijesu popunjena sva mjesta u Domu. Takođe, interesovalo ga je kolika je cijena smještaja u Domu.

Direktor Doma starih je objasnio da nijesu sve sobe opremljene za smještaj korisnika, kao i da nedostaje stručni kapacitet koji bi bio na raspolaganju korisnicima Doma. Saopštio je da je u toku 2013. godine bilo 76 zahtjeva za smještaj u Domu. Broj korisnika smještenih rješenjem Centra za socijalni rad je 103, od kojih je uživalaca starosne penzije 45, korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice 58, dok je 13 korisnika direktno sklopilo ugovor sa Domom. Cijena smještaja u Domu iznosi 300 eura mjesečno, a stanari imaju džeparac od simboličnih 12,60 eura.

Predstavnik Ministarstva rada i socijalnog staranja Goran Kuševića je saopštio da je upućivanje u Dom najčešće uslovljeno usamljenošću, neadekvatnim porodičnim staranjem, poremećenim porodičnim odnosima, materijalnom i stambenom neobezbjedenošću i u većem broju slučajeva, lošim zdravstvenim stanjem. Džeparac se korisnicima isplaćivao po odredbama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti i iznosio je 20% od materijalnog obezbjeđenja za jednočlano domaćinstvo, za sve korisnike. Najviše je onih koji su u Dom došli zbog loših materijalnih, porodičnih i zdravstvenih prilika i koji su i ranije bili korisnici nekog od oblika socijalne zaštite.

U vezi sa pitanjem Zorana Vujičića, koordinatora programa vladavine prava u NVO "Građanska alijansa", a koje se odnosilo na stopu smrtnosti korisnika usluga Doma starih, direktor je istakao da je smrtnost posljedica činjenice da se upućivanje u Dom vrši tek kada korisnik uđe u duboku starost, dođe u stanje potpune zavisnosti, kada njegovo zdravstveno stanje postane izrazito loše, o čemu govori i podatak da je od ukupnog broja korisnika smještenih u ovoj godini, u istoj godini preminulo njih 38.

S obzirom na raspoložive podatke vezane za strukturu zaposlenih u Domu starih, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je ocijenio da je potreban mnogo veći broj zaposlenih s obzirom na broj korisnika smještenih u Domu. Na pitanje Zaštitnika koliko je korisnika kojima je zdravstveno stanje najviše ugroženo, direktor Doma starih je odgovorio da oni čine 40% od ukupnog broja i da su zaposleni u Domu uglavnom fokusirani na pružanje adekvatne njege takvim korisnicima.

Poslanik dr Izet Bralić smatra da je neophodno povećati broj zaposlenih koji rade direktno sa korisnicima kako bi licima smještenim u Domu bila pružena adekvatna medicinska njega, sa čime su se saglasili i ostali učesnici.

Direktor Doma starih Admir Mustajbašić je saopštio da je struktura korisnika u Domu heterogena. U Domu je 71 žena i 45 muškaraca. Korisnici se smještaju prema očuvanim sposobnostima za samostalno obavljanje životnih aktivnosti, a podjela je izvršena na: zavisne, one koji imaju zdravstvene poteškoće, otežano se kreću i one koji mogu samostalno da se kreću i obavljaju svakodnevne aktivnosti, odnosno osobe sa manjim zdravstvenim problemima.

Na pitanje poslanika Kemala Zoronjića o kulturno-zabavnom životu lica smještenih u Domu starih, direktor Admir Mustajbašić je saopštio da je kulturno-zabavni život u Domu tokom 2013. godine bio relativno bogat. Obilježeni su svi značajni datumi, uključujući novogodišnje, božićne praznike, 8. mart, bajramske praznike, Dan starih, Dan Doma, rođendane korisnika i slično. Dom su obilazili učenici osnovnih i srednjih škola, djeca iz vrtića koji su svojim nastupima i programima uveseljavali korisnike Doma. U Domu ima i biblioteka koju korisnici mogu koristiti, kao i soba za radnu terapiju u kojoj svakodnevno mogu provesti vrijeme zabavljajući se raznim aktivnostima. Zahvalnost se duguje Ministarstvu rada i socijalnog staranja, a i humanitarnim organizacijama koje su dale donacije, kako u novčanim, tako i materijalnim sredstvima kojima su obezbijeđeni dobri uslovi za boravak i život u Domu.

Članovi Delegacije bili su u prilici da u direktnom razgovoru sa korisnicima smještenim u Domu starih, prisustvujući redovnoj terapijskoj zajednici sa korisnicima, se upoznaju sa načinom funkcionisanja ustanove, smještajem i zaštitom starih lica, kao i uslovima rada u Domu. Takođe, upoznati su sa daljim planovima i aktivnostima za naredni period koji će doprinijeti unaprjeđenju i poboljšanju uslova rada i kvaliteta života korisnika.

Obilaskom Ustanove učesnici su bili u prilici da vide da su sve sobe opremljene kupatilom, televizorom, SOS tasterom za poziv sestre/njegovateljice. U ponudi su dvokrevetne i trokrevetne sobe. Kupatila su prilagođena pokretnim, polupokretnim i nepokretnim osobama. Sobe za bolesne i nepokretne nalaze se na posebnom spratu sa posebnom 24 časovnom njegom. U okviru Doma je i lijepo uređeno dvorište za odmor i relaksaciju. Svaki sprat ima i dežurnu sobu sestre/negovateljice tako da su stanari Doma pokriveni njegom i zdravstvenim uslugama na maksimalnom nivou i bez čekanja.

Poslanika dr Izet Bralića je interesovala zdravstvena zaštita koja se pruža korisnicima Doma. Obaviješten je da se korisnicima pruža zdravstvena zaštita na njihov zahtjev, a da se osim pregleda od strane ljekara u Domu, u slučaju potrebe, vode i na preglede u Dom zdravlja u Bijelom Polju ili drugu zdravstvenu ustanovu. U Domu starih postoji ambulanta gdje gotovo svakodnevno dolazi izabrani ljekar i vrši preglede svih koji zatraže medicinsku pomoć. Saradnja Doma starih sa Domom zdravlja, Bolnicom i Hitnom medicinskom pomoći je na zavidno visokom nivou. U Domu postoji sala za fizikalnu terapiju gdje korisnici mogu koristiti usluge po procjeni fizioterapeuta koji im je svakodnevno na raspolaganju, a sve u cilju unapređenja zdravlja, njihovog bržeg oporavka i rehabilitacije. Dom nudi i medicinske usluge koje vodi i kontroliše ljekar opšte prakse i koje obuhvataju mjerenje krvnog pritiska, šećera, tjelesne temperature, EKG, pružanje medikamentne terapije (unosa lijekova), davanje infuzije, obradu dekubitalnih rana, plasiranje katetera. Za sve specijalističke usluge, uz nadzor domskog ljekara i medicinskog osoblja, organizuju se pozivi ljekara specijalista ili transport do zdravstvenih ustanova.

Članovi Delegacije su upoznati da nijedan od korisnika do sada nije napustio Dom nezadovoljan uslovima i u razgovoru sa korisnicima koji žive u Domu starih saznali su da su svi korisnici veoma zadovoljni uslovima života i odnosom osoblja prema njima.

POSJETA ZATVORU U BIJELOM POLJU

Od direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu, Miljana Perovića tokom posjete Zatvoru članovi Odbora i nadležnih institucija su upoznati da Zatvor u Bijelom Polju predstavlja organizacionu jedinicu u kojoj su smještena lica iz jedanaest opština sa sjevera. Lica koja borave u ovom zatvoru su osuđena lica kojima je izrečena kazna zatvora u trajanju do šest mjeseci ili im ostatak kazne po uračunatom pritvoru iznosi do šest mjeseci i prekršajno kažnjena lica. Ima i izuzetaka sa dužom kaznom, a to su ili lica koja su iz bezbjedonosnih razloga premještena iz Zatvora Podgorica ili osuđenici iz sjevernih krajeva Crne Gore izuzetno slabog imovinskog stanja koji su na lični zahtjev premješteni bliže svom rodnom gradu, a mogu biti i drugi slučajevi koji se pojedinačno razmatraju.

Monitoring nad Upravom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija vrši Vlada Crne Gore, Skupština Crne Gore, nevladin sektor i međunarodne organizacije i institucije. Kada se govori o kapacitetu Zatvora za izvršenje krivičnih sankcija, Direktor ZIKS-a je istakao da se u Zatvoru Bijelo Polje trenutno nalazi ukupno 118 lica, od čega 54 u pritvoru, a 64 na izdržavanju kazne zatvora. Naglasio je da nije evidentirano nijedno prekoračenje službenog ovlašćenja, niti je prijavljeno nasilje i nečovječno postupanje od strane pritvorenih lica i lica koja su na izdržavanju kazne. Takvih podataka nije bilo ni od institucija koje vrše monitoring. Istakao je da su shodno Evropskim zatvorskim pravilima o kapacitetima i uslovima smještaja lica lišenih slobode predviđeni standardi koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima borave lica lišena slobode, gdje je između ostalog predviđeno 4 m² prostora po zatvoreniku.

Saopštio je da Akcionim planom iz 2012. godine u narednih pet godina predviđena izgradnja novog Zatvora za izvršenje krivičnih sankcija u Bijelom Polju kao i da je planskom dokumentacijom predviđena lokacija novog zatvora. Istakao je da će se do izgradnje novog zatvora, nastaviti sa renoviranjem postojećeg, kako bi se unaprijedili uslovi za smještaj i boravak lica.

Naglašavajući da je na normativnom planu dosta urađeno, direktor Miljan Perović je saopštio da je u periodu od 20. januara 2013. godine do 20. januara 2014. godine u okviru Twinning projekta "Podrška reformi zatvorskog sistema u Crnoj Gori" realizovano sedam misija-treninga u oblasti probacije i jedanaest misija-treninga iz oblasti zatvorskog menadžmenta. Takođe je organizovano i deset misija iz oblasti usklađivanja pravne regulative sa evropskim standardima. Sve misije su trajale po pet dana. Obuke su sprovodili eksperti iz Savezne Republike Njemačke i Kraljevine Holandije.

Govoreći o odgovornosti službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, direktor Miljan Perović je naglasio da su službenici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija edukovani o poštovanju prava pritvorenih i osuđenih lica. Donešena je Strategija sprečavanja zlostavljanja i nasilja među zatvorenim licima. Sa nivoa Uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija svim zaposlenim upućena je jasna naredba i u pisanoj formi o poštovanju prava pritvorenih i osuđenih lica, kao i krivično-pravnoj odgovornosti. Naglasio je da ne postoji evidentirano nečovječno ponašanje prema licima lišenim slobode od strane službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Po pitanju odgovornosti službenika, predviđena je disciplinska odgovornost kako zaposlenih, tako i osuđenih i pritvorenih lica. Saopštio je da je 35 disciplinskih postupaka vođeno protiv službenika zbog nepoštovanja Pravilnika i zakona u zatvorskom sistemu.

Navodeći da je u toku jedne kalendarske godine privedeno preko 4 000 lica u Zatvor za izvršenje krivičnih sankcija, direktor Miljan Perović je govoreći o strukturi pritvorenika, saopštio da je sve više osoba sa psihosomatskim poremećajima, liječenih alkoholičara, dok drugu kategoriju čine lica koja imaju veze sa organizovanim kriminalom. Službenici zatvora su u obavezi da jednako primjenjuju zakone i pravila prema svima.

Predsjednik Odbora je pohvalio Upravu Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, naglašavajući posebno važnom činjenicu da nije bilo evidentiranih slučajeva nečovječnog postupanja i torture prema osuđenim i pritvorenim licima od strane službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u toku 2013. godine. Budući da je Akcionim planom za 2013. godinu predviđena izgradnja novog zatvora za izvršenje krivičnih sankcija u Bijelom Polju, predsjednik Odbora je ocijenio značajnom i ohrabrujućom činjenicu što se, uprkos planiranoj izgradnji novog zatvora, ne odustaje od ulaganja u cilju poboljšanja uslova u postojećem zatvoru. Istakao je da su vidno poboljšani uslovi boravka u odnosu na raniji period, a izgradnjom novog zatvora za izvršenje krivičnih sankcija, planiranom do kraja 2015. godine stanje biće značajno unaprijeđeno.

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Slavica Rabrenović je saopštila da su Ministarstvo pravde Vlade Crne Gore i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija potpisali Sporazum o saradnji na projektu "Usmjeravanje zatvora ka zajednici" sa glavnim nosiocima aktivnosti u projektu - nevladinim organizacijama "Juventas" i "Akcija za ljudska prava", 12. februara 2013. godine, čime je nastavljena višegodišnja uspješna saradnja Ministarstva pravde sa pomenutim nevladinim organizacijama. Sveobuhvatni cilj projekta "Usmjeravanje zatvora ka zajednici - sprječavanje zlostavljanja u zatvorima kroz reformu sistema rehabilitacije i resocijalizacije" je unapređenje zaštite od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u zatvorima u Crnoj Gori, kroz efikasno i djelotvorno sprovođenje preporuka međunarodnih ekspertskih tijela za Crnu Goru. Projekat obuhvata i unapređenje saradnje državnih institucija i civilnog sektora, posebno u cilju djelotvorne resocijalizacije nakon otpusta iz zatvora, sprječavanja zlostavljanja u samim zatvorima i obezbjeđenja odgovarajućeg institucionalnog odgovora na potrebe bivših zatvorenika. Konkretno planirane aktivnosti usmjerene su na proširenje mogućnosti za radno angažovanje lica na izdržavanju kazne zatvora, povećanje pristupa formalnom i neformalnom obrazovanju i adekvatnoj zdravstvenoj zaštiti, s posebnim naglaskom na rehabilitaciju korisnika droga. Projekat omogućava i finansiranje više manjih pilot projekata nevladinih organizacija usmjerenih na rad sa zatvorenicima u cilju njihove pripreme za aktivno uključivanje u društveni život posle otpusta. Istakla je da je projekat podržala Evropska unija posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u iznosu od 135.000 eura, a nosilac projekta je nevladina organizacija „Juventas“ u saradnji sa nevladinom organizacijom „Akcija za ljudska prava“. Projekat se realizuje od decembra 2013. godine i planirano je da traje do oktobra 2015. godine.

Slavica Rabrenović je saopštila da je 14. februara 2014. godine u prostorijama ZIKS-a potpisan Memorandum o saradnji između Ministarstva pravde, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) i Inicijative mladih za ljudska prava (YIHR), kojim su predviđena prava i dužnosti članica potpisnica u narednih tri godine. Memorandum je potpisan u cilju realizacije regionalnog projekta "Izgradnja društva bez torture i nekažnjivosti na Zapadnom Balkanu". Projekat realizuje NVO "Inicijativa mladih za ljudska prava Crna Gora" u saradnji sa Albanskim rehabilitacionim centrom za traumu i torturu (ARCT), Inicijativom mladih za ljudska prava Srbija i Međunarodnim rehabilitacionim savezom za žrtve torture (IRCT). Projekat se realizuje uz podršku Evropske unije, a njegovo trajanje je 30 mjeseci. Cilj projekta je da doprinese društvu bez torture kroz aktivnosti civilnog društva koje su usmjerene protiv mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i promociji međunarodnih standard. Aktivnosti predviđene projektom se odnose na istraživanje i dokumentovanje slučajeva kršenja ljudskih prava kroz redovan monitoring prostorija i uslova u ZIKS- u, pružanje besplatne pravne pomoći žrtvama torture i nehumanog postupanja, edukaciju službenika ZIKS-a, medicinskog osoblja i studenata, kao i regionalnu razmjenu iskustva.

Takođe, Ministarstvo pravde u partnerstvu sa Saveznom Republikom Njemačkom i Kraljevinom Holandijom sprovodi projekat „Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija” sa ciljem usklađivanja zakonodavnog okvira u oblasti izvršenja krivičnih sankcija sa međunarodnim standardima i uspostavljanja Direkcije za uslovnu slobodu pri Ministarstvu pravde, a poseban akcenat stavljen je na radni angažman osuđenih lica, promovisanje kazni koje su alternativa zatvorskoj kazni, smanjenje zatvorske populacije, kao i poboljšanje uslova u zatvorima. Saopštila je da je Delegacija sudija i probacionih službenika iz Njemačke, tokom II kvartala 2013. godine posjetila Zatvor u Bijelom Polju gdje su sa predstavnicima Ministarstva pravde, Zatvora i sudijama i tužiocima iz Višeg i Osnovnog suda i Tužilaštva iz Bijelog Polja održali sastanak u prostorijama Zatvora Bijelo Polje i isti obišli. U okviru projekta "Podrška reformi zatvorskog sistema u Crnoj Gori" naglašeno je da se mora povećati nivo alternativnih sankcija što će zatvore rasteretiti. Sporazumi o izvršenju kazne rada u javnom interesu jedan su od preduslova da ova vrsta sankcije zaživi u sistemu izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori. Na tom planu, usvajanjem Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu nastoje se ojačati alternativni vidovi sankcija, kako bi se smanjila zatvorska populacija i osigurala stabilnost društva.

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Slavica Rabrenović je istakla da je osnov donošenja ovog zakona kako bi se jednim zakonskim rješenjem na sveobuhvatan način po prvi put u Crnoj Gori regulisalo izvršenje uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i kazne rada u javnom interesu, koji izriče sud u krivičnom i prekršajnom postupku. Ona se posebno osvrnula na kaznu u javnom interesu koja se izriče za krivična djela za koja je zakonom propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao za tretman pritvorenih lica u Zatvoru u Bijelom Polju, posebno u dijelu poštovanja vjerskih prava. Prilikom posjete zatvorske kuhinje, poslanik Zoronjić se uvjerio u odvojenost skladištenja i pripremanja hrane, dok je u direktnom razgovoru sa pritvorenim licima dobio informacije da se poštuje posebni tretman ishrane za pripadnike islamske vjere. Kada je u pitanju vjerski život pritvorenika, poslanik Kemal Zoronjić smatra da nedostaje posebna prostorija za obavljanje vjerske molitve, jer se za obavljanje vjerskih obreda po potrebi koriste hodnici, dnevni boravci, menze. Ocijenio je neophodnim da se preduzmu odgovarajuće aktivnosti potrebne da se obezbijede prostorije za poštovanje vjerskih prava u Zatvoru. Takođe, istakao je da Zatvor u Bijelom Polju ne zadovoljava potrebne standarde u pogledu prostornih kapaciteta za smještaj pritvorenih lica, kao i pogledu uslova u prostorijama u kojima su smještena ova lica, naglašavajući da je veliko prisustvo vlage osjetno u svim prostorijama. Poslanik Kemal Zoronjić je zaključio da država Crna Gora mora izdvojiti više sredstava kako bi se uslovi boravka u ovom Zatvoru popravili, ali i izgraditi novi zatvor, kako je najavljivano proteklih godina.

Ocijenjeno je da zatvorska ambulanta nije opremljena u skladu sa potrebama i zahtjevima pritvorenih lica. Zatvorski ljekar nije stalno prisutan u ambulanti, jer je sadašnji profesionalno angažovan u Domu zdravlja u Bijelom Polju. Načelnik Zatvora Bijelo Polje Goran Šćekić je istakao da je Uprava ZIKS-a više puta raspisivala konkurs za prijem ljekara u Zatvoru Bijelo Polje koji bi bio stalno zaposlen, ali nije bilo prijavljenih ljekara koji bi radili u ovoj ustanovi.

Na pitanje poslanika Kemala Zoronjića da li se vodi računa o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda prilikom zapošljavanja, načelnik Šćekić je saopštio da od 67 zaposlenih u Zatvoru u Bijelom Polju, 18 je pripadnika bošnjačko-muslimanske nacionalnosti, što je negdje preko 26%.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao i za proceduru pokretanja disciplinskog postupka, pa je službenik Zatvora za izvršenje krivičnih sankcija Bijelo Polje pojasnio da je praksa da osuđeno lice koje napravi disciplinski prestup koji podrazumijeva nepoštovanje

kućnog reda ide prvo na tzv. "disciplinski raport", a nakon toga pred disciplinsku komisiju. Nakon što se osuđeno lice izjasni o prijavi, sprovodi se rasprava tokom koje načelnik uzima u obzir mišljenja rukovodioca Službe za obezbjeđenje, kao i profesora iz Odsjeka za tretman. Pravnik je dužan da prati da se tokom postupka ne povrijede prava osuđenog lica. Nakon sprovedenog postupka, u roku od 48 sati načelnik donosi rješenje o kažnjavanju ili oslobađanju osuđenog lica, kao i o visini kazne, shodno težini utvrđenog disciplinskog prestupa. Ovo rješenje se uručuje osuđenom licu i objavljuje na oglasnoj tabli. Osuđeno lice ima pravo da direktoru ZIKS-a, u roku od tri dana, podnese prigovor na odluku o kažnjavanju. Direktor može potvrditi odluku načelnika, ukinuti je ili promijeniti. Protiv odluke direktora ZIKS-a osuđeno lice može pokrenuti upravni spor u roku od tri dana od dana uručivanja odluke.

Koordinator Programa za ljudska prava u NVO "Građanska alijansa" Milan Radović smatra pozitivnim što rukovodstvo Zatvora ima čvrst stav i jasnu poruku u pogledu očuvanja ljudskih prava svih lica smještenih u Zatvoru. Mišljenja je da u prvom redu treba voditi računa da se smanji broj lica u prostorijama za izdržavanje kazne, kao i u onim za pritvorena lica.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je istakao da institucija Zaštitnika kao Nacionalni preventivni mehanizam vrši monitoring nad poštovanjem ljudskih prava lica u zatvorima. Saopštio je da će do kraja marta 2014. godine biti završen izvještaj Nacionalnog preventivnog mehanizma kojim će biti obuhvaćeni svi zatvori u Crnoj Gori. Naveo je da je izvještaj posebne prirode, ističući da će najprije biti dostavljen Vladi Crne Gore, a onda će biti predstavljen u Skupštini Crne Gore. Ističući da je napredak vidan, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je naglasio da su uslovi za zatvorena lica u Bijelom Polju lošiji u odnosu na pritvorena i osuđena lica u Zatvoru za izvršenje krivičnih sankcija Podgorica.

Ipak, smatra ohrabrujućim podatak da u 2013. godini nije prijavljen nijedan slučaj torture, što karakteriše i početak 2014. Ocijenio je da su i pored renoviranja i dalje primijetni određeni nedostaci koji se, između ostalog, mogu opravdati dotrajalošću zgrade.

IZJAVE ZA MEDIJE NAKON POSJETE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU

Dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Odbor organizovao posjetu Domu starih i Zatvoru u Bijelom Polju u skladu sa Planom aktivnosti za 2013. godinu, kako bi pratio stanje ljudskih prava i sloboda u ustanovama gdje je, po prirodi njihovog rada, moguće očekivati kršenje ljudskih prava i sloboda. Saopštio je da je Predsjednik Opštine Bijelo Polje upoznao goste sa aktivnostima koje Opština realizuje na planu razvoja u svim oblastima, a rezultati svih tih aktivnosti su impozantni. Naveo je da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali koji su posjetili ove dvije ustanove vidjeli da je stanje zadovoljavajuće i potvrđuju sve aktivnosti koje Crna Gora preduzima na planu unapređenja zaštite ljudskih prava i sloboda svih građana. Istakao je da prostora za napredak sigurno još ima, ali i ovo što se do sada uradilo, sigurno zaslužuje pohvale.

Na pitanje novinara: „Šta je konkretno urađeno?“, predsjednik Odbora je saopštio da je urađeno puno, naročito u Domu starih gdje su uslovi u kojima korisnici žive zaista dobri, a u neposrednom kontaktu sa licima koja borave u Domu upoznati su da su korisnici zadovoljni načinom na koji se osoblje Doma ophodi prema njima i svim ostalim što im se pruža u Domu. Predsjednik Odbora je saopštio i da je izgradnja kuhinje u Domu starih završena, pa je pozvao

ljude dobre volje, prvenstveno one iz Bijelog Polja, da pomognu da se kuhinja opremi i stavi u funkciju, na zadovoljstvo svih lica koja borave u Domu starih.

Predsjednik Odbora je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode traži da se poštuju prava svakog čovjeka, da svaki čovjek bude čovjek. Naveo je da su se članovi Odbora uvjerali da nije bilo kršenja ljudskih prava u Zatvoru u Bijelom Polju, a posebno važnim je ocijenio činjenicu da nije bilo torture ili nečovječnog ponašanja od strane službenika Zatvora, što je ohrabrilo sve posjetioce Zatvora. Takođe, vidljivi su pomaci u materijalnom smislu, mada ima prostora za još bolje djelovanje.

Na pitanje novinara: „Kakvi su uslovi smještaja?“, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da su u mnogo boljem stanju nego što su bili, ali još uvijek nijesu ispunjeni svi oni standardi koji se od nas očekuju i koje smo sami sebi postavili, još uvijek je prevelika prenatrpanost, što nije karakteristično samo u Crnoj Gori, ali to ne može da bude ni opravdanje. U planu je izgradnja novog zatvora u Bijelom Polju i za očekivati je da će se izgradnjom novog zatvora ispuniti svi standardi.

Navodeći da se izgradnja zatvora odavno najavljuje, novinar je upitao da li postoji konkretan rok za izgradnju tog zatvora. Predsjednik Odbora je saopštio da je Planom iz 2012. godine, utvrđeno da se to uradi u narednih pet godina.

Na pitanje novinara: „Da li ima mjesta u Zatvoru s obzirom na intenzitet hapšenja u posljednjem periodu?“, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da misli da će biti, jer pored Zatvora u Bijelom Polju, postoji i Zatvor u Spužu, a informacije o tome ko se sve hapsi nema, ali vjeruje da je država Crna Gora spremna da odgovori na sve te izazove.

Novinar je upitao da li su se prilikom posjete učesnici raspitali da se obezbijedi jedna prostorija za novinare, s obzirom da se novinarima prijeti sa svih strana. Predsjednik Odbora je saopštio da Krivični zakonik Crne Gore podjednako važi za sve, bez obzira kojom profesijom se neko bavio. Svako ko prekrši zakone Crne Gore podliježe sankcijama, istakao je dr Halil Duković.

Novinarka je upitala predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode: „Kakvo je stanje po pitanju ishrane i da li su riješeni problemi sa grijanjem, jer je to bila slaba tačka Zatvora u Bijelom Polju i šta su članovi Odbora saznali o tome u razgovoru sa zatvorenicima?“

Predsjednik Odbora je saopštio da su obišli kuhinju u Zatvoru, a da u razgovoru sa zatvorenicima nijesu dobili posebne primjedbe. Treba imati u vidu da su ukusi različiti i uvijek ima nekih posebnih zahtjeva, ali su zatvorenici ishranom uglavnom zadovoljni.

Novinarka je upitala: „Šta bi trebalo promijeniti da bi ipak bilo bolje stanje?“

Predsjednik Odbora je saopštio da mu djeluje da su prostorije prenatrpane i da tu treba malo poraditi, ali u ovim uslovima i u ovom Zatvoru, teško se to može promijeniti.

Novinar je upitao koje aktivnosti će Odbor za ljudska prava i slobode preduzimati u narednom periodu.

Predsjednik Odbora je saopštio da Odbor ima kontinuirane aktivnosti po pitanju obilazaka ustanova ovog tipa, a da je posebna odlika Odbora to što poslanici žele da se direktno uvjere u stanje poštovanja ljudskih prava lica lišenih slobode. Saopštio je da Odbor svake godine početkom marta donosi plan aktivnosti u kojem su sadržane ključne aktivnosti koje realizuje tokom godine, tako da će isto učiniti i za 2014.

Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da predstavnici institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore su stalno prisutni u zatvorima u Crnoj Gori, jer je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore nacionalna institucija za prevenciju torture i po Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i

sloboda Crne Gore dužni su da vrše redovan monitoring zatvora kako bi prevenirali torturu. Zadovoljavajuće i ohrabrujuće je što u Zatvoru Bijelo Polje tokom 2013. godine i tokom ove godine, zaključno sa 25. februarom 2014. godine, nije bio nijedan prijavljen slučaj torture od strane lica koja borave u Zatvoru, bilo da su u istražnom zatvoru ili na izdržavanju kazne. I pored izvršenih renoviranja Zatvora u Bijelom Polju u prošloj godini i dalje ostaje problem materijalnih uslova i opremanja, jer je riječ o staroj zgradi, pa koliko god se ulagalo, ne može se dovesti u ono stanje koje nalažu standardi vezani za zatvorski sistem. Dobro je što se ulaže i što se prostorije renoviraju, ali još uvijek nije zadovoljavajuće stanje u tom pogledu.

Milan Radović, NVO „Građanska alijansa“

Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“, je saopštio da su bili u prilici da obidu dvije institucije u Bijelom Polju, jednu izgrađenu po modernim standardima i drugu koja je bila više predmet interesovanja njihove organizacije, s obzirom da se detaljnije bave stanjem ljudskih prava lica u zatvorima.

Govoreći o Zatvoru u Bijelom Polju, naveo je da se radi o veoma staroj zgradi koju je potrebno dodatno urediti, kako bi uslovi za boravak bili adekvatniji i u skladu sa standardima. Ono što je pozitivno jeste činjenica da postoji čvrst stav i poruka menadžmenta Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija da će se ljudska prava poštovati i nakon takve volje i takvog stava i materijalni uslovi u Zatvoru će moći da se poboljšaju.

Kada je riječ o uslovima boravka u Zatvoru, saopštio je da neke od preporuka koje je CPT dao još 2008. godine su djelimično ispoštovane, ali zbog objektivnih okolnosti sa kojima su ih upoznali predstavnici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Radi se o ambulanti i medicinskom timu koji tu radi, jer Zatvor u Bijelom Polju nije još uvijek u mogućnosti da ima kompletnu ambulantu, odnosno tim ljekara i tehničara, iz razloga što se na raspisani oglas za ljekara u Zatvoru u Bijelom Polju niko nije javio. To je izazov za državu koja mora stvoriti uslove da se medicinsko osoblje želi zaposliti i u Zatvoru, pa u tom pogledu država mora preduzeti određene mjere. U velikom broju soba koje su posjetili u Zatvoru u Bijelom Polju osjeća se vlaga i to značajno utiče na zdravlje osuđenih lica. Nešto je manji broj pritvorenih lica i lica na izdržavanju kazne zatvora, nego ranije, ali broj lica smještenih u sobama je na samoj granici i trebalo bi razmišljati da taj broj bude značajno manji. Kada je riječ o drugim uslovima u Zatvoru, uložena su značajna sredstva, što je dovelo do poboljšanja stanja, ali se moraju ulagati i dalje značajna materijalna sredstva koja su i razlog zbog kojeg se zaostaje sa reformom, ali očekuje da će se u narednom periodu i to riješiti.

Na pitanje novinara da li u Zatvoru u Bijelom Polju ima kršenja ljudskih prava, Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“ je saopštio da su vodili razgovor sa određenim brojem lica koja su u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora i da od njih nijesu dobili nijednu prijavu da postoje kršenja ljudskih prava, zlostavljanja ili mučenja, ali treba imati u vidu i činjenicu da su razgovori vođeni u prisustvu službenika zatvora, tako da postoji rezerva da neko od njih nije bio spreman da saopšti takve navode, pri čemu je istakao da je činjenica da niko od njih nije saopštio da postoje bilo kakva kršenja ljudskih prava u Zatvoru u Bijelom Polju.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode posjetom dvijema ustanovama u Bijelom Polju su se uvjerali da je stanje u njima zadovoljavajuće i potvrđuju sve aktivnosti koje Crna Gora preduzima na planu unapređenja ljudskih prava i sloboda svih građana. Prostora za napredak još ima, ali i ovo što se do sada uradilo, sigurno zaslužuje pohvale.

Članovi Odbora su bili u prilici da se uvjere da je urađeno puno, naročito u Domu starih gdje su uslovi u kojima korisnici žive zaista dobri, a u neposrednom kontaktu sa licima koja

borave u Domu upoznati su da su korisnici zadovoljni načinom na koji se osoblje Doma ophodi prema njima i svim ostalim što im se pruža u Domu.

Takođe, važnim je ocijenjena činjenica da u Zatvoru u Bijelom Polju nije bilo torture ili nečovječnog ponašanja od strane službenika Zatvora, što je ohrabrilo sve posjetioce Zatvora, pozitivnim su ocijenjene aktivnosti preduzete na planu poboljšanja materijalnih uslova u Zatvoru.

Odbor za ljudska prava i slobode će i u narednom periodu nastaviti aktivnosti na praćenju stanja ljudskih prava i sloboda lica lišenih slobode, kao i sa obilaskom ustanova kako bi se poslanici u direktnom kontaktu sa građanima upoznali sa stepenom poštovanja njihovih prava i sloboda.

INFORMACIJA

SA SASTANKA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSEDNIKA ODBORA, DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA MINISTROM ZA PRAVDU I GRAĐANSKE SLOBODE VELIKE BRITANIJE, SIMON HUGHESOM, održanog u Podgorici, 18. februara 2014. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković i zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković održali su sastanak sa ministrom za pravdu i građanske slobode Velike Britanije Simon Hughesom, na njegovu inicijativu, 18. februara 2014. godine u Skupštini Crne Gore.

Sastanku su prisustvovali: Nj.E. Ian Whitting, ambasador Velike Britanije u Crnoj Gori, Chris Beal, lični sekretar ministra za pravdu i građanske slobode, Abigail Culank, savjetnica za ljudska prava i Ivan Vukčević, politički savjetnik ambasadora Velike Britanije u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković upoznao je goste sa radom Odbora za ljudska prava i slobode i ključnim aktivnostima realizovanim u prethodnom periodu. Navodeći da je nadležnost Odbora definisana Poslovníkom Skupštine Crne Gore, istakao je da Odbor posebnu pažnju posvećuje zaštiti manjinskih prava i prava pripadnika posebno osjetljivih grupa. Saopštio je da je Odbor prepoznat i u izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore kao jedno od najaktivnijih radnih tijela Skupštine. Predsjednik je saopštio da Odbor prilikom utvrđivanja Plana aktivnosti, Predlog plana prethodno dostavlja Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nadležnim organima Vlade Crne Gore, međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava, radi dostavljanja njihovih primjedbi, predloga i sugestija, a po pozivu navedeni subjekti učestvuju i na sjednici Odbora kada se utvrđuje plan aktivnosti. Takođe, istakao je da Odbor za ljudska prava i slobode ne održava sjednice samo u prostorijama Skupštine već i u ustanovama u kojima su smještene pojedine kategorije lica kako bi se direktno u susretu sa njima poslanici uvjerali u stanje poštovanja ljudskih prava u tim ustanovama. Predsjednik Odbora je istakao da je Odbor realizovao brojne javne tribine na različite teme u gradovima širom Crne Gore u cilju uspostavljanja direktnog kontakta sa građanima. Takođe, saopštio je da će 25. februara ove godine Odbor posjetiti istražni Zatvor i Dom starih u Bijelom Polju, a narednog mjeseca će organizovati javnu tribinu u Ulcinju, opštini sa većinskim albanskim stanovništvom, na temu: "Osnaživanje i podrška manjinskim pravima u funkciji ukupnog razvoja države i društva".

Predsjednik Odbora je podsjetio da Odbor ima intenzivnu saradnju i sa nevladinim sektorom, a NVO "Građanska alijansa" vrši kontinuirani monitoring nad radom Odbora za ljudska prava i slobode. Svojim radom, Odbor je značajno doprinio i promociji i jačanju institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, sa kojom Odbor ima veoma dobru saradnju.

Predsjednik Odbora je istakao da je posebna vrijednost Odbora to što skoro 95 % odluka donosi konsenzusom.

Ministar za pravdu i građanske slobode Velike Britanije Simon Hughesom je istakao da se oblašću ljudskih prava bavi dugo vremena, da je odnedavno ministar, a da je prije toga bio poslanik tako da mu je problematika ljudskih prava iz ugla predstavnika zakonodavne vlasti dobro poznata.

Ministar za pravdu i građanske slobode se interesovao i za zaštitu građana pred sudom, trajanje sudskih postupaka, nezavisnost sudstva, a Predsjednik Odbora je saopštio da su nedavno usvojene izmjene Ustava kako bi se obezbijedila nezavisnost sudstva, ali da postoje problemi u vezi sa dugim trajanjem sudskih postupaka, naročito pred osnovnim sudovima. Predsjednik Odbora je istakao važnim obuke koje su uz pomoć međunarodnih organizacija realizovane za zaposlene u pravosuđu. Saopštio je da je Crna Gora ostvarila značajan napredak na polju ljudskih prava i sloboda svih njenih građana, posebno imajući u vidu činjenicu da je Crna Gora relativno mlada država koja je počela izgrađivati sistem od sticanja nezavisnosti 2006. godine.

Navodeći da u svim državama postoje posebno osjetljive kategorije stanovništva, kao što su Romi, azilanti, pripadnici LGBT populacije, osobe sa invaliditetom, Ministar za pravdu i građanske slobode Velike Britanije je upitao koja od navedenih kategorija je najugroženija u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora je saopštio da se ne može posebno izdvojiti neka od ovih grupa s obzirom da se sve suočavaju sa brojnim teškoćama, ali da se, generalno, iz dana i dan, njihovo stanje poboljšava. Podsjetio je da postoji dobar zakonodavni okvir za zaštitu ovih lica, naglašavajući važnost Zakona o zabrani diskriminacije, čije izmjene i dopune su u skupštinskoj proceduri. U vezi sa pravima pripadnika LGBT populacije, saopštio je da su u Crnoj Gori u julu i oktobru 2013. godine održane povorke ponosa, ali da još uvijek postoji visok stepen homofobije, što je posljedica mentaliteta ljudi koji žive na ovom prostoru. Govoreći o pripadnicima RAE populacije u Crnoj Gori, saopštio je da u Crnoj Gori, pored domicilnog stanovništva, živi i značajan broj izbjeglih i raseljenih lica, pripadnika ove populacije, koji su utočište u Crnoj Gori našli nakon ratnih dešavanja 1999. godine i koji i pored toga što sukoba na ovim prostorima nema već 15 godina, veću sigurnost nalaze u Crnoj Gori, nego u državama porijekla. Crna Gora je uložila značajna finansijska sredstva u cilju rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica, kao i u poboljšanje položaja Roma, obezbjeđujući im školovanje, besplatne knjige i dokumenta neophodna za regulisanje statusa, pri čemu je značajna i pomoć međunarodne zajednice. Predsjednik Odbora je saopštio da najveći problemi u romskoj zajednici postoje zbog njihovog tradicionalnog načina života, ranog napuštanja škola i ranog stupanja u brak.

Na pitanje Ministra za pravdu i građanske slobode Velike Britanije da li su članovi Odbora razmišljali o mogućnosti da sa predstavnicima vjerskih zajednica održe sjednicu na kojoj bi bilo riječi o pravima pripadnika LGBT populacije, Predsjednik Odbora je mišljenja da sada ne bi bio dobar momenat za to, s obzirom na odnos pripadnika vjerskih zajednica prema LGBT populaciji, navodeći da je u prethodnom periodu bilo određenih neželjenih reakcija od strane pripadnika vjerskih zajednica prema LGBT populaciji.

Ministar za pravdu i građanske slobode Velike Britanije Simon Hughes je upitao predsjednika Odbora dr Halila Dukovića u kojem stepenu se Preporuke i Zaključci koje Odbor uputi nadležnim organima Vlade Crne Gore realizuju.

Ističući da Odbor za ljudska prava i slobode prati stepen realizacije Preporuka i Zaključaka upućenih nadležnim državnim organima, predsjednik Odbora dr Halil Duković je upoznao Ministra za pravdu i građanske slobode i sa konkretnim primjerom. Istakao da je 2012. godine Odbor za ljudska prava i slobode zatražio od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da sačini izvještaj o stanju prostorija za zadržavanje pritvorenih lica, što je

Zaštitnik nakon obilaska ovih ustanova i učinio. Tom prilikom konstatovano je loše stanje tih prostorija. Prilikom razmatranja Izvještaja Odbor je donio Zaključke koje je uputio nadležnim državnim organima u cilju poboljšanja stanja. Nakon šest mjeseci, Ministarstvo unutrašnjih poslova je dostavilo Informaciju o stepenu realizacije Zaključaka i Preporuka kojom su članovi Odbora za ljudska prava i slobode obaviješteni da je preko 50% realizovano, a da određene aktivnosti nijesu realizovane, prvenstveno zbog loše ekonomske situacije i nedostatka finansijskih sredstava. Odbor je donio Zaključak o potrebi realizacije svih preostalih Zaključaka, što je u urađeno, a o čemu je Odbor informisan na novoj sjednici.

Takođe, predsjednik je saopštio da je Odbor na sličan način pratio poboljšanje stanja ljudskih prava lica smještenih u Komanskom mostu, gdje je pored izvještaja koje je razmatrao na sjednici, Odbor organizovao i posjetu Ustanovi, kako bi se poslanici uvjerali u stanje ljudskih prava lica smještenih u Komanskom mostu.

Ministra za pravdu i građanske slobode Velike Britanije je interesovalo da li postoji publikacija o ljudskim pravima koja je prilagođena i razumljiva svim građanima Crne Gore, a Predsjednik Odbora je saopštio da postoje određene publikacije, a da u toj oblasti značajan doprinos daju i nevladine organizacije. Ministar za pravdu i građanske slobode Velike Britanije je izrazio spremnost da Odboru dostavi Publikaciju o ljudskim pravima koju koriste u Velikoj Britaniji kako bi informisali građane o pravima koja imaju i postupcima za zaštitu njihovih prava.

Ministar za pravdu i građanske slobode Velike Britanije Simon Hughes je pohvalio Odbor za ljudska prava i slobode, navodeći da je posebno interesantno organizovanje javnih tribina i posjeta ustanovama radi praćenja stanja ljudskih prava u njima. Istakao je da bi tu praksu Odbora za ljudska prava i slobode trebali preuzeti nadležna tijela u Velikoj Britaniji koja se bave ljudskim pravima. Takođe, čestitao je Odboru na brojnim i raznovrsnim aktivnostima iz prethodnog perioda, uz nadu da će sa sličnim aktivnostima nastaviti i u narednom periodu.

INFORMACIJA

SA OKRUGLOG STOLA NA TEMU: "LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE U ODNOSU NA IZVJEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2013. GODINU", održanog 20. januara 2014. godine

Okrugli sto na temu: "Ljudska prava i zaštita od diskriminacije u odnosu na Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2013. godinu" u organizaciji Savjeta za zaštitu od diskriminacije Vlade Crne Gore održan je 20. januara 2014. godine u Podgorici.

Uvodna izlaganja na Okruglom stolu imali su: ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, ambasador i šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Mitja Drobnič i ambasador Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u Crnoj Gori Ian Robert Viting.

Okrugli sto je otvorio savjetnik predsjednika Vlade Crne Gore za zaštitu od diskriminacije i sekretar Savjeta za zaštitu od diskriminacije dr Jovan Kojičić. Izražavajući zadovoljstvo što se pozivu za učešće na Okruglom stolu odazvao veliki broj učesnika, istakao je da očekuje da će se konstruktivnom raspravom doprinijeti kvalitetnom sagledavanju oblasti ljudskih prava i sloboda, te njihovoj zaštiti u Crnoj Gori.

Ideja o organizovanju Okruglog stola predstavlja programsku odrednicu Savjeta za zaštitu od diskriminacije, sa ciljem da se kroz razmjenu mišljenja razmotre dosadašnji rezultati u ovoj oblasti i definišu modaliteti saradnje sa nacionalnim i međunarodnim

institucijama i organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda, kao i da se sagledaju mogućnosti jačanja uloge Savjeta.

Cilj Okruglog stola je da se podstakne aktivna uloga svih aktera na političkoj sceni, kako bi se radilo na unapređenju stanja i jačanju savjetodavne uloge i kreiranja najboljih praksi u ovoj veoma važnoj oblasti.

Najavio je i panel diskusiju na temu "Podsticanje saradnje i jačanje savjetodavne uloge Savjeta za zaštitu od diskriminacije".

Dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava, član Savjeta za zaštitu od diskriminacije, je saopštio da je poštovanje ljudskih prava jedna od bitnih karakteristika Evropske unije, jer je to nezaobilazan element u definisanju odnosa među zemljama članicama Evropske unije. Navodeći da se u svijetu, nažalost, svakodnevno povređuju ljudska prava i slobode, a da smo često suočeni sa predrasudama posebno prema marginalizovanim društvenim grupama, istakao je da borba sa predrasudama i stereotipima zahtijeva dugoročan i sistemski pristup. Crna Gora ide sigurnim korakom u pravcu izgradnje stabilnog sistema za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kako normativno, tako i institucionalno, što je Evropska komisija ocijenila u svom poslednjem Izvještaju o napretku Crne Gore. Jasno je da se oblast zaštite ljudskih prava naročito uzima u obzir prilikom procjene ispunjenja obaveza u procesu pristupanja Evropskoj uniji, pa je obaveza Crne Gore da ispituje efikasnost zakonodavnog okvira u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda. Cilj je dostizanje kvaliteta koji predstavlja punu usklađenost sa pravnom tekovinom Evropske unije. Crna Gora veoma ozbiljno shvata svoju ulogu u stvaranju tolerantnijeg okruženja za sve njene građane. Poštovanje ljudskih prava je dužnost i obaveza svakog čovjeka. Obezbijediti poštovanje različitosti drugih ljudi znači podići moral društva iznad granica tradicionalnog shvatanja.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ima veoma važnu ulogu u kreiranju i sprovođenju politike zaštite ljudskih prava. Formiralo je više radnih tijela nadležnih za praćenje implementacije propisa iz oblasti zaštite od diskriminacije. Veoma važnim smatra i rad Savjeta za zaštitu od diskriminacije, čiji predsjednik je Predsjednik Vlade, a članovi su resorni ministri, kao i istaknute nevladine organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda. I pored dobijenih pozitivnih ocjena o koherentnosti pravnog sistema u oblasti zaštite od diskriminacije, Evropska komisija i dalje insistira na njihovom dosljednom sprovođenju, posebno u oblasti najranjivijih društvenih grupa.

Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Mitja Drobnič je saopštio da je organizovanje Okruglog stola dobra prilika da se diskutuje o tome kako Evropska unija vidi stanje ljudskih prava u Crnoj Gori i šta na tom polju od Crne Gore očekuje. Zaštita ljudskih prava daje priliku da živimo u različitostima, a demokratsko društvo je ono u kojem svaki pojedinac ima slobodu da uživa svoja prava. Na putu ka Evropskoj uniji Crna Gora mora da obezbijedi odgovarajuće pravne instrumente koji će garantovati svakoj osobi da u potpunosti uživa svoja prava. Da bi se sprovođenje zakona čvrsto ukorijenilo, međuinstitucionalna saradnja je neophodna. Budući da se većina institucija u Crnoj Gori suočava sa nedostatkom kapaciteta, Evropska unija snažno ohrabruje sve institucije koje se bave zaštitom ljudskih prava u Crnoj Gori da intenziviraju saradnju. Neophodna je saradnja Vlade Crne Gore, resornog ministarstva, nadležnog skupštinskog odbora, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i svih drugih koji se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda. Kao dobar primjer saradnje u ovoj oblasti, može se navesti saradnja prilikom izrade Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori. Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je pozdravio otvorenost Savjeta za zaštitu od diskriminacije za razmatranje široke lepeze problema koji su vezani za diskriminaciju.

Što se tiče zakonodavnih promjena, istakao je očekivanje da će izmjenama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakona o zabrani diskriminacije doći do značajne usklađenosti sa pravnom tekovinom Evropske unije. Takođe, istakao je da Evropska

unija očekuje da će se definisati da se zamjenicima i savjetnicima Ombudsmana omogućiti uživanje funkcionalnog imuniteta, budući da se radi o obavezi koja proističe iz Akcionog plana za Poglavlje 23. Nezavisnost Ombudsmana mora da se obezbijedi kroz čvrstu zakonsku osnovu, kako bi se omogućilo Ombudsmanu da se akredituje u Komitetu nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava. Budući da je evropska pravna tekovina u oblasti antidiskriminacije naročito osjetljivo pitanje kojem Komisija i sve države članice poklanjaju posebnu pažnju, snažno je preporučio Crnoj Gori da se puna pažnja posveti analizi ovog Zakona prije njegovog usvajanja u Skupštini.

Kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti, istakao je da su izmjene izbornog zakona u toku i to treba iskoristiti kako bi se riješilo pitanje nedovoljne zastupljenosti žena u Skupštini. Pitanje nasilja u porodici još uvijek predstavlja razlog za ozbiljnu zabrinutost. Institucionalna saradnja različitih socijalnih servisa veoma je važna, a sprovođenje zakona treba da se poboljša.

Mediji takođe predstavljaju važan faktor otkrivanja slučajeva kršenja ljudskih prava i moraju imati uslove za rad bez pritiska. Zbog toga je Evropska komisija u Izveštaju o napretku Crne Gore za 2013. godinu istakla da: “Umiješanost pripadnika policije, naročito policijskih službenika, u slučajeve zastrašivanja i napada na novinare ostaje ozbiljan razlog za zabrinutost, kao i nedavni porast broja činova nasilja protiv novinara. Svi stari i nedavni slučajevi prijetnji i nasilja moraju se temeljno istražiti i procesuirati.” Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Mitja Drobnič je istakao da su u posljednjem periodu bili svjedoci napada na imovinu medija. Naglasio je da se počinio tih napada moraju identifikovati i kazniti. Od državnih organa se očekuje da zaštite novinare i pruže im uslove za nesmetan rad, što će Evropska unija posebno pratiti.

Situacija u oblasti prava lica sa invaliditetom se nije popravila, posebno u oblasti pristupa javnim ustanovama. Apelovao je na nadležne organe da omoguće licima sa invaliditetom da u potpunosti uživaju njihova prava. Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sadrži brojne nedostatke i neophodno ga je mijenjati.

Prošle godine Crna Gora je napravila značajan iskorak u oblasti prava na slobodno okupljanje i država je čvrsto podržala organizaciju dvije povorke ponosa, a policija je dobro odradila posao kad je riječ o bezbjednosti učesnika parade ponosa. Ovi događaji su pokazali i zabrinjavajuće visok nivo homofobije u Crnoj Gori. Naglasio je da Evropska unija ne dozvoljava ophođenje prema ljudima kao građanima drugog reda zbog njihove drugačije seksualne orijentacije. Istakao je da očekuje da se sve homofobične prijetnje i napadi istraže, da se procesuiraju, a da se počinio krivično gone i kazne. Evropska komisija će podržati sve inicijative koje dolaze iz Savjeta i drugih institucija koje imaju za cilj da se obezbijedi dodatna stručna obuka, prenos znanja i razmjena dobrih praksi za tužioce, kako bi se ovi slučajevi procesuirali u skladu sa najvećim međunarodnim standardima.

Navodeći da je još jedna godina ostala za trajno rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica, Šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je saopštio da je neophodno nastaviti sa aktivnostima kako bi se pronašla rješenja za integrisanje ovih lica i rješavanje njihovog statusa. Značajni izazovi su pred Crnom Gorom kad je riječ o romskoj populaciji i očekuje od Crne Gore da ima aktivan pristup, uz podršku Evropske unije, da omogući integrisanje Roma u crnogorsko društvo i da im omogući život kao i ostalim građanima.

Zaključio je da su Evropska unija i Delegacija Evropske unije u CG uvijek otvoreni za saradnju, ali i komentare kako bi se doprinijelo većem poštovanju i zaštiti ljudskih prava u Crnoj Gori.

Ambasador Velike Britanije u Crnoj Gori Ian Robert Viting je saopštio da su tokom 2013. godine Vlada Crne Gore, međunarodna zajednica i civilno društvo uložili puno napora na zaštiti ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori. Velika Britanija je podržavala i nastaviće da podržava partnere u ovoj misiji, jer su zaštita ljudskih prava i zabrana diskriminacije veoma

bitni. Samo u društvu gdje su drugi slobodni možemo biti slobodni i mi, istakao je Viting. Naponi koje Crna Gora ulaže u ovoj oblasti se manifestuju kroz usvajanje novih zakona i napredak koji se ostvaruje na polju prava manjina, uključujući pripadnike LGBT populacije, žene i Rome. Po ocjeni ambasadora Velike Britanije u Crnoj Gori, Savjet je imao značajnu ulogu tokom 2013. godine. Čestitao je Vladi Crne Gore na doprinosu i krupnim koracima učinjenim u pravcu zaštite ljudskih prava i sloboda. Istakao je da je Ambasada Velike Britanije u Crnoj Gori podržavala i da će nastaviti da podržava sve projekte čiji je cilj zaštita ljudskih prava, s obzirom da se najbolji rezultati ostvaruju kroz konstruktivnu saradnju svih aktera. Navodeći da Velika Britanije ima korisno iskustvo u oblasti zaštite ljudskih prava, istakao je da će im biti zadovoljstvo da i u narednom periodu pružaju ekspertsku podršku u ovoj oblasti.

U okviru glavne, panel diskusije, učesnicima Okruglog stola obratili su se: predstavnik Delegacije EU u Crnoj Gori Barbara Rotovnik, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević Marović, šefica kabineta u Ministarstvu pravde Tanja Pavićević, član Savjeta i izvršni direktor LGBT Foruma Progres Stevan Milivojević i rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore i član ECRI-ja za Crnu Goru Siniša Bjeković. Panelom je moderirao savjetnik predsjednika Vlade, član i sekretar Savjeta dr Jovan Kojičić.

Ukazano je na do sada ostvarene rezultate i otvorena diskusija na temu daljeg podsticanja saradnje Savjeta sa civilnim sektorom i međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda.

Barbara Rotovnik iz Delegacije Evropske komisije u Crnoj Gori je saopštila da se Evropska komisija ne bavi pojedinačnim slučajevima kršenja ljudskih prava, već da se koncentrišu na opštu sliku ljudskih prava u Crnoj Gori. Saopštila je da je generalna ocjena da su efekti primjene zakonodavstva slabiji. Podsjećajući na održavanje povorke ponosa, istakla je da su homofobični napadi bili jasno vidljivi i ukazali da se Crna Gora još uvijek suočava sa visokim nivoom homofobije. Veoma važnim smatra sprovođenje edukacija za državne tužioce i sudije o postupanju u slučajevima koji se tiču nasilja nad LGBT osobama. Ukazala je da je neophodno izmijeniti i antidiskriminaciono zakonodavstvo radi usklađivanja sa pravnom tekovinom Evropske unije. Takođe, neophodno je više raditi na planu zaštite prava osoba sa invaliditetom, posebno u cilju obezbjeđivanja prava na pristup objektima u javnoj upotrebi. Pravni okvir kojim je regulisana zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom takođe treba izmijeniti. Takođe, neophodno je preduzeti mjere na obezbjeđivanju većeg učešća žena u političkom životu, kako bi se obezbijedilo da 1/3 žena bude u Parlamentu i u tom pogledu neophodno je izmijeniti zakonodavstvo. Administrativni kapaciteti crnogorskih institucija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda treba da budu ojačani, jer u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava radi oko 15 službenika, a u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore 25. Evropska komisija je pozdravila odluku Crne Gore da uključi civilno društvo u radne grupe za pregovaračka poglavlja u procesu pregovora sa Evropskom unijom. Razvijanje saradnje među crnogorskim institucijama veoma je važno, kao i saradnja sa relevantnim međunarodnim organizacijama. Pozvala je crnogorske institucije da koriste IPA sredstva i TAIEX pomoć.

Blanka Radošević- Marović, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava je saopštila da resorno ministarstvo preduzima brojne mjere i aktivnosti u cilju zaštite prava pripadnika ranjivih grupa. U tom pogledu, Vlada Crne Gore je donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za zaštitu od diskriminacije kojom predsjedava predsjednik Vlade, dok su resorni ministri članovi Savjeta, kao i predstavnici relevantnih nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda. Podsjetila je da je Savjet nakon održane konstitutivne sjednice uputio saopštenje kojim se svim građanima koji su pretrpjeli diskriminaciju upućuje izvinjenje. Savjet za zaštitu od diskriminacije u saradnji sa resornim

ministarstvima i nevladinim sektorom radi na unapređenju stanja ljudskih prava u Crnoj Gori i podstiče sistemski pristup u zaštiti ljudskih prava u Crnoj Gori. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je prepoznato po značaju koji pridaje primjeni antidiskriminacionog zakonodavstva i jačanju svijesti o značaju zabrane diskriminacije još od 2010. godine. Ministarstvo je uz pomoć Misije OEBS-a u Crnoj Gori donijelo Plan implementacije i Plan promocije antidiskriminacionog zakonodavstva. Realizovanim kampanjama nastojao se povećati nivo tolerancije prema ranjivim grupama. Od usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije 2010. godine i Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, 2011. godine preduzimaju se brojne aktivnosti na planu zaštite od diskriminacije, a ostvareni su i mjerljivi rezultati u ovoj oblasti. Priprema se i novi plan edukacije, koji predstavlja jednu vrstu škole o ljudskim pravima.

Tanja Pavićević, šefica Kabineta u Ministarstvu pravde, je saopštila da Crna Gora realizuje set politika u oblasti zaštite od diskriminacije. Jednakost pred zakonom i ravnopravnost svih građana utvrđena je Ustavom Crne Gore, a razrađena je nizom zakona kojima se zabranjuje diskriminacija u pojedinim oblastima. Istakla je sledeće zakone: Zakon zabrani diskriminacije, Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Krivični zakonik. Vlada Crne Gore je svojim djelovanjem pokazala da afirmiše vrijednosti zaštite od diskriminacije. Kroz aktivnosti Vlade Crne Gore, skupštinskog Odbora za ljudska prava i slobode, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u saradnji sa civilnim sektorom Vlada je pokazala da daje svoj doprinos u zaštiti ljudskih prava svih građana Crne Gore. Savjet za zaštitu od diskriminacije mora biti dvostruko proaktivan na nacionalnom i međunarodnom nivou. Crna Gora će i u narednom periodu nastaviti da preduzima aktivnosti na planu zaštite ljudskih prava svih građana.

Stevan Milivojević, izvršni direktor NVO LGBT Forum Progres je saopštio da je civilno društvo dalo doprinos u radu Savjeta za zaštitu od diskriminacije. Kontekst u kojem je nastao Savjet je bio takav da je Crna Gora bila prepoznata kao zemlja u kojoj su dovedena u pitanje prava LGBT populacije. Pripadnici LGBT populacije bili su pojačano ugrožena i diskriminisana grupa, tako da se svega nekoliko pripadnika ove populacije javno deklariralo. Savjet služi kao dobra forma za dijalog između izvršne vlasti i civilnog društva. Kada se govori o opštoj ocjeni u oblasti antidiskriminacione politike, može se reći da su potrebni zakonodavni propisi usvojeni, a implementacija zakona je još uvijek nedovoljna.

Siniša Bjeković, rukovodilac Centra za ljudska prava na Pravnom fakultetu, član ECRI-ja iz Crne Gore je saopštio da Crna Gora nema dugu građansku tradiciju i da se pojedine sfere društvenog života teško shvataju i prihvataju. Tranzicija je nešto sa čime smo se suočili i još uvijek se suočavamo. Prve korake smo preduzeli u oblasti ekonomije, a nije stvorena adekvatna društvena podloga u kojoj će se ljudska prava ostvarivati. Saopštio je da Crna Gora relativno brzo napreduje u oblasti evropskih integracija, ali da nije stvoren adekvatan društveni ambijent koji može da isprati sve te promjene. Po njegovoj ocjeni, danas u Crnoj Gori djeluje da je građanska hrabrost priznati čovjeku da je čovjek i građanin i poštovati i priznati mu prava koja mu pripadaju.

Govorio je o institucionalnom i normativnom okviru za zaštitu ljudskih prava, kao i o svijesti čovjeka/društva o značaju ljudskih prava. Definiciju ljudskih prava ljudi znaju, ali suština i sadržina se teško shvataju, što će još uvijek biti problem bez obzira na povećan broj obuka. Suština priče o zaštiti ljudskih prava i sloboda još uvijek leži u svakom čovjeku. Zbog tradicionalnog i patrijarhalnog društva, nasilje i homofobija prema pripadnicima LGBT populacije još uvijek će opterećivati crnogorsko društvo u dužem vremenskom periodu, jer je najteže ukloniti predrasude zasnovane na odsustvu razuma. Država ima preventivni i represivni mehanizam u zaštiti i promociji ljudskih prava.

Kada je riječ o institucionalnoj podršci, istakao je da postoji potreba za dodatnim jačanjem kapaciteta nadležnih institucija. Takođe, važnim je ocijenio i izradu vodiča za sudije, tužioce i predstavnike NVO sektora u kontekstu antidiskriminacione prakse Evropskog suda za ljudska prava, kao i obuke realizovane za pripadnike policije.

Nakon panel izlaganja, tokom diskusije, koja je bila otvorena za sve učesnike skupa, razgovarano je o modalitetima saradnje i jačanja savjetodavne uloge Savjeta kroz različite mehanizme koji bi ujedno i podstakli dalje unapređivanje ambijenta u kojem su poštovanje i zaštita ljudskih prava i sloboda zagarantovani.

Tokom panel diskusije postavljena su pitanja:

“Šta treba preduzeti da se rezultati osjete na terenu, odnosno da se poboljša implementacija zakona?”, s obzirom da se na strani 11 Izvještaja navodi da i dalje postoje nedostaci u implementaciji antidiskriminacionog zakonodavstva, posebno prema ranjivim kategorijama.

Predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori je saopštila da je već dala odgovor na to pitanje u svom uvodnom izlaganju, govoreći o opštem okviru za zaštitu od diskriminacije.

Pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević- Marović je saopštila da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava zajedno sa OEBS-om donijelo Plan implementacije Zakona o zabrani diskriminacije. Kasnije je Plan dodatno proširen i on je prvenstveno obuhvatao oblast edukacije. Osnov diskriminacije je neznanje, odnosno poluznanje. Odlučeno je da se Planom edukacije obuhvate ključni akteri koji dolaze u kontakt sa ranjivim grupama, tako da su bili obuhvaćeni predstavnici državnih organa, pravosuđa, institucije Ombudsmana i nevladinog sektora. Takođe, realizovane su obuke za policijske službenike i službenike zaposlene u lokalnim samoupravama. Ove godine posebna pažnja će biti posvećena oboljelima od HIV/AIDS-a i korisnicima psihoaktivnih supstanci.

Tanja Pavićević, šefica Kabineta Ministra pravde je saopštila da Crna Gora ima dobar zakonodavni okvir, a da pažnju treba usmjeriti na implementaciju zakona. Ministarstvo pravde će posebno pratiti implementaciju Krivičnog zakona iz avgusta 2013. godine.

Stevan Milivojević je istakao da su nezadovoljni radom Tužilaštva, što su više puta isticali, jer je nakon povorke ponosa u Budvi podnešeno 230 prijava, a veoma mali broj njih je procesuiran. U narednom periodu potrebno je još više napora uložiti na planu edukacije i organizovanju treninga o zaštiti ljudskih prava i sloboda.

Siniša Bjeković, rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta je saopštio da je rad pravosuđa zasnovan na pozitivnoj pravnoj normi, a sve više računa će se morati voditi o praksi međunarodnih tijela. Veoma je važno sprovođenje obuka zasnovanih na međunarodnim standardima, ali su u ovom momentu ključna praktična iskustva. Edukaciju treba početi od najranijeg uzrasta, jer se niko nije rodio sa mržnjom prema drugom.

Biljana Alković iz Instituta socijalne inkluzije i član Savjeta za zaštitu od diskriminacije je saopštila da je Savjet u potpunosti opravdao svoje postojanje i za godinu dana uradio mnogo. Istakla je da su preduzete značajne aktivnosti na planu zaštite osoba sa invaliditetom, a po njenoj ocjeni, moguće da je najmanje aktivnosti realizovano za Rome. Usvajanje Standarda zanimanja za Rome i Egipćane će pružiti šansu njihovim srednjoškolcima da se po završetku školovanja zaposle i u nekim drugim, a ne samo komunalnim djelatnostima. Takođe, potrebno je da se uradi legalizacija prikupljanja sekundarnih sirovina. Na sledećoj sjednici Savjeta tema će biti ugovoreni i prisilni brakovi.

Milan Radović iz NVO “Građanska alijansa” je saopštio da je u Crnoj Gori ostvaren napredak u oblasti ljudskih prava, kako usvajanjem određene legislative, tako i radom institucija, ali je naglasio da institucije nemaju adekvatno popunjene kapacitete, pa je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava do prije godinu dana radilo sa 50% popunjenih kapaciteta. Istakao je da predstavnici nevladinog sektora u svom radu dolaze direktno u

kontakt sa građanima koji su žrtve diskriminacije. Takođe, naglasio je da se može navesti veliki broj slučajeva gdje su građani podnijeli prijavu zbog diskriminacije, a da je prošlo značajno vrijeme od tada i da još nijesu dobili odgovor. Saopštio je da predstavnici nevladinog sektora nijesu informisani o sjednicama Savjeta za zaštitu od diskriminacije, nijesu upoznati sa dnevnim redom i materijalima, pa je zamolio da se ta komunikacija poboljša.

Sekretar Savjeta za zaštitu od diskriminacije dr Jovan Kojić je saopštio da nastoje da rad Savjeta bude transparentan, pa se najava za sjednicu i saopštenje sa sjednice postavljaju na sajtu Vlade. Izrazio je spremnost da ukoliko postoji neka elektronska mreža nevladinih organizacija, ta dokumenta šalju i putem mreže.

Biljana Alković, kao predstavnik nevladinog sektora u Savjetu je saopštila da joj se uvijek mogu obratiti predstavnici nevladinih organizacija kako bi im dostavila materijale vezane za rad Savjeta za zaštitu od diskriminacije.

Marija Vuksanović iz NVO "CEDEM" takođe je imala sugestiju u vezi sa potrebom povećanja transparentnosti rada Savjeta. Istakla je da je neophodna aktivnija uloga tužilaštva u vezi sa prijavljenim slučajevima diskriminacije, naglasivši da se određeni slučajevi diskriminacije kvalifikuju kao prekršaji. Takođe, veoma važno je upoznavanje sa standardima i praksom Evropskog suda za ljudska prava. Bitno je informisati građane o mehanizmima zaštite od diskriminacije, kao i mogućnosti korišćenja besplatne pravne pomoći, jer je do sada postojala nedovoljna promocija Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Ukazala je i na nedostatak jasnih podataka na osnovu kojih možemo mjeriti učinke. Potrebni su objedinjeni podaci koje nemamo, jer Crna Gora ih vodi samo u zbirnom obliku, a potrebno je po etnicitetu, uz poštovanje prava na privatnost. Upitala je kako je moguće izvještavati o Romima i Egipćanima ako nema institucije koja raspolaže podacima o tome šta je urađeno za pripadnike ove populacije u oblasti obrazovanja, zdravstva, stanovanja.

Siniša Bjeković je saopštio da je nekoliko puta naglašeno da Crna Gora ne raspolaže potrebnim statističkim podacima.

Slava Burić, sekretar Odbora za ljudska prava i slobode, prenijela je izvinjenje predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode koji zbog prethodno preuzetih obaveza nije bio u mogućnosti da učestvuje na Okruglom stolu. Zahvalila je i što je Odbor pribavio sebi autoritet da bude pozvan na ovako važnu raspravu i prepoznat kao subjekt koji je značajan po djelovanju u ovoj oblasti. Akcenat u radu Odbora nijesu samo zakonodavne aktivnosti, već i aktivnosti koje se odnose na implementaciju zakona, što se može vidjeti i iz Plana aktivnosti koji Odbor usvaja. U svom radu Odbor ključne aktivnosti usmjerava upravo na one oblasti u kojima su upućene zamjerke od strane Evropske komisije u Izvještaju u napretku.

Milan Radović je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode jedno od najtransparentnijih radnih tijela u Crnoj Gori na koje bi se trebala ugledati sva ostala radna tijela. Mišljenja je da bi trebalo naći odgovarajući model saradnje Odbora za ljudska prava i slobode i Savjeta za zaštitu od diskriminacije.

Slavica Jauković iz Saveza sindikata je saopštila da je radno zakonodavstvo usklađeno sa evropskom pravnom tekovinom kojom su regulisani radni odnosi, a da je u Crnoj Gori u proteklih pet godina učinjeno mnogo u ovoj oblasti.

Na pitanje u vezi sa kapacitetima institucije Ombudsmana, Dina Knežević, predstavnik institucije je saopštila da institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore doprinosi zaštiti ljudskih prava i sloboda svih građana Crne Gore. Takođe, građani su sve više upoznati sa postojanjem i nadležnostima institucije Ombudsmana.

Andrija Samardžić iz Saveza slijepih Crne Gore je saopštio da material za Okrugli sto nije dobio u formi koja je prilagođena za slabovide osobe i ukazao je da bi o tome trebalo više voditi računa ukoliko se ne želi vršiti diskriminacija ovih lica.

Organizator je odgovorio da je dio materijala poslat elektronski, putem mejla, dok su određene brošure posjedovali samo u štampanoj formi i nijesu prilagođene osobama sa oštećenjem vida.

Dr Jovan Kojičić, sekretar Savjeta za zaštitu od diskriminacije je ocijenio da je rasprava bila konstruktivna i korisna svim subjektima, da se čuo značajan broj korisnih predloga i sugestija, koje će Savjet, u skladu sa nadležnošću i mogućnošću, razmotriti i odlučiti o njihovom prihvatanju/neprihvatanju. Sugestija koja se odnosi na povećanje transparentnosti rada Savjeta u dijelu dostavljanja materijala nevladinom sektoru može biti realizovana na način što će se materijali za sjednice Savjeta slati preko odgovarajuće mreže nevladinih organizacija.

Učesnici Okruglog stola poslali su poruku da ostvareni rezultati na planu zaštite od diskriminacije obavezuju da se kroz partnerski odnos i konstruktivan doprinos svih aktera na nacionalnom nivou nastavi sa aktivnim radom u pravcu ostvarivanja mjerljivih rezultata na evropskom putu crnogorskog društva.

INFORMACIJA

O UČEŠĆU PREDSTAVNIKA SLUŽBE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA OKRUGLOM STOLU „SOCIJALNA ZAŠTITA I ZAPOSŁJAVANJE ROMSKE I EGIPĆANSKE POPULACIJE U CRNOJ GORI- KLJUČNE PREPREKE I IZAZOVI“, koji je organizovao Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM), 14. marta 2014. godine u Podgorici

Predstavnici Službe Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore učestvovali su na Okruglom stolu „Socijalna zaštita i zapošljavanje romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori- ključne prepreke i izazovi“, održanom u Podgorici, 14. marta 2014. godine, u organizaciji Centra za demokratiju i ljudska prava (CEDEM).

Na Okrugli sto bio je pozvan predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković koji zbog prethodno preuzetih službenih obaveza nije bio u mogućnosti da prisustvuje ovom događaju.

Okrugli sto je otvorio mr Nenad Koprivica, izvršni direktor Centra za demokratiju i ljudska prava. Saopštio je da su studije pripremljene u okviru projekta „Podrška socijalnoj zaštiti RE populacije u Crnoj Gori“ koji je podržan od strane Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću Vlade Crne Gore. Naglasio je da se Okrugli sto organizuje sa ciljem da doprinese jasnijem sagledavanju faktora i prepreka koji utiču na socijalni položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori, u funkciji postizanja njihove održive društvene integracije, što je posebno značajno imajući u vidu njihov položaj u Crnoj Gori, te opšti pravni, ekonomski i politički kontekst u kojem se sprovodi reforma socijalne zaštite, kao i aktuelni momenat predsjedavanja Crne Gore Dekadom inkluzije Roma 2005 – 2015.

Budimirka Đukanović, nacionalni koordinator regionalnog stambenog programa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, je saopštila da je Crna Gora donijela Strategiju za trajno rješavanje statusa raseljenih i interno raselejenih lica sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II. Takođe, istakla je da su sve aktivnosti utvrđene Akcionim planom za sprovođenje Strategije u 2013. godini realizovane. Navodeći da je mnogo urađeno na poboljšanju položaja Roma i Egipćana, istakla je da će Kamp Konik tokom 2014. godine biti jedno od najvećih gradilišta u Crnoj Gori. Devet miliona eura je ukupan iznos sredstava za oko 200 stambenih jedinica čime će biti riješen smještaj za sve stanovnike Kampa Konik. U periodu od 7. novembra 2009. godine do decembra 2013. godine raseljena lica su podnijela ukupno 11300 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja pozitivno je riješeno 8200 zahtjeva, negativno je riješeno 71 zahtjev, u postupku je oko 3000 zahtjeva. Saopštila je da su trenutno 103 porodice sa 673 lica izrazile želju za dobrovoljnim povratkom na Kosovo, od čega je za 46 porodica odobren povratak.

Muhamed Uković, potpredsjednik Nacionalnog savjeta Roma u Crnoj Gori je saopštio da je položaj Roma u Crnoj Gori loš. Naveo je da je stopa nezaposlenosti u Crnoj Gori oko

15%, dok je kod pripadnika romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori nekoliko puta veća od prosjeka. Broj korisnika nekog od vidova socijalne pomoći kod Roma i Egipćana takođe je visok. Zbog niske stope obrazovanja, nezaposlenost je veoma visoka. Neophodno je razviti dugoročnu strategiju koja bi se bavila edukacijom i osposobljavanjem Roma i Egipćana za tržište rada. Nijesu dovoljni pilot projekti koji traju po par mjeseci, već treba razvijati održiv sistem obrazovanja za Rome i Egipćane. Istakao je da se Ustavom i zakonima garantovana prava pripadnika ove populacije u pogledu zastupljenosti u organima državne uprave i lokalne samouprave ne poštuju. Saopštio je da nije dovoljno donositi strategije i akcione planove, već treba preduzimati konkretne aktivnosti u praksi kako bi se postepeno poboljšavao položaj Roma u crnogorskom društvu. Istakao je da podržava napore koja Vlada Crne Gore preduzima, cijeni sve što je do sada urađeno, imajući u vidu da je Crna Gora relativno mlada država, ali očekuje da se u narednom periodu uradi mnogo više.

Marija Vuksanović, projekt menadžerka CEDEM-a, je predstavila ključne rezultate i preporuke sadržane u studijama o socijalnoj zaštiti i zapošljavanju Roma i Egipćana u Crnoj Gori. U studijama je prikazan presjek pravnog okvira kojim je regulisana ova oblast, kao i statistički podaci prikupljeni na terenu, a na osnovu ocjene stanja date su preporuke, u cilju poboljšanja istog. Istakla je da prema ključnim nalazima studija postoje brojni indikatori koji ukazuju na izražen rizik od siromaštva i socijalne isključenosti ove zajednice. Nedostatak ličnih dokumenata, česte migracije i nizak stepen informisanosti o pravima iz domena socijalne zaštite otežavaju pristup pravima, posebno među interno raseljenim Romima i Egipćanima. Uprkos pomacima na planu obrazovanja, niska stopa aktivnosti i kritično visoka stopa nezaposlenosti jasno ukazuju na nezadovoljavajući pristup Roma i Egipćana tržištu rada, posebno kada su u pitanju žene, mladi i raseljena i interno raseljena lica. Istakla je da većina pripadnika ove zajednice nema kvalifikacije koje odgovaraju potrebama tržišta rada, što čini jednu od ključnih barijera za pristup zapošljavanju. Dominira neformalna zaposlenost u čijem lancu Romi i Egipćani zauzimaju posljednje mjesto, dok je broj onih koji su zaposleni na neodređeno vrijeme veoma nizak i kreće se na nivou od 5% radno aktivnog stanovništva, pripadnika Roma i Egipćana. Život u hroničnom siromaštvu izlaže ovu zajednicu brojnim zdravstvenim i bezbjednosnim rizicima i često rezultira pojavom radne eksploatacije djece koja nije sankcionisana na djelotvoran i održiv način. Rezultati zapošljavanja Roma i Egipćanima u javnom sektoru, veoma su limitirani, posebno kada su u pitanju organi lokalne uprave. Činjenica je i da poslodavci nerado primaju na posao Rome i Egipćane i rijetko im povjeravaju stručne poslove, čak i kada ispunjavaju uslove datog radnog mjesta. Neophodno je kontinuirano pratiti i izvještavati o implementaciji mjera utvrđenih nacionalnim strategijama i akcionim planovima, posebno akcionim planovima donešenim na lokalnom nivou. Takođe, potrebno je poboljšati komunikaciju između centara za socijalni rad, biroa rada i romske i egipćanske populacije. Preporuka je da se izmijeni Zakon o vanparničnom postupku kako bi se regulisao položaj djece rođene van zdravstvenih ustanova, u slučajevima kada se činjenično stanje ne može utvrditi u upravnom postupku. Takođe, preporučeno je da se u Pravilniku za bliže ostvarivanje prava na materijalna davanja jasno definiše procedura po kojoj se odobravaju drugi oblici materijalne pomoći, pored materijalnog obezbjeđenja porodice.

Marija Vuksanović je istakla da su mjere socijalne politike takve prirode da prvenstveno nastoje da saniraju posljedice siromaštva, ali ne i da podstaknu održivu integraciju romske i egipćanske populacije. Naglasila je da su potrebni dodatni naponi na planu efikasnijeg planiranja, usmjeravanja i praćenja efekata mjera socijalne politike što se ne može sprovesti bez podataka o stvarnom socijalnom položaju romske i egipćanske zajednice. Međutim, činjenica da se podaci u sistemu socijalne zaštite ne vode po etničkoj pripadnosti značajno otežava osmišljavanje i sprovođenje mjera usmjerenih ka poboljšanju položaja pripadnika ove populacije, jer se stvarni podaci često kriju iza nacionalnih prosjeka.

Marija Vuksanović je ocijenila da neophodne pomake koje Evropska unija očekuje od Crne Gore kada je u pitanju socijalno uključivanje marginalizovanih zajednica nije moguće postići bez jasno definisane primjene afirmativne akcije u zapošljavanju i pristupu socijalnoj i dječjoj zaštiti, ali i znatno većeg uključivanja romskih nevladinih organizacija i predstavnika zajednice u definisanje prioriteta i pripremu i sprovođenje politika koje imaju za cilj postizanje suštinske ravnopravnosti RE zajednice u društvu.

Takođe, podsjetila je da je Opština Herceg Novi usvojila Lokalnu studiju stanovanja romske i egipćanske populacije, koja je nastala kao proizvod projekta „Unaprjeđenje integracije Roma i Egipćana na lokalnom nivou“, koji su zajednički implementirali CEDEM, NVO „Mladi Romi“ i Opština Herceg Novi, a finansijski podržala Fondacija za otvoreno društvo iz Budimpešte. Mišljenja je da i druge opštine trebaju slijediti ovaj primjer.

U vezi sa konstatacijom da ne postoje efekti preduzetih mjera, reagovala je Budimirka Đukanović koja je saopštila da Ministarstvo rada i socijalnog staranja vodi evidenciju o svim mjerama realizovanim na osnovu Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica sa posebnim osvrtom na Kamp Konik. Naglasila je da je na poslednjoj preregistraciji 2009. godine u Crnoj Gori bilo 16000 interno raseljenih i raseljenih lica, a 90% njih je bilo sa Kosova. Danas je 4108 lica sa Kosova, a 500 lica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske, tako da se efekti prate. Istakla je da je regulisanje pravnog statusa osnov za sticanje svih drugih prava, a da je Crna Gora u toku 2012. godine organizovala 17 kolektivnih odlazaka na Kosovo kako bi pomogla ovim licima da pribave neophodnu dokumentaciju. Naglasila je da je sve troškove njihovih odlazaka snosila Crna Gora, što je jedinstven primjer. Istakla je da ta lica i pored pribavljenih dokumenata, iz njima poznatih razloga, nijesu aplicirala za regulisanje statusa u Crnoj Gori. Oni predstavljaju populaciju sa svim pravima, ali bez ikakvih obaveza u Crnoj Gori. U vezi sa zapošljavanjem, istakla je da je posjedovanje adekvatnih znanja i obrazovanje uslov za zaposlenje, a da Romi još uvijek ne posjeduju odgovarajući stepen obrazovanja za obavljanje određenih poslova. Istakla je da treba naglasiti činjenicu da se broj romske djece u školama stalno povećava, kao i da je smanjen drop out, tj. procenat napuštanja škola. Saopštila je da je politika Ministarstva rada i socijalnog staranja usmjerena ka smanjenju broja korisnika socijalnih davanja po svim osnovama. Takođe, naglasila je da će Ministarstvo rada i socijalnog staranja reagovati u vezi sa pojedinim nalazima i preporukama datim u studijama.

Marija Vuksanović iz CEDEM-a je saopštila da su naveli sve aktivnosti koje su preduzete na planu poboljšanja položaja romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori, ali i ukazali na brojne probleme koji i dalje postoje. Takođe, naglasila je da ne postoji evaluacija efekata realizovanih mjera, i prikazala to na primjeru socijalnih transfera, navodeći da bi se efektivnost socijalnih transfera mogla izmjeriti njihovim uticajem na smanjenje siromaštva. Nije iznos tih socijalnih transfera mjera njihove efektivnosti. Istakla je da je Romima i Egipćanima u Crnoj Gori neophodno obezbijediti minimum socijalne zaštite, u prvom redu pristup hrani. Takođe, istakla je da je povećan broj romske djece koja upisuju osnovnu školu, ali da ih je u srednjim školama i na fakultetima i dalje veoma malo.

Veselj Beganaj iz NVO „Romski krug“ je izrazio nadu i očekivanje da će rezultati i preporuke sadržane u ovim studijama koristiti prvenstveno donosiocima odluka kako bi se doprinijelo rješavanju problema sa kojima se Romi svakodnevno suočavaju. Takođe, istakao je da se često miješaju aktivnosti koje se preduzimaju na poboljšanju položaja interno raselejenih lica i one koje se tiču domicilnih Roma. Upitao je koliko je urađeno za domicilne Rome u Crnoj Gori, naglasivši da i domicilni Romi u Crnoj Gori imaju problema sa dokumentacijom, a da im niko ne pomaže, iako uredno plaćaju poreze državi i izvršavaju sve druge obaveze.

Biljana Alković iz Instituta socijalna inkluzija je saopštila da je u Crnoj Gori za Rome dosta toga urađeno, kao i da je povećan broj romske djece u školama i smanjen procenat

napuštanja škola. Naglasila je da je formirana i Komisija koja će u sklopu pilot projekta pratiti drop out romske djece u školama i da su već reagovali u određenim situacijama kada je 149 učenika nakon prvog tromjesečja napustilo Osnovnu školu „Božidar Vuković Podgoričanin“, a uspjeli su vratiti u školu 70 djece. Takođe, podsjetila je da su usvojeni standardi zanimanja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, a u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja urađena je inicijativa za legalizaciju sakupljanja sekundarnih sirovina. Istakla je da je važno blagovremeno reagovati i da je bitna saradnja među svim institucijama. Integracija Roma je spora i teška, ali napretka ima, istakla je Biljana Alković.

Samir Jaha je istakao da rješavanje pravnog statusa i obezbjeđivanje dokumenata predstavlja ključ za rješavanje svih drugih problema sa kojima se Romi i Egipćani suočavaju. Takođe, istakao je da u sprovođenje lokalnih akcionih planova za integraciju Roma treba uključiti pripadnike romske populacije i kao pozitivan primjer naveo je Srbiju u kojoj je oko 50 romskih koordinatora aktivno u opštinama gdje se implementiraju akcioni planovi. Pohvalio je aktivnosti Vlade Crne Gore koja je organizovala bus posjete radi pomoći raseljenim i interno raseljenim licima da prikupe neophodna dokumenta za regulisanje statusa u Crnoj Gori. Takođe, istakao je da je značajan dio romskog stanovništva nepismen, tako da bez pomoći ne bi bili stanju da regulišu status i prikupe neophodna dokumenta. Mišljenja je da puno više pažnje treba posvetiti i domicilnim Romima u Crnoj Gori.

Miodrag Dragišić iz Kancelarije UNHCR-a u Crnoj Gori je saopštio da postoji redosled koraka koji treba ispuniti u poboljšanju položaja romske populacije u crnogorskom društvu, a da je prvi korak i uslov svemu obezbjeđivanje dokumenata u čemu je i UNHCR pružao značajnu pomoć. Veoma važno bi bilo da se u okviru sistema besplatne pravne pomoći obezbijedi pružanje pomoći ovim licima koja još uvijek nijesu prikupila potreba dokumenta. Takođe, naglasio je da lice koje nema matični broj, ne može biti ni evidentirano u evidencijama koje se vode, pa ni u tzv. socijanom kartonu.

Aleksandra Gligorović je naglasila da se ne treba baviti isključivo statistikom, već je neophodno da se ode na Kamp Konik i druga mjesta u Crnoj Gori gdje žive Romi i da se uvjeri u stanje u kakvom žive pripadnici ove populacije.

Budimirka Đukanović je saopštila da veoma često obilazi Kamp Konik i da u potpunosti poznaje stanje i uslove u kojima žive stanovnici Kampa Konik.

Marija Vuksanović je saopštila da se ni CEDEM ne bavi samo statistikom i istakla da je prošle godine CEDEM implementirao dva infrastrukturna projekta u Nikšiću i Beranama kojima je omogućio dijelu stanovništva u tim opštinama pristup kvalitetnoj pijaćoj vodi.

Učesnici Okruglog stola su izrazili nadu i očekivanje da će se daljim aktivnostima koje budu preduzimali nadležni državni organi u Crnoj Gori, u saradnji sa nevladinim sektorom i međunarodnim organizacijama, a uz veće učešće Roma i Egipćana, doprinijeti održivoj integraciji romskog i egipćanskog stanovništva u crnogorsko društvo.

Na Okruglom stolu je prikazan i animirani spot o socijalnom uključivanju nastao u okviru projekta “Podrška socijalnoj zaštiti RE populacije u Crnoj Gori”.

ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković